

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1982

11790/1918

E. LOVINESCU

VIAȚA DUBLĂ

ROMAN

11 SEP 2012

BIBLIOTECA „ASTRA"
(Asociațiunea pentru ...)
Controla Sibiiu.
No. 24883

EDIȚIE DEFINITIVĂ

BIBLIOTECA CENTRALĂ
„ACADEMIA"
SIBIIU

EDITURA „ANCORA", S. BENVENISTI & Co.
Str. Emigratului No. 4—6

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaneamul.ro/?m=dr1901-1932

1969
1984

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Romanul **Viaţă dublă** *se compune din două epizoade ale unei naraţiuni epice, apărute la început separat:* **Comedia dragostei** şi **Lulu,** *dar integrate acum în unitatea şi forma lor definitivă. In vederea fuziunii lor, amândouă epizoadele au fost scrise din nou.*

Ianuarie 1927 **E. L.**

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indir 1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

I

ALINA

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

I

Fără să înţeleagă, Andrei privi literele subţiri şi ascuţite ale scrisorii, ce se prelungeau pe foaia albă de hârtie şi se răsuceau în spirale cenuşii; numai după ce se apropie de geam, el le putu, în sfârşit, desluşi: Alina îl înştiinţa prin câteva rânduri că, silită să întovărăşească pe soru-sa Alice în Elveţia, trebuise să plece şi că-l aştepta la Berna abia peste o săptămână. Nemulţumit, tânărul fărămiţi scrisoarea şi o aruncă pe covor: întâmplarea le amâna, deci, planul călătoriei de a doua zi în Elveţia, o întâmplare neprevăzută, în care obişnuita lui neîncredere zăria, totuşi, semne rele.

Pentru a se desprinde din cătuşa bănuelii, Andrei ieşi să se primble pe cheiurile Senei; printre podurile întinse ca nişte coarde, apa se prelingea încropită; întârziate, vaporaşele duceau cu ele poverile zilei; în urma lor, cearceafurile serii se lăsau molcom. I se păruse oare?... Dintre castanii cheiului se desfăcu umbra unei femei, în care recunoscu pe Alice, sora prietenei sale, la braţul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr 1901 1932

bărbatului ei... Dacă Alice se afla încă la Paris, cu cine plecase atunci Alina în Elveția?... Caşi cum s'ar fi isbit de bara de fer a balustradei, Andrei făcu un pas îndărăt; simți brusc o durere ascuțită între sprâncene.

In odaia lui, Andrei se sbătea acum în colivia amintirii lui sentimentale... O iubise oare în adevăr? Dacă iubirea se desface din sbucium şi îndoială, atunci, cu siguranță, n'o iubise; în Alina, el nu găsîse decât pacea. Obişnuita lui febră fusese atât de amorțită chiar dela început încât niciodată Andrei nu-şi pusese vreo întrebare; încrederea nu poate fi decât întreagă; dela cel mai mic sdruncin, aţele de paianjen ale descompunerii îşi întind degetele pe vasul ei prețios. Pentru Andrei, legătura lui cu Alina rămăsese, aşadar, un fapt rotund şi neatins, o problemă rezolvată în unități întregi. Iată însă că soluția i-se dovedise greşită: pus în fața unei situații atât de neaşteptate, nu putea desluşi de sufere în dragoste sau numai în amorul său propriu dar imaginația lui care nu reuşia, de obiceiu, să se plasticizeze, ci se menținea în raționamente abstracte, începu să aibă, totuşi, o proecțiune limpede: în brațele unui bărbat, Alina îl privia cu o fluturare de zâmbet dispreţuitoare; pe dânsa o vedea bine, dar liniile bărbatului se ştergeau... Cine putea fi? Cum obida înşelăciunii sigure se topi, astfel, în nesiguranța identificării celuilalt, Andrei se afundă tot mai adânc

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

BIBLIOTECA ... a „ASOCIAȚIUNII"
SIBIIU

în fotoliu... Afară începuse să plouă uşor şi picurii îi băteau în geam; ornicul din odae îi sfredelia şi el spornic tâmplele, în timp ce orologiile dela bisericile vecine ciocăneau liniştea umedă a nopţii cu glasuri aspre şi funebre. Când se smunci din cleştele întrebării, tânărul îşi lunecă privirile împrejur spre lucrurile mărunte, peste care, fericit, trecuse vadul anilor din urmă; forma sensuală a femeei se desenă sub dantela plapumii; deşi cerebral, îi simţi în mână căldura mânii, îi simţi chiar şi tăiuşul smaraldului dela inel ce-l sgâriase de atâtea ori, îi simţi pe gură buzele, o simţi ca pe un fluid străbătându-i vinele. — „Tot am iubit-o!" se scutură el. „N'am ştiut-o patru ani şi iată că am aflat-o tocmai când n'ar trebui să o mai iubesc". Căci, în adevăr, începuse să sufere nu numai în amorul său propriu ci în carnea lui sguduită; se afundă, deci, şi mai adânc în fotoliu, caşi cum ar fi voit să rămână de veghe la căpătâiul unui mort...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

II

Trecuse patru ani, de când o întâlnise pe Alina în împrejurări ce-i reveneau acum cu violenţă în amintire. In dreptul străzii Jean de Beauvais, îl întâmpinase atunci, pe înserate, o femeie tulburată: era Alina, pe care o cunoştea din casa prietenului său Claude; fremetând, ea îl smunci puternic de braţ:

— Mă înşeală!

Deşi o ştia mai de mult, el se arată totuşi mirat:

— Cine?

— Claude, răspunse ea, arătând spre casa din faţă; pe finele ei degete i se prelingeau picături de sânge. Andrei o luă blând de mână:

— De unde e sângele ăsta?

— Am spart geamul odăei de culcare, în care i-am auzit vorbind. Am bătut şi nu mi-au răspuns; mi-am spus numele şi tot nu mi-au răspuns; găsind din întâmplare un scaun, m'am urcat atunci pe el; voiam să lovesc în fereastra de sus cu smaraldul inelului. Cum nici aşa nu mi-au răspuns, mi-am pierdut cumpătul şi mi-am vârît pumnul prin geam.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Intretăiată de suspine, femeia vorbia repede; pentru a o feri de privirile trecătorilor, Andrei o ademeni încetişor spre castanii de sus ai pieţii Berthelot. Voluntară, Alina îşi înţepeni piciorul pe floarea lor scuturată şi, cătând spre ferestrele casei, hotărî:

— Voi aştepta aici până se vor scoborî.

In apoteoza geamului înroşit de raze piezişe, se desprinse atunci o formă albă, spre care, amenințător, femeia îşi ridică mâna însângerată:

— Priveşte-i.., ne-au zărit.

In scrumul geamului, spre care Alina mai privia cu patimă, incendiul amurgului se mistuise acum cu totul; deşi nemişcată, ei i se părea, totuşi, că perdeaua se clătina uşor; prin întuneric distingea chiar priviri aţintite sperios spre piaţa golită de copii. Aşteptă, deci, cu încăpăţinare: aşteptare zadarnică. Andrei reuşi, în sfârşit, să-o înduplece să plece. Urcară pe peluza din înălţimea pieţei, răvăşind florile scuturate de castani şi speriând păserile ce se pregăteau de noapte; clopotele dela Sorbona, dela Saint-Etienne-au-Mont şi apoi de mai departe dela Saint-Sulpice şi dela Notre-Dame îi întâmpinau cu uruit de porţi deschise spre bolţi de întuneric şi linişte. Fără ţintă, tinerii rătăciau prin uliţele înguste şi pustii, cu case leproase ce păreau a ce îmbina sus în ogivă. Tulburată, Alina simţia nevoia spovedirii: crâmpee de viaţă îi treceau prin povestirea prinsă în suspine: ilu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ziile de fată, înşelate într'o căsătorie cu un om pornit şi uşuratic în iubire şi fericirea găsită în urmă cu Claude; la amintirea umbrelor de pe geam, speriată, se strânse de braţul lui Andrei; prin gaza subţire a hainei căldura trupului ei se împrăştiè dulce în braţul tânărului. Ca şi cum ar fi căutat o intrare pentru cenuşa trecutului lor, ocoliră, astfel, de mai multe ori Panteonul, prin ulicioarele strivite de greutatea cupolei. Spovedania Alinei aduse spovedania lui Andrei; nevăzute punţi aeriene se traseră între sufletele lor, pe care, spirite pure, se pogorau ca să se contemple, cu şovăiri dar şi cu o nebănuită sete de a se cunoaşte. In faţa casei lui Andrei se opriră şi Alina aşteptă: aşteptare zadarnică. Hotărîtă, ea îl privi atunci pe tânăr drept în ochi şi rosti răspicat:

— Nu mă mai întorc acasă.

Andrei tresări, vinele gâtului îi svâcniră într'un val de sânge cald; când se putu stăpâni, el o luă pe Alina de braţ ca să mai urce odată înălţimea Panteonului. Indărătnică, femeia se propti dinaintea uşei, jignită poate, coprinsă, de sigur, de o spaimă ce-i alerga în privirile rătăcite şi, din ciocnirea puternică de forţe prea înverşunate, isbucni apoi în lacrimi: nu voia să se mai întoarcă acasă; nu putea să rămână singură în odaia pustie sub ameninţarea umbrelor ce treceau pe la geamuri. Nu, nu voia să plece; în spovedire găsise o uşurare, în tovărăşie o mân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gâere. Înțelegându-i teama de singurătate, Andrei nu voia însă să se folosească de ea; îi era rușine să se slujească de desnădejdea unei necunoscute în dauna unui prieten. O luă, deci, de braț, cu alint, pentru a se ridica din nou spre Panteon, umbre neîmpăcate în proecția palidă a felinarelor aburite; între ei apăruse însă umbra dorinții. Alina își biciuia acum amintirile și își striga durerea iubirii sale înșelate; bănuiala începuse, dealtfel, de mult; simțise de câteva luni în jurul lui Claude prezența unei rivale, cu care se luptase prin certuri aprige sau prin tăceri dușmănoase; îl câștigase, îl perduse și apoi iar îl câștigase în biruințî trecătoare; întrebuințase mijloacele femeilor desperate care, neobosite, strâng cioburile dragostei sfărâmate pentru a-i reface vasul prețios. Cum nu știa însă nimic sigur, bănuiala o istovise și mai mult și, ca să se întremeze, hotărîse să plece pentru câteva zile la țară la o prietenă... Intunericul compartimentului, în care se urcă, îi mări impresia singurătății; trecutul i se redeșteptă în amintire, trecutul îndepărtat al primilor ani de căsnice și trecutul mai luminos al legăturii ei cu Claude. Regretul o făcea să sufere; fusese poate nedreaptă cu Claude și sdruncinase liniștea legăturii lor prin bănueli neîntemeiate. Trenul mergea, mergea; în sgomotul lui ritmic, Alina aținise în sfârșit.

Când se trezi, la ora două din noapte trecuse de mult de stația, la care urma să se oprească;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

până la sosirea trenului de dimineaţă, Alina se adânci în fotoliul sălei de aşteptare a micii gări din Rancy, pierdută în câmpia pustie; cum era singură se hotărî să doarmă; vântul şuera însă trist prin încheeturile ferestrelor; de departe, dintr'o casă rătăcită în câmp, răsbia lătratul desnădăjduit la lună a unui câne. Ca să lupte cu frigul din sala de aşteptare, Alina se strânse toată în gândurile sale de dragoste: făcuse rău că părăsise Parisul; n'ar fi trebuit să-l lase singur pe Claude. Când se lumină de ziuă, luă trenul îndărăt spre Paris; plecată numai de o zi, i se părea, totuşi, că vine dela capătul pământului; deşi se crezuse sleită în puterile ei de rezistenţă, se simţia acum plină de forţe noi, intactă în avântul ei ca în ziua întâia. După ce se oprise numai puţin acasă la dânsa, se dusese la Claude, care n'o aştepta. Dezamăgirea o discumpănise; până acum bănuise numai, se luptase, biruise şi fusese biruită, — sperase totuşi, acum nu mai avea ce spera: umbrele îngemănate ale celor doi o pândeau de la toate geamurile caselor. Iluzia se sfârşise; era sigură că-i înşelată. Ce o mai putea aştepta? Nu vedea decât dealul umilinţilor mărunte: va ierta, va fi înşelată din nou, va suferi şi mai mult; când începi să luneci pe povârnişul iertării, nu te mai opreşte nici o stavilă; te rostogoleşti până în fundul prăpastiei. Printr'un fapt nou şi ireparabil, ar fi voit deci să împiedece iertarea şi grăbitul mers al decăderii morale:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

o spunea sau reieşia din sbuciumul cuvintelor ei dureroase? Andrei nu băgase de seamă; înţelesese, totuşi, chemarea, în care, deşi ar fi putut citi şi o răzbunare, nu vedea decât o desnădejde: în nesiguranţa ce o înconjura, voia să găsească un punct de reazim. Cum ar fi putut rămâne singură, pradă a atâtor amintiri duşmănoase? Oricât ar fi voit Andrei să se împotrivească, se găsiră, aşa dar, brusc, în odaia lui slab luminată, în mijlocul căreia se opriră stângaci, spre a se privi adânc în ochi: învăluiţi în norul propriilor lor gânduri şi ispite, ei nu se mai zăreau; alături, se aflau totuşi departe; bolizi, porniţi din răsărit şi din apus, străbătuse spaţiile infinite ale văzduhului pentru a se întâlni într'un minut rupt din eternitatea timpului...

Osteniţi, ei se priveau acum rece... Se întâlniseră în spaţiu şi se îndepărtaseră din nou pe traectoria lor deosebită... Răsbită, însfârşit, de senzaţia inreparabilului, femeia începu să plângă; îşi plângea poate trecutul pe care nu-l putea uita încă... Din privirea ei rea, Andrei înţelese că plânsul mergea spre altul ca o inutilă căinţă; înduioşat, îi sorbi totuşi lacrămile; în sufletul lui găsi vorbe de mângâiere, şi când, sfârşită de oboseală şi de emoţie, Alina adormi, el o sărută uşor pe ochii bătuţi, pe părul răsucit, pe obrazul înseninat însfârşit; punându-şi apoi mâna pe inimă, i se păru că simte o tresărire nouă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

III

Trecuse de atunci patru ani, şi tănărului i se păru că simte din nou bătaia inimii de atunci, pe care şi-o înăbuşise până acum sub lespedea mulţumirii de sine... Având, aşadar, siguranţa că o făcuse pe Alina fericită, o scăpase din nebunia desperării şi-i îndiguise viaţa, nu-şi putea explica trădarea; paralelismul, invers de altfel, al situaţiei lor de azi cu situaţia de acum patru ani îl isbi dureros, ca o răzbunare lăuntrică a lucrurilor.

Andrei ieşi să-şi preumble durerea pe cheiurile adăpostite de castanii înfloriţi care, ca şi acum patru ani, îşi scuturau candelele în tremurări trandafirii: aprinse, unele se legănau roşii pe ram; altele sburau ca aripi de fluturi smulse, se răsuceau în aer şi cădeau apoi brusc pe pământ. Se întuneca, se lumina şi se întuneca iarăş; obosit de singurătatea gândurilor sale, tânărul se hotărî să meargă la teatru... Intră tocmai în momentul în care, surprinsă asupra trădării, Adela îndrăsnia, totuşi, să-l înfrunte pe Boubouroche:

— Cum aşi putea să te înşel cu un om, pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII"

care nici nu-l cunoşti! De altfel, nici nu-ţi pot spune cine e: e un secret de familie...

Sdrobit sub povara acestei argumentaţii neaşteptate, înduioşat chiar, Boubouroche îi ceru iertare: nevoia dragostei îi sugruma puterea evidenţei; pentru a-şi păstra otrava necesară sufletului său, era bucuros să se agaţe de orice aparenţă. In tragicul conflict al sexelor, în care bunătatea bărbatului era sdrobită de viclenia eternă a femelei, spectatorii nu vedeau decât comicul situaţiei. Andrei privi cu obidă în jur spre publicul ce nu înţelegea tragedia cinstei batjocorite; sigură de puterea ei, Adela continua domol şi prefăcut:

— Deşi jurasem să-l păstrez, de-i nevoie îţi voi desveli şi acest secret de familie...

— Nu, Adelo! Nu-ţi-o cer, gemu cu mărinimie bietul om sdrobit.

Sala aplăudă sgomotos. Pălmuit în suferinţa lui, Andrei căută aspru spre mulţime: „Nemernici, îşi zise el, vă simţiţi tari pentrucă, la un loc, sub lumina policandrelor, vă credeţi datori să vă apăraţi ipocrizia demnităţii bărbăteşti; câţi dintre voi nu jucaţi însă în viaţă rolul hulitului Boubouroche? Victime ale iluziei sau lacomi încă de rămăşiţele amorului altuia, câţi dintre voi nu îngenuncheţi în tăcerea iatacului la picioarele femeei ce vă înşeală, cerându-i iertare că vă înşeală?" Şi cum nu mai putea răbda veselia sălei, ieşi. Nu mai ploua; cerul spălat se înălţase din-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

colo de cortina trasă. Pe Andrei tragicul destin al lui Boubouroche îl sguduise: în suflet simţia gâlgâind nesecatele isvoare ale slăbiciunii veşnic umilite; căci, deşi părea că vrea să uite totul, de fapt, doria s'o mai vadă odată pe Alina, să asculte orice i-ar fi spus, — şi s'o ierte poate, chiar de i-ar fi vorbit de „un secret de familie". Imaginea ridicolă a lui Boubouroche scufundat în cutele rochiei Adelei îl umplu, totuşi, de desgust: căzuse oare atât de jos? Ajuns în Bois de Boulogne, el se silia să ocolească perechile de îndrăgostiţi; nu voia să le tulbure, îşi zicea el, dar cel tulburat era dânsul: suferinţa lui se hrănia din fericirea celorlalţi. Deprins cu singurătatea, începu, totuşi, să-i simtă povara; o întâmplare neaşteptată îi tăiase şi restul legăturilor cu lumea; prin jocul tainic al afinităţilor durerea prezentă se întovărăşia cu toate durerile trecutului: nu era numai acum nefericit ci fusese în totdeauna; nefericirea lui nu venia de la o femeie ci din sufletul lui incapabil de a se cheltui în afară. Pe un mormânt din Ceramicul Atenei văzuse odată un zeu de marmoră, acoperând cu mâinele amfora morţii de privirile indiscrete ale celor vii; în amforă nu identificase numai grija naturii de a ascunde misterul morţii ci şi simbolul vieţii lui sufleteşti; simţise nevoia unei vieţi làuntrice, a unui adăpost; cum nu putea ieşi din el, îl căutase în grădinile sale dintre ziduri. Nepăsător faţă de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

solidaritatea umană şi de existenţa promiscuă, privise ca o suavă fericire putinţa de a se izola; pe amfora sufletului simţise, deci, cu bucurie prezenţa recilor mâini ale zeului funerar. Stăruinţa cu care rupsese invizibilele punţi începea totuşi să-l doară; sensibil în realitate, avusese pînă acum mângâierea unei închipuite nepăsări; descoperise însă deodată, că nu era nepăsător; nimicurile inimii îl răscolise mai mult de cât îşi închipuise. In afară de aceasta, firul vieţii lui se ţesuse întotdeauna şi cu gândul pururi prezent al morţii: când se deştepta se mira ca de o nouă existenţă; deslegat de pasiune, privia totul cu nepăsare; de fapt, îl răpunea conştiinţa propriei sale slăbiciuni legate din cercul zădărniciei universale. Se simţi mic, nevolnic, strein de interesul frenetic al vieţii din jur; nu-şi dorise moartea niciodată, dar calea pe care mergea lua brusc înfăţişarea simbolică a drumului final. Inchizând ochii, ideea morţii îi veni precisă, dela cea dintâi chemare scuturându-se, se pipăi apoi şi se minună de uşurinţa mistuirii vieţii. Se cutremură însă la icoana suferinţii şi la dezastrul gesturilor neisbutite; se cutremură şi mai mult la gândul că ar putea muri pentru o femeie, pe care nu era sigur că o iubeşte. Căuta să se analizeze: înşelarea Alinei nu era decât un punct de plecare; adevărata lui tragedie izvora din totalitatea forţelor negative ale suftetului său; pentru înfruntarea vieţii îi lipsia, în deosebi, capacitatea de reac-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

țiune a convingerii în prezent și a credinței în viitor. „Viața fără scop, își zicea el, e lipsită de principalul ei instrument de apărare împotriva puterilor negative; eu nu cred în nimeni și în nimic și, din nefericire, nu cred nici în mine".

...De ce era însă noaptea atât de frumoasă, tocmai când el se simția pornit spre renunțare? Adieri de vânt cald, liniște și apoi armoniile viorilor de pe terasele restaurantelor îndepărtate. „Ademeniri zadarnice, murmură Andrei... Nimic nu există decât ceiace există în noi; viorile par funerare"... Scâncetul lor sentimental începu să se distingă tot mai clar; notele se ridicau ușor pentru a cădea apoi lâncede și voluptoase; oricât s'ar fi crezut de nepăsător, ele sfârșiră prin a-l răscoli totuși; când se închipui departe de mica lui tragedie, un ciocănaș îi bătu în tâmplă cu întrebarea lui precisă:

— De ce te-a înșelat?

Voind să se ferească de suggestia puternică a muzicii, se lovi de un salcâm și avu viziunea înșelătoare a unui trup ce se leagănă pe un ram; sări la o parte: „nu, nu, așa nu!" Părăsind aleea, se răsni atunci printre copaci, la întâmplare, prin iarba îmbrobonată încă de picături de apă. O pânză albă se limpezi brusc ca un cearșaf întins să se usuce la soare; era lacul pătat de frunze moarte. Un stol de muște bâzîi la lumina unui bec: sufletul ațipit al pădurii se deșteptă, frunzele fâșâiră: o pasăre țipă amorțit pe un ram.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Toamna timpurie îşi aruncase rugina ; sub cripta copacilor începeau să se culce sufletele simple ale foilor... Apa lacului îl ademeni la început, dar apoi îl desgustă : se văzu umflat, nemernică piesă anatomică de sală de disecţie. Voi, deci, să se depărteze, când dintr'o barcă sări pe ţărm un grup de cheflii, din care, dibuindu-l mai întâi cu privirea, o femee se deprinse pentru a-i întinde mâna :

— Andrei!

Tânărul n'o recunoscu.

— Nu-ţi mai aduci aminte de mine? stărui ea zâmbind. Glasul îi preciză amintirea.

— Marta!

— Nu. Lisette

— Marta, repetă el cu încăpăţânare.

— Când ne-am cunoscut, da; acum însă Lisette, un nume mai sprinten.

Andrei înţelese.

— Dacă vrei, tu poţi să-mi spui tot Marta.

— Atunci s'a întâmplat?

Ea făcu un semn hotărît :

— De mult.

— Şi nu mai eşti supărată pe mine?

— Am avut de atunci alte supărări mai mari.

O întâlnise pe fata aceasta înainte de a fi cunoscut pe Alina, pe când ea n'avea decât 16 ani : mică, cu sânul totuşi involt, cu părul răsucit într'un lat colan, brună ca o creolă, vioae, şi sentimentală. Se imprietenise repede si începură să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

hoinărească duminica pe Sena, prin păduricile de la Meudon sau Robinson. Sentimentalism de tinereţe, dragoste de aer liber; fata îşi avea, totuşi, planul ei şi, dela cea dintâi încercare a lui Andrei, îşi desvăli intenţiile de măritiş. Tânărul zâmbi şi nu mai stărui, dar, de îndată ce începu legătura cu Alina, nu se mai duse la întâlnirile Martei; o şi uitase aproape, când într'o duminică, ea intră pe neaşteptate la dânsul:

— Nu mă aşteptai, îi zise ea cu tonul solului unei veşti însemnate.

In adevăr, n'o aştepta dar o pofti să intre. Ea stărui:

— Nu aşa că nu mă aşteptai?

Andrei recunoscu:

— Mărturisesc că nu.

— Ştiu de ce n'ai mai venit la întâlniri: fiind că ţi-am vorbit de căsătorie.

Andrei zâmbi fără să-i răspundă.

— Credeam că se poate, îngăimă ea, descumpănită. Rămânem, totuşi, prieteni şi aşa.

Ingrijorat, Andrei privia spre uşă de oarece trebuia să vină Alina.

— De ce te uiţi aşa la uşă?

— Aştept pe cineva.

— Pe cine?

Andrei o luă de mână:

— Şezi şi ascultă-mă. Nu mai putem fi nici prieteni. Nu mai sunt liber. Aş putea să te mint, dar nu voesc; trebue să ne despărţim.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cu ochii plini de lacrămi, Marta se ridică în picioare; făcu un pas spre uşă, dar se întoarse:

— Şi eu care venisem să fiu a ta!

Andrei tăcu.

— Andrei, am venit... înţelegi tu?

Îi încolăci gâtul cu mânele, dar tânărul se desfăcu blând.

— E prea târziu.

— Mă goneşti?

— Nu te gonesc, dar e prea târziu acum.

Cu ochii tulburi, cu pieptul răvăşit, Marta se îndreptă spre uşă şi, mai privind odată prin camera atât de cunoscută, murmură cu hotărîre:

— Bine, mă duc.

Trecuse de atunci patru ani, fără să o mai fi întâlnit: şi acum iat-o, răsărită parcă din apa lacului, frumoasă, desvelită, femeie; pentru întregirea decorului, îi lipsia doar o cunună de flori de nufăr. Cu ochii mari, negri şi provocatori, ea îl privi aţintită, înainte de se repezi să-l absoarbă cu ventuza buzelor roşii; se desfăcură însă repede şi rămase tăcuţi: despărţiţi de atâţia ani nu ştiau ce să-şi spună; ameţit de aroma femei, tânărul abia putu îngăima:

— Şi de când nu ne-am văzut ce-ai făcut?

— După ce ne-am despărţit, am găsit un prieten... care nu m'a gonit. Apoi altul; apoi doi deodată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Se opri o clipă şi zâmbi silit spre a îngâna un cântec cunoscut :

Lisette avait deux amoureux
L'un était jeune et l'autre vieux.

Dar ca şi cum ar fi voit să prindă ceva din vălmăşagul amintirilor, se întrerupse brusc :

— Cum o chema pe femeea, pentru care m'ai gonit ?

— Alina.

— V-aţi despărţit de mult ?

Andrei nu-i răspunse ; mărturisirea îi îngheţă pe buze. Ingăimă totuşi într'un târziu :

— Fireşte.

— Eşti, aşadar, liber ?

— Liber.

— Merg atunci cu tine.

In aleea de salcâmi, trecătorii se rărise ; luminile începeau să se stingă, viorile de pe terase amuţise şi ele. O trăsură trecu din întâmplare ; se întoarseră cu ea în oraş.

Când se văzu în odaia de odinioară, Lisette se bucură copilăreşte :

— Nu s'a schimbat nimica, zise ea căutând în jur. Iată pendula de marmoră, oglinda în cadrul ei de bronz atât de mare faţă de micimea odăei ; iată şi femeia goală, ce-şi admiră corpul ; până şi fotografia mea rătăcită printre alte fotografii.

Fata se lăsă pe scaunul-leagăn, în care se aşezase de atâtea ori ; în atmosfera cunoscută a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

odăei își regăsia visurile de odinioară; o umbră i se lăsă pe frunte; se scutură repede șoptind:

— A! de m'ai fi luat atunci!

Nu-și uitase necazul.

— Ce nebună eram! Țineam să mă mărit. Când am înțeles că nu se poate, mă hotărîsem să mă dau și așa, dar mi-ai spus că era prea târziu. N-o să-ți închipui niciodată durerea mea de a mă vedea disprețuită. M'am dat altuia fără dragoste.

Sărind apoi sprintenă în picioare:

— Să nu mai răscolim lucruri uitate!

Privi la desenurile de pe pereți, la cele două cópii după Corot și la leul lucrat în peniță.

— Nu s'a schimbat nimic, nimic, numai noi, numai noi!

Glasul i se stinse pe buze; voia, totuși, să pară veselă. Ridicându-se pe un scaun, aprinse lumânările policandrului de bronz cu țurțuri de cristal.

— Era o veche dorință a mea să vin într'o noapte la tine și să mă culc în pat cu toate lumânările aprinse!

Odaia părea alta; nu era numai un policandru, ci o întinsă aliniere de policandre răsfrânte în oglinzi paralele; străbătut de două rândunele sprintene ca două săgeți, tavanul se umplu și el de lumină.

Simplu, Lisette începu să se desbrace; își aruncă pălăria peste pendula de marmură și își lăsă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ca un sul, rochia pe covor; rămasă într'o cămaşe roză, cu braţele deasupra creştetului, îşi privi imaginea multiplicată în apa oglinzilor ; scoţându-şi apoi şi cămaşa, o fâlfâi ca pe o flamură; înainte de a se îndrepta spre patul cu polog, mai cătă lung spre sânul mic şi spre şoldul dăltuit. Culcată, întinse apoi braţele:

— Sunt gata.

Andrei se desbrăcă anevoie; înfrigurat, mâna îi tremura pe fiecare nastur; se strecură, în sfârşit, sub plapomă; două braţe îl încolăciră repede pătimaş.

— Să stingem luminile, şopti el.

— Mai bine să tragem perdelele!

Prin polog nu se mai prelingeau acum decât slabi funigei de lumină; în întuneric, părul femeei părea, totuşi, un sul de umbră.

Lisette îl sărută pe fruntea arsă de friguri. El se sili s'o cuprindă în braţe; aşteptând, ea gemu în aşteptarea-i zadarnică... Tânărul începu să tremure; fruntea i se îmbrobonă; ostenit, sdrobit de friguri, îşi acoperi apoi capul sub plapomă. Ea aştepta încă; nemulţumită, se ridică:

— Andrei!

Nici un răspuns; dând perdelele pologului la o parte, ea îl zări, suspinând; trase deci plapoma cu putere:

De ce plângi?

El tăcu. Speriată, ea sări din pat; ruşinată de goliciunea ei multiplicată în oglinzile paralele,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ruşinată de strigătul ei de viaţă alături de suferinţa nebănuită, îşi puse îndată cămaşa ; părându-i-se, totuş, prea subţire, căută să se îmbrace cu ceva : negăsind la îndemână decât haina lui Andrei, o încheie până ce-şi sdrobi sânul. Ca o soră, se aşeză apoi pe marginea patului.

— Ce ai, Andrei? îl mângâie ea.

El tăcu.

— Suferi ?

— Da.

— De ce ?

El nu răspunse. Trecuse în câteva ceasuri prin atâtea emoţii : voise să moară şi acum îşi regăsise un trecut aproape uitat.

— De dragoste ?

— Poate.

Fata tăcu o clipă ; apoi :

— Tot ea ?

— Da.

— Te-a părăsit ?

— A plecat în Elveţia cu un altul.

— O iubeai ?

— Nu ştiu.

Ea îi luă capul în mâini şi i-l mângâe ; blând, îi desveli apoi trista poveste a vieţii sale de înşelăciuni, de ură, de minciuni, de desgust. Aşa e viaţa.

— O femeie ? şopti ea. O femeie ? Caută-ţi fericirea în altceva. Te-a înşelat ? Toate înşeală.

Tânărul închise ochii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— E poate cea dintâi durere de dragoste?

— Poate.

— Înţeleg. Pe ale mele nu le mai număr.

Il îmbărbătă apoi cu vorbe înţelepte, duioase, pe care Andrei abia le mai asculta. Gândul îi rătăcia aiure; par'că visa: în patul unde iubise pe Alina, se afla acum sub ocrotirea prietenoasă a unei fete, pe care o dispreţuise din pricina ei; neprevăzută întorsătură a soartei!

...Când se trezi în zori, odaia era goală; luminile erau stinse. Alături, pe masă, Andrei găsi câteva rânduri scrise în grabă: „Plec pentru totdeauna... Aşi fi putut face şi eu ca dânsa şi să-i iau locul. N'o fac; viaţa mea e aiurea. Fericirea ta nu-i cu mine ci cu dânsa. Iart-o... O vei ierta cu siguranţă; viaţa nu-i decât mizerie şi iertare".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IV

Pentru a se întâlni cu Alina, Andrei plecă la Berna, unde mai fusese, de altfel, împreună: de şi-l cunoştea bine, oraşul acesta i-se părea acum un punct misterios al globului, sorocit să însemne o pagină hotărîtoare a vieţii lui. Cu cât se apropia cu atât avea însă o remuşcare: în loc să vină pentru zadarnice explicaţii, ar fi trebuit să plece pentru totdeauna; şi într'însul pasta moale a lui Bouboroche îşi aştepta, deci, modelarea degetelor femeei eterne. Se desgustă şi se revoltă împotriva soartei ce-l împingea înainte pe linia lucie a şinelor ei... Când se văzu într'o odae a otelului din faţa gării, capul îi ardea; pentru a se înviora, îşi lipi fruntea de geam: pe uliţe, lumea de duminică mişuna cu nepăsare; lucrători, societăţi sportive şi corale, familii întregi în haine de sărbătoare sau de excursiune se împrăştiau spre Schänzli, spre Gurten, spre Bremgarten; dela fereastra lui înaltă, tânărul privia la furnicarul de oameni ce veneau, se duceau, piroteau pe loc în mişcări fără vorbe, într'un spasm ridicol şi neînţeles, de voinţe şi de interese, care, privite de sus, stator-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

niceau unul din aspectele nebuniei lumii. Şi, deşi mişcarea oamenilor i se vădea absurdă şi fără rost, dela o vreme i se păru că trebue să intre şi dânsul ca un element activ în jocul pulberii dejos, coprinsă de frenezia mişcării ; şi-aduse, dealtfel, aminte că trebuia să oprească două odăi, la vila Jolimont... Intră, deci, în şuvoiul de oameni roşcaţi, de femei ciolănoase, istovite, cu ochii spălăciţi, cu inimile şi picioarele mari. Dincolo de parcul de cerbi din marginea oraşului, drumul se ridica tivit de un rând de castani, iar dela Innere-Enge, de două ; pieptul dealului, pe care-l urca, era tăiat de dunga cenuşie a trei drumuri; în fundul văei, Aarul îşi îndoia verdele ireal al colanului său pe sub bolta sălciilor înclinate, iar peste râu, se desfăcea oraşul, cu acoperişurile roşii şi cu linia de oţel a podurilor suspendate... Tânărul îşi continuă drumul pe alea castanilor, până ce, din mijlocul iederei şi a glicinile, luciră zăbrelele atât de cunoscute ale vilei Jolimont, în care se şi instală.

Incununat de zăpezi eterne, amfiteatrul culmilor părea a se apropia... Wetterhornul, Finsteraarhornul, Eigerul, Jungfraul şi Mönchul se desprindeau în siluete precise ; zăpezile lor începură însă a se tivi cu auriu, şi după un ultim incendiu, tânărul privi dela geamul odăei sale cum cenuşiul serii purcedea să se întindă uşor peste albele lor frunţi... Se apropia noaptea, cea din urmă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

noapte înainte de a o vedea pe Alina. Cum se culcă, un sunet de clopot îl făcu să tresară; apoi altele, până ce aerul se împânzi de misterioşi fluturi de aramă; nu erau, totuşi, clopote, după cum crezuse la început, ci talangele cirezilor de vaci, scoborîte din pădurile învecinate, dela Reichenbach, dela Bremgarten, de pe Gurten. Andrei ascultă aţintit armoniile prietenoase ce-i alungase gândurile; când cea din urmă talangă amuţi, el se simţi şi mai singur. Nu mai putu închide ochii; o uşoară febră îl sgudui; pe încetul gândurile i se limpeziră însă şi voinţa lui şovăelnică i se statornici într'o atitudine hotărîtă: după cele întâmplate la Paris, ce mai căuta la Berna? Venise el ca Boubouroche să-şi ascundă nemernicia în cutele rochiei adorate? Nu, nu. Forţe obscure îi gâlgâiau în piept şi îi dictau cuvintele; va fi scurt: îi va reaminti scena de acum patru ani de pe înălţimea pieţei Jean de Beauvais şi, cu vorbe măsurate, îi va recapitula tot ce făcuse pentru dânsa; îi va aştepta răspunsul, nu pentru a-şi schimba hotărîrea, ci pentru a-şi îndestula curiozitatea; pe urmă va pleca pentru totdeauna. Când zorile îşi încâlciră degetele prin iedera ferestrelor, Andrei mai căuta încă în tavan formula despărţirii definitive.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

V

Pe cheiul gării din Berna, voința lui era tot atât de hotărîtă, dar cuvintele găsite peste noapte se risipise. Cu o scuturare nervoasă a pleoapelor și gol de orice conținut verbal, el urmăria liniile de oțel ale șinelor; la sosirea trenului chiar și emoția de până acum îi dispăruse; năpădit de sudoare, el privi, ca și cum n'ar fi așteptat pe nimeni, la lumea ce se scobora până ce cu voaleta trasă, Alina se apropiè de dânsul, sigură de sine, ca de obiceiu :

— N'am întârziat nici un minut, zise ea întinzându-i mâna.

— Nu.

Apoi schițând un sărut în aer:

— Mergem tot la Jolimont?

— Da.

In trăsură, ei rămaseră stângaci și tăcuți. Andrei o privia pe furiș; uitase, de altfel, tot ce avea să-i spună. Neștiutoare sau voind să pară numai, Alina își retrăia emoția în fața orașului atât de cunoscut. Când, din înălțimea drumului

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII"

ce urcă spre Enge, zări Aarul, ea bătu din palme ca un copil:

— Ce frumos! ce frumos! Ţi-aduci aminte de impresia, pe care ne-a făcut-o întâiaş dată Aarul?

Voind să-şi petreacă braţul după mijlocul lui, Andrei se feri uşor. Se înşelase în aşteptări: şi-o închipuise pocăită sau cel puţin stânjenită; femeia, dimpotrivă, se mişca uşure pe portativul cuvintelor zadarnice şi al bucuriei revederii. Puterea ei de a se preface îl îndârji; la întrebări nu răspunse, deci, decât scurt. Numai când ajunseră în pavilionul dela Jolimont, începu cu vorbe apăsate:

— Acum să vorbim.

Ea căută la dânsul cu o mirare repede zugrumată; din tonul şi privirea lui înţelese, în sfârşit, că nu mai avea nimic de ascuns; îşi plecă, deci, fruntea cu resemnare.

— Te ascult.

Fără să-şi mai aducă aminte de cuvintele pregătite peste noapte, Andrei măsură odaia cu înfrigurare.

— Inainte de a mă asculta, n'ai să-mi spui nimic tu? scoase el cu sforţare.

Ea răspunse liniştit:

— Nimic.

Oprindu-i-se în faţă, Andrei îi aruncă:

— Ştiu totul.

— Ce anume?

— Nu-i nevoe să te prefaci; ştiu totul; vorbeşte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Alina îşi înclină capul şi, privind în pământ, tăcu.

— N'ai fost cu sora ta la Lucerna.

— De unde ştii?

— Am întâlnit-o la Paris chiar în ziua plecării tale.

Femeia nu-şi putu desclești dinţii. Venind spre dânsa şi, apucând-o de umeri, Andrei îi scotoci ochii.

— Pentruce m'ai înşelat?

Caşi cum s'ar fi ferit de un şarpe, Alina sări drept în picioare:

— Nu te-am înşelat!

— Nu tăgădui evidenţa!

— N'o tăgăduesc.

— Aştept atunci să-mi spui totul.

Strivită sub privirea lui hotărîtă, ea murmură fără voinţă:

— Voi spune totul.

— Cu cine ai fost?

— Cu Jean Vimont.

— A!

Atât putu rosti. Cu Jean Vimont! Nu se aşteptase, dar în silabele numelui lui, el şi văzu searbădul chip al ofiţerului, pe care îl întâlnise uneori la Alina; slab, îmbătrânit înainte de vreme, pururi nemulţumit pe viaţă, ofiţerul nu purta în nimic semnul biruitorilor. Andrei se simţi şi mai umilit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Şi cu cine m'ai înşelat! răspunse el caşi cum ar fi preferat pe altul.

Alina se revoltă:

— Ţi-am spus că nu te-am înşelat.

El apăsă cu desgust:

— Cu Jean!

— Ţi-am spus că nu te-am înşelat...

Biciuit parcă sub insultă, el nu putea decât repeta:

— Cu Jean! cu Jean! cu Jean! Ce ruşine!

Voind să-l apuce de mână, Alina se apropie:

— Ştii bine că nu te puteam înşela cu dânsul!

Andrei se desfăcu, răstit:

— Şi de ce nu?

— Pentrucă şi tu simţi că nu se putea.

— Nu se putea şi, totuşi, te-ai dus cu dânsul la Lucerna.

— Asta nu înseamnă că-l şi iubesc.

— Dar ce înseamnă?

— Jean e prietenul meu din copilărie.

— Cu atât mai mult.

— Nu-l pot, deci, iubi.

Răspunsul i se păru absurd.

— Iţi repet că ai plecat, totuşi, cu dânsul în momentul când trebuia să plecăm împreună.

Femeia oftă:

— Aşa e.

— Dintre noi doi l'ai preferat pe dânsul.

— Nu l'am preferat; credeam că n'o să afli nimic.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Tânărul lovi cu pumnul în masă.

— Şi mai pretinzi că nu-l iubeşti!

— Nu-l iubesc dar mi-e milă de dânsul.

Andrei se strâmbă cu desgust: ce însemna mila asta amestecată unde nu trebuia?

— Tu ştii bine, scânci din nou femeia, că numai pe tine te iubesc.

Şi cuprinzându-i apoi genunchii:

— Andrei, isbucni ea în lacrimi, iartă-mă că te-am făcut să suferi. Sunt vinovată, dar nu crede că nu te iubesc... Nu vei înţelege, poate, ce s'a întâmplat, dar îmi voi da silinţa să te fac să uiţi şi să crezi în mine ca şi înainte.

Dar el tot hotărît:

— Cum o să mai cred vreodată în tine, când ai plecat cu Jean?

— Am plecat cu dânsul pentrucă nu puteam altfel.

— Şi pentru ce nu puteai?

— Tocmai în ziua în care ne hotărîsem să mergem împreună a sosit şi Jean, în concediu pe zece zile, de la Brest şi, cum i-am spus că plec, a ţinut să mă însoţească. N'am isbutit să-l împiedic; a trebuit să-i primesc, deci, tovărăşia. Mai speram, totuşi, că tu n'o să afli şi că peste o săptămână ne vom întâlni la Berna; despărţirea noastră n'avea, dealtfel, să dureze decât o săptămână.

— Şi când colo am aflat! Iată adevărata nenorocire, isbucni Andrei, dispreţuitor. Ca tot-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

deauna, femeile nu sunt de vină ci întâmplările.

Umilită, Alina îşi acoperi faţa în mâini.

— Aşi voi doar să ştiu, urmă el, de când durează legătura ta cu Jean?

— Andrei! gemu femeia.

— Răspunde-mi, de când durează legătura ta cu Jean?

— Nu l'am iubit niciodată.

— Nu l'ai iubit, nu l'ai iubit! Nu te întreb de iubire, pentru că m'am convins că sentimentele sunt vorbe; când nu vrei să le numeşti „iubire", le botezi „milă". Nu te întreb decât de lucruri precise: de când?

Alina tăcu.

— Inţelegi, de când?

Sub puterea privirii lui, ea mărturisi ca luată de o apă:

— De dinainte de a te fi cunoscut pe tine...

— A!

Atât putu răspunde; măsură de câteva ori odaia în lung şi în lat şi se opri apoi în faţa femeei sdrobite:

— De este aşa, de ce ai venit atunci la mine în ziua tragediei tale cu Claude, şi nu te-ai dus la dânsul? Cum nu eram decât un trecător, de ce ai continuat să te încrustezi în viaţa mea?

— Pentru că nu-l iubeam, răspunse Alina cu îndărătnicie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Şi pe mine mă şi iubeai! De ar fi trecut altul în locul meu, nu ne-am găsi azi aici în situaţia în care ne găsim.

— E drept că n'a fost decât o întâmplare, dar pe urmă te-am iubit şi simt că m'ai iubit şi tu.

— De m'ai iubit, cum spui, de ce nu l'ai părăsit atunci pe celalt?

Cum ea tăcu, el urmă apăsat:

— Din prevedere, de sigur!

— Nu mă umili, gemu Alina. Sunt vinovată, dar nu din vina asta. Nu l'am părăsit, pentru că n'am putut, deşi am încercat-o de atâtea ori.

— Şi de ce n'ai putut?

— Pentru că am datorii faţă de dânsul.

— Datorii?

Pătrunsă de conştiinţa unei sarcini, Alina răspunse răspicat:

— După ce i-am dat viaţa, nu i-o puteam lua îndărăt.

Andrei o privi cu nedumerire:

— Ce viaţă? Cum poţi să-i dai cuiva viaţa?

Alina îşi păstra însă liniştea:

— Ascultă-mă, Andrei, începu ea solemn, şi judecă-mă. Pe Jean l'am cunoscut din copilărie; de mici am locuit în aceeaşi casă din rue Thénard şi ne-am jucat în grădina muzeului Cluny. Era şi atunci ca şi acum un copil bolnăvicios, ursuz, fără prieteni, şi persecutat de mama lui vitregă. După cum n'a cunoscut ocrotirea mamei, n'a cunoscut nici mângâerea femeei; în clipa când,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

desperat, a voit să se sinucidă, am crezut că trebuie să-l scap. I'am cedat din milă şi nu din dragoste: nu poţi iubi pe omul de care ţi-i milă.

— După ce ne-am cunoscut, ar fi trebuit totuşi să-l părăseşti.

— De câte ori n'am voit, dar m'am convins că omul nu poate trăi fără mine!

Andrei o măsură compătimitor:

— Ţi-a spus-o el?

— Sunt sigură că în ziua în care l'aşi părăsi s'ar sinucide.

Iar el din nou, dispreţuitor:

— Cât de uşor vă poate înşela cineva cu vorbe mari!

— Eu sunt convinsă că nu-s vorbe ci-i adevărul.

— Vorbe, vorbe!

Alina se revoltă:

— Iţi spun că aşa e.

— Şi atunci fără nici o mustrare de cuget ai preferat să ţi-l laşi deacurmezişul vieţii ca să ţi-o încurce.

— Nu mi-am făcut decât datoria; după cum eu sunt fapta ta bună, omul acesta e fapta mea; ne legăm de cei cărora le facem bine.

— Se pare chiar că mai mult de cât de cei ce ne fac bine.

Şi, fără să mai aştepte vreun răspuns zadarnic, hotărît şi aspru, Andrei ieşi în grădină.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VI

Tinerii îşi începură de a doua zi plimbările în jurul localităţii înconjurate de păduri de fagi şi de brazi, tivite, ori unde te-ai fi întors, de inelura ireală a Aarului. Alina mai încercase să se explice fără să isbutească; în loc de a-i apropia, timpul săpase între dânşii o prăpastie, pe care n'o mai puteau umplea vorbele. In planul ei ideal, controversa s'ar fi putut deslega; în planul vieţii, pasiunea sau amorul propriu îi zădărnicia însă orice soluţie. Alina nu mai încerca să se apere; cuvintele ei se loviau de un zid cu atât mai solid cu cât era mai imaterial. Resemnată, aştepta deci ajutorul timpului; tăcuţi, ei păşeau unul lângă altul, cu gândul vrăşmaş. Porneau adese pe alea de castani până la binaua şcoalei din apropiere, de unde coteau spre grădina Bremgartenului, pe cărarea tăiată în malul apei, îngustă şi umbrită; alteori porneau pe drumul de fagi al Glasbrunnenului, spre rariştea din jurul fântânii de piatră, unde ascultau susurul undei, foşnetul frunzelor, sgomotul de paşi al perechilor venite la igheabul apei reci. Iubirea altora îi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

durea; ruşinaţi, îşi întorceau capul ca să nu-şi întâlnească privirile; fugeau, astfel, unul de altul... Uneori se duceau la Berna, în oraşul medieval al caselor mici acoperite cu ţigle roşi, cu balcoane pline cu oale de magheran, cu turnuleţe şi geamuri oblonite, cu pridvoare de prăvălii îmbinate, cu fântâni ocrotite de monştri de teracotă; treceau apoi pe struna de oţel a podului de la Kornhaus, pe terasa de la Schänzli, de unde îmbrăţişau întreaga privelişte a Bernei spre Gurtenul din faţă şi spre linia de zăpadă a Alpilor Oberlandului. Aşteptau aici până ce înălţimile se înviorau de jocurile amurgului, până ce pădurile începeau să pară vedenii şi zăpezile de pe Jungfrau se mistueau şi ele. La sosirea nopţii se întorceau, fiecare în odaia lui, pentru a-şi înăbuşi, cu faţa în perini, obida de a nu se înţelege şi de a trăi izolaţi, deşi împreună.

Ca o umbră Alina se prelinse la căpătâiul lui Andrei: cu răsuflarea oprită, îl privi cum respira ritmic şi se aplecă apoi de-i sărută uşurel fruntea. Tânărul bănui apropierea femeei, îi simţi suflarea şi sărutarea şi şi-ar fi întins braţele, de nu i-ar fi căzut amorţite; păru, astfel, că nu simte nimic; Alina cătă lung la chipul lui Andrei, spre viaţa străină încă; ar fi vrut să-şi strige desperarea, dar simţia zădărnicia încercării şi rămase, deci, nemişcată. Sub ascuţişul privirii ei, Andrei îşi deschise, totuşi, ochii, cătând la dânsa lung,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indrr1901-1932

înainte de a vorbi, caşi cum ar fi dus mai departe firul unui gând urzit de mult:

— Absurditatea întâmplării nu numai că mi-a sdrobit prezentul dar mi-a ucis şi trecutul, spre care nu mă mai pot întoarce.

Era grija lui cea mai mare. Oprindu-şi o mişcare începută, el rămânea adesea cu braţul întins; braţul ridicat i se părea că-l mai ridicase şi altă dată; stările lui sufleteşti de acum i se păreau proecţiuni ale trecutului. Deşi nu avea totdeauna siguranţa existenţei lui actuale, o avea însă pe cea a existenţei sale anterioare. Lăsa de obiceiu cu nepăsare prezentul să treacă şi numai după ce trecea îl evoca în amintire spre a-l retrăi cu vioiciunea unei realităţii mai puternice; îşi închipuia, astfel, că trăia multiplu, că viaţa îi sta la îndemână pentru a o poseda în amintire de oricâte ori ar fi voit... Trădarea femeei îi nimicise deci trecutul, adică singura realitate, pe care era în stare s'o simtă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VII

Dimineaţă, prin alea trandafirilor înfloriţi în bobocei de aur şi de chilimbar grei de picături de rouă, postaşul se apropie în sunetul biruitor al cornului de lăsă o scrisoare sosită dela Brest pentru Alina. Înţelegând dela cine venia, tânărul îşi simţi năvala circulară a sângelui în vine şi, cum ferestrele erau deschise, zări umbra femeei despletite în argintul oglinzii; fără o vorbă îi aruncă scrisoarea înăuntru. Alina îi pricepu gestul:

— Andrei, apucă ea să ţipe.

Dar tânărul plecase fără să o audă, cu pasul repede, urmărit parcă. „Nu, nu, îşi zise el cu obidă, să-i scrie tocmai aici!“ Nu se gândia, firește, că omul o credea singură la Jolimont; elementul material al trădării îi răscolise din nou durerea. Drumul până la pădurea Reichenbachului i se păru lung; câmpiile împrăştiau mireasma grea a îngrăşămintelor şi a ierburilor ude. La apropierea lui mesteacănii pădurii începură să-şi tremure frunza, iar brazii se aliniară. Tânărul intră înfrigurat în catedrala bolţilor de ramuri îmbi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mate şi a covoarelor foşnitoare de frunze; un bulgăre mare cenuşiu svâcni de pe un ram pentru a se lăsa jos; nebănuitoare, veveriţa răscoli cu botul frunzele moarte; zărindu-l apoi, dispăru într'un vârtej de foi împrăştiate, de ramuri clătinate sub greutatea ei; speriată, o găinuşă se svârli şi ea prin verdeaţa brazilor. Străbătând grăbit pădurea de tufe acăţătoare, ce se povârnia spre Aarul întunecos, tânărul aşteptă o clipă la umbra unei sălcii despletite până ce sosi vâslaşul ca să-l treacă la Reichenbach, în barca-i legată pe sârmă... In umbrarul cârciumii din faţă el se opri, chinuit încă de semnul palpabil al trădării.

Rămasă cu scrisoarea în mână, Alina se pieptănă în grabă, se îmbrăcă şi ieşi afară, dar nu mai zări pe Andrei; sigură, totuşi, că se îndreptase spre Reichenbach, ea porni cu hotărîre spre pădure, cu scrisoarea nedesfăcută încă. Nepăsătoare la poezia bucolică a dimineţii, Alina păşia grăbită; bobocelul unui trandafir, o lovi peste obraz; ea voi să-l rupă cu dinţii; în faţa ameninţării, bobocelul plesni însă într'un trandafir involt. In pădure, cu mersul ei vijelios, ea sperie veveriţele în vârtejuri de frunze. Ajunse la Aar tocmai când Andrei se afunda în pădurea de peste apă.

— Andrei!...

El se opri şi aşteptă până ce femeia trecu râul cu barca. Fără nici o vorbă, ea îi întinse

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

scrisoarea nedesfăcută, pe care dânsul păru că n'o vede.

— Iat-o, apăsă Alina.

Andrei nu-i răspunse.

— Citeşte-o!

— N'am nevoe s'o citesc: ajunge să ştiu că există.

— Există, suspină femeia, pentrucă nu putea fi altfel; după despărţirea dela Lucerna, era firesc să-mi scrie.

— Imi ajunge atât.

— Citeşte-o ca să te convingi că nu-mi îndeplinesc decât o datorie.

Tânărul o privi dispreţuitor; din nevoia de a afla mai mult decât ştia, o citi totuşi şi recunoscu în scrisoare desgustul unui desperat al vieţii unit cu ţipătul recunoştinţii unui scăpat dela moarte.

— Şi tu cum răspunzi acestei nebunii?

— Făcându-mi datoria.

— Ce datorie?

— Datoria de a-i insufla gustul vieţii. N'o fac, de altfel, numai pentru dânsul: cum nimeni n'are nevoe de mine, simt bucuria de a fi şi eu folositoare cuiva.

Andrei se întoarse cu asprime:

— Tot n'ai înţeles că e numai un mijloc de a-ţi exploata slăbiciunea de a te crede folositoare?

Dar femeia desnădăjduită:

— Dacă nici scrisoarea aceasta nu te-a con-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

vins că te afli în faţa unei tragedii, simt că nu te voi mai putea convinge niciodată.

Merseră astfel tăcuţi, răscolind frunzele moarte cu piciorul.

— Şi el ştie de mine? murmură într'un târziu tânărul muşcat din nou de un gând ce-l chinuia de mult...

Alina sări speriată:

— Atât ar mai fi trebuit!

Andrei se încruntă:

— Eu ştiu şi el nu ştie!

Sângele îi năvăli în obraz cu obidă; pe când dânsul se sbătea, aşa dar, aici, celalt nu ştia nimic! O amărăciune i se ridică în gâtlej:

— Am să-i scriu şi lui, scrâşni în sfârşit.

Femeia ţipă scurt:

— Andrei, nu vorbi aşa!

Inrăit, el repetă mereu:

— Să ştie şi el, să ştie şi el! Cum nu m'a cruţat el pe mine, n'o să-l cruţ nici eu!

Alina îl smunci brusc de mână:

— Sunt sigură că n'ai să faci o astfel de ţosnicie.

Revenit la sine, tânărul îşi plecă ochii:

— Ai dreptate.

De ar fi îndrăsnit, femeia l'ar fi îmbrăţişat, dar el, tot rău, stărui:

— Nu te teme, nu ţi-l iau. Cum trebuie însă să sfârşim odată, te rog să alegi.

— Nu te iubesc decât pe tine...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

— Alege deci.

— Andrei!

— Alege între dragoste şi ceiace crezi tu că e datorie... Nu se poate amândouă...

Femeia se porni să plângă:

— Nu pot, nu pot.

Andrei o privi hotărît:

— Bine. Am înţeles; nu-mi rămâne decât să plec.

Şi se depărtă câţiva paşi.

Inmărmurită o clipă, Alina se destinse într'un ţipăt; trântindu-şi apoi la pământ sacul de piele şi umbreluţa, porni în goană la vale, în trosnitura crengilor isbite. Fără să înţeleagă, Andrei se luă după dânsa, când văzând-o, când pierzând-o în fuga ei desperată... Şi cum o împiedeca mantoul din mers ea îl aruncă, după cum îşi aruncă şi pălăria de pae într'un tufiş; părul i se revărsă pe umeri. Mişcat, tânărul o văzu acum apropiindu-se de Aar; o strigă, dar ea nu auzia şi nu vedea nimic; voia să moară; verdele ireal al apei o atrăgea; când se pregăti să sară, două braţe o prinseră, totuşi, din aer; sfârşită de spaimă, Alina căzu leşinată pe iarbă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VIII

Mângâioasă, Alina îşi trecu braţul în jurul gâtului lui Andrei; el se desfăcu, dar ea îi îndepărtă acum capul spre a-l privi mai adânc ca pe un lucru pierdut de mult.

— Mă mai iubeşti încă? scânci ea.

Andrei tăcu.

— Mă mai poţi iubi încă? stărui ea.

El nu-i răspunse decât cu privirea senină, în care femeia îşi recunoscu tot trecutul. Nu-i mai ceru nici un cuvânt, îi ajungea privirea; mulţumită, ea lunecă la pământ de-şi ascunse chipul în haina lui. Luând'o de mijloc, tânărul voi să o ridice:

— Fii cuminte. Scoală-te, Alino.

— Mă simt aşa de bine aici! se alintă ea, răzimându-şi fruntea pe genunchii lui.

In sufletul lui Andrei se petrecea o mare prefacere: părea un început de primăvară, în care, scăpate de îngheţ, apele se rostogoleau slobode; plin de sevă, pământul se destindea sub forţa zămislirii; se crezuse sleit, şi iată că privia acum lumea cu alţi ochi. La picioarele lui, Alina tăcea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

încă; nu îndrăsnia să vorbească pentrucă știa că orice cuvânt ar fi putut risipi iluzia. De nu se împăcase cu totul cu gândurile, se împăcase prin pielea alăturată ce se cerea și se săruta; simțind-o lipită de dânsul, cuvintele începeau să-și piardă semnificarea: înșelare? gelozie? Simple sunete. Nu se îndoia de iubirea Alinei, — de ce-i mai trebuia altceva? de ce se mai străduia să împace situații și atitudini potrivnice?

Alina se strânse tot mai mult sub brațul lui.

— Știam că o să mă 'nțelegi și o să mă ierți, gemu în sfârșit ea; nu se putea să nu te convingi că numai pe tine te iubesc. Și, apoi, mușcată de îndoială:

— Dar m'ai iertat, cu adevărat?

El nu răspunse. Ingrijorată, ea stărui:

— De ce nu-mi răspunzi?

Andrei ridică din umeri:

— A ierta? Ce înseamnă a ierta?

Iar ea desnădăjduită:

— Atunci nu m'ai iertat!

— Ce înseamnă a ierta? Am eu dreptul să te judec ca să te iert? Nu hotărăște în noi conștientul ci forțele ascunse ce mă făceau eri să te urăsc și azi să te iubesc. Ne domină vedeniile; ne subjugă cuvintele: m'ai înșelat? m'ai trădat? ce înseamnă a înșela? a trăda? Simt cum toate noțiunile se topesc într'o singură stare de con-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ştiinţă care m'a copleşit: siguranţa că mă iubeşti. Nu-mi trebue altceva.

Şi o cuprinse în braţe.

Fericită de a fi fost instrumentul delicat al împăcării şi plăcerii, uşoară, deşi sdrobită, femeia se strecură acum ca o umbră în camera ei dealături, de la uşa căreia îşi mai trimise odată sufletul în luminile ochilor cercuiţi... Andrei rămase singur în pat în inerţia ce urmează marilor sbuciume; se gândia, ori nu se gândia la ceva? Nici el nu ştia; gândurile se ştergeau în stări vagi. Ştia, desigur, că suferise: dar suferise oare în dragoste sau în amorul lui propriu? Nici acum n'o putea lămuri; suferinţa îl purificase totuşi; îl umanizase şi'l inobilase; i se părea că dăruise altcuiva din sufletul lui, că pătimise pentru alţii cu mândria martirilor. Se simţia mai bine; legănat între somn şi veghe, pierdu astfel pe încetul înţelesul timpului.

Când deschise ochii, în noapte, zări fâşia de lumină a lămpii din odaia de alături. Alina n'adormise; Andrei ar fi voit s'o strige, dar îl opri jocul oglinzii din faţă; în ovalul ei chipul femeei se proecta din mijlocul dantelei patului; Alina citia; închise însă cartea şi rămase aţintită în noapte; întinse apoi o mână spre măsuţă pentru a lua un bloc de hârtie, pe care şi-l aşeză pe genunchii ridicaţi; culcată, începu să scrie. Andrei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

îi urmări mişcările în oglindă, cu atenţie, cu încordare şi, la urmă, când înţelese, cu spaimă. Simţi un val de sânge năvălindu-i în inimă; îşi încleştă pumnul ca să lovească în gol, în timp ce, neştiutoare, femeea urma să scrie şi, isprăvind, rândui apoi totul în saltarul măsuţii de noapte, înainte de a stinge lumina. Andrei simţi atunci cum i se rupe ceva înăuntru; fără să spună o vorbă, se prăbuşi între perne scrâşnind.

Auzind sgomotul, Alina strigă:

— Andrei!

Nici un răspuns.

— Andrei, n'ai adormit încă?

Când văzu că nu-i răspunde, ea aprinse din nou lumina şi intră grăbită în odae. Fără nici un cuvânt Andrei îi arătă cu degetul oglinda, în care se proecta patul desfăcut. Nu mai putea deci tăgădui; fusese văzută.

— I'am scris, da i-am scris, dar nu puteam face altfel...

Andrei o privi cu nepăsare.

— De nu i-aşi fi răspuns s'ar fi întors să vadă de ce nu-i scriu.

Andrei tăcea mereu.

— Dar pot să-ţi arăt ce i-am scris. Să-ţi arăt scrisoarea.

Andrei o opri.

— S'o vezi şi tu, stărui ea.

— Nu-i nevoe, Nu mai e nevoe.

Pentru ce să mai ştie ce cuprinde scrisoarea?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Nu'l mai privia... Sguduită încă de posesiunea lui, femeia se furişase alături ca să-i scrie celuilalt: îi ajungea să ştie atât. Se simţia chiar stânjenit de a o vedea aproape goală la căpătâiul lui: ce căuta aici. Il înşelase... şi de-l înşelase mai avea oare dreptul să-i mai tulbure mereu liniştea? Il iubia poate... ce nevoe mai avea însă el de iubirea ei? Avusese sensaţia că i se rupsese ceva înăuntru, un resort încordat până acum, care plesnise... Ireparabilul le despărţise, sufletele pentru totdeauna... Orice discuţie ar fi fost zadarnică.

A doua zi rosti, deci, simplu:

— Plec.

Alina i se prăbuşi la picioare;

— Nu te las!

Era însă de prisos: în ochii lui, şovăitori de obiceiu, văzuse lumina hotărîrilor nestrămutate. Nu putu decât ţipa:

— Te duci... pleci.. simt că pleci. Andrei... văd din ochii tăi că pleci pentru totdeauna.

Şi apoi, afundându-şi capul în perna patului, cu resemnare desperată:

— Du-te; pentrucă nu se mai poate altfel, du-te...

Nu se mai împotrivi, deci, şi nici nu mai căută să-i explice „datoria"; o luară, ca şi cum nu s'ar fi întâmplat nimic, spre Berna pe aleea de castani şi fagi; la gară, Andrei îi strânse mâna rece şi se urcă în vagon.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Alina îşi aduse aminte:

— Dar unde pleci?

— Intâi la Veneţia şi apoi voi vedea...

Trenul se puse în mişcare pe dinaintea femeei înmărmurite, care, mistuită în nenorocirea ei, privia în gol, fără să înţeleagă încă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IX

Ca să renască în uitare, plecă, în adevăr, la Veneţia, unde rătăcia de câteva zile pe canalele moarte şi prin muzee. Privind *Apoteoza Veneţiei* a lui Paolo Veronese din Palatul Dogilor, i se păru că zeiţa se desface de pe zid spre a-i vorbi astfel:

— Pentru a scăpa de fantomele amorului tău defunct, rătăceşti acum pe canalul cetăţii mele, pe al cărei suflet ţi-se pare chiar că l'ai găsit: vezi în Veneţia cetatea tăcerii, a tristeţii şi a iubirii melancolice sau îndoliate; vezi în Veneţia numai cetatea gondolelor, paseri negre ce plutesc în loc să sboare: vezi în Veneţia cetatea obosiţilor vieţii veniţi să se îngroape în uitare... Te înşeli: Veneţia nu-i cetatea tăcerii, a îndrăgostiţilor nefericiţi, a obosiţilor vieţii — nu-i cetatea uitării şi a morţii... Rostul ei e altul: ieşită din încordarea voinţii omeneşti, păstrată prin aceiaşi încordare, ea a fost o cetate falnică, dornică de putere şi câştig, dornică de viaţă şi de voluptate. Veneţienii mei au fost solii vieţii dionisiace: din apa moartă şi-au ridicat cetatea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pentru a-i întinde apoi puterea peste Bergam, Brescia, Verona, Vicenţa, Padua; corăbiile lor i-au dus leul în Zara, în Zante, în Corint, în Corfu, în Cipru şi în Marea Neagră. Şi nu pentru glorie zadarnică sau pentru credinţă; sângele veneţian n'a curs decât pentru bani; de nu vedeau câştigul, ocoleau războiul. In 1421, când Florenţa ceruse ajutorul Veneţiei împotriva Milanului năvălitor, tânărul procurator Francesco Foscari era pentru război, dar cumpătatul doge Mocenigo veghia. Prin gura lui vorbia întreaga Veneţie: „Veneţienilor", le zise el, „aveţi un principe virtuos şi meritos, care v'a păstrat o pace atât de rodnică încât voi sunteţi singurii ce străbateţi nesupăraţi mările şi uscatul, isvor al mărfurilor, pe care le împrăştieţi peste tot pământul. Lumea vă iubeşte şi vă vede cu plăcere; aurul întregului glob vine în Republica voastră. Veţi fi fericiţi cât timp va trăi principele şi va stărui în această politică. Italia e adâncită în războae şi în foc, ca şi toată Franţa, Spania, Catalonia, Anglia, Persia şi Ungaria. De aceea nu mă voi depărta niciodată dela această hotărîre; vă sfătuesc să rămânem în pace şi să dăm Florentinilor acelaş răspuns ca şi cel de anul trecut".

Şi dogele fu ascultat: Veneţia nu se mişcă; pacea şi prosperitatea îi stăteau mai mult pe inimă. Dacă sufletul unui neam se exprimă în operele artiştilor lui, prin scriitori, prin pictori, priveşte cum pictorii noştri şi-au plăsmuit Veneţia; priveşte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

chipul, pe care mi l'a dat Paolo Veronese: sunt palida fecioară a tuturor obosiţilor? am oare ochii cerniţi? sunt visătoare? sunt tristă? Nu. Sângele îmi dogoare obrazul; sânul mi se umple de viaţă şi de plăcere, sunt solul iubirii pe pământ; în jurul meu priveşte nimfele lagunelor despoiate; iată şi pe Mercur simbolul bogăţiei noastre culeasă de pe toate mările îndepărtate. Unde vezi deci idealul? Unde vezi poezia? Unde vezi tristeţea şi sentimentalismul, pe care-l cauţi şi tu în apele mele? Veneţia, oraş al morţii! Iluzie. Te pleci în unda mea pentru a-mi simţi bătaia inimii, pentru a-mi sorbi suflarea ostenită, fără să bănuieşti că doliul meu e numai o aparenţă îndărătul căreia se ascunde adevăratul suflet al Veneţiei, suflet de pasăre de pradă al unui Morosini ce căuta să se îmbogăţească pe ruinile patriei, suflet de plăcere, suflet de curtezană ce se străvede până şi în madonele lui Giovanni Bellini. Acesta e sufletul Veneţiei şi nu altul".

Ieşind gânditor din Palatul Dogilor, tânărul străbătu piaţa San-Marco pentru a colinda în gondolă prin oraş. Nu asfinţise încă şi pe canale stăpâneau noaptea şi o tăcere tăiată de sgomotul funebru al gondolelor negre.

— Nu, îşi zise el, Veneţienii au putut să nu aibă alt ideal decât banul; vitejia lor a putut să nu aibă alt ideal decât goana după câştig; sufletul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

lor a putut să nu înţeleagă lâncezala acestor ape verzi, şi, negustori îmbogăţiţi, au putut să se arunce într'o viaţă de plăceri, al căror ecou ne vine din povestirile cronicarilor, dar aceste sunt lucruri de mult! Fusul vremilor s'a răsucit; bogăţiile mărilor au luat alte căi; nenorocirile s'au abătut peste cetatea apelor; desfrâul a moleşit vlaga sufletelor; pasărea morţii s'a lăsat asupra lagunelor. Marmura palatelor a îngălbenit; părăginirea s'a încuibat pretutindeni. Veneţia este azi un palat ruinat, cu geamurile sparte, în care vântul şueră a moarte, un palat locuit de stafii şi de lilieci. ...Veniţi, deci, fecioare ale Albionului şi ale îndepărtatei Thule, chinuite de nostalgie, obosite înainte de vreme; veniţi, suflete nemângâiate, ce nu căutaţi însă mângâierea, ci voluptatea durerii, a tăcerii, a singurătăţii, veniţi în această necropolă a gloriei defuncte, căci flacăra desfătărilor de odinioară s'a stins. Veneţia e acum cetatea morţii şi de aceea poate vă va plăcea mai mult!

Noapte...

Unda moartă a lagunei se lovia de piatra casei, ca o mână ce bate la uşă: apoi tăcere, ca şi cum ar fi aşteptat afară. Andrei nu mai putea dormi. Se sculă de merse la geamul, pe care-l deschise: răcoarea nopţii târzii năvăli în odae; palatele păreau vedenii ridicate din apele verzi ca să privească cu ochi stinşi spre rarele lumini

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de prin piețe, la sicriile negre isbite cu zgomot surd de țărm. O privelişte fără copaci; un oraş fără larmă de oameni, fără cântece, fără freamătul mulțimii omeneşti; un tablou zugrăvit în cărbune, fără lumini.

Intr'un târziu, înălțată din unda vie şi îndepărtată a mării, dela Lido, ca o rană, luna începu să-şi picure sângele peste ruinile fumurii. Aţintit apoi multă vreme la privelişte, Andrei închise obosit geamul şi se culcă; trase plapoma peste ochi ca să nu mai vadă rana de pe cer. Miasma canalelor pustii îl ameția; se sbuciumă, astfel, până'n zori. Moartea i se arătă nu sub chipul străveziului tânăr al statuilor antice, ci sub chipul unei bătrâne ce-l momia cu brațele uscate: „Vino la mine! Nu-ți vei găsi alinarea durerilor decât în brațele mele moi, deşi par moarte. Reazămă-ți capul: somnul te va cuprinde deodată, ca o adiere de vânt pe pleoape: din sân vei simți o mireasmă de crini, vino!“

Bătrâna aştepta. Tânărul suferia însă; rana inimii lui sângera încă. Venise în Veneția în căutarea liniştii sufleteşti; nu căuta moartea, ci pacea; totul îi vorbia însă de moarte: miasmele apelor stătute, pustiul palatelor nelocuite, liniştea înghețată a nopților fără lună, ruinile caselor fumurii. Veneția îl înăbuşia; se hotărî deci să plece la Florența.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

X

Când se văzu în faţa bisericii Santa Maria Novella, căptuşită cu plăci de marmoră albă şi neagră şi străjuită de cele două obeliscuri răzimate pe broaştele ţestoase ale lui Giovanni da Bologna, lui Andrei i se păru că visează; nu-i venia să creadă că se află din nou la Florenţa. Nu mergea ci plutia; ar fi voit să fie pretutindeni în acelaş timp: la Dom şi în Piazza della Signoria, la Cascine şi la Settignano; îşi simţia în vine absurda nevoe a ubiquităţii şi frenezia dionisiacă a reluării contactului cu tot ce iubise odinioară; nu era bucată de marmură dăltuită şi strop de culoare aruncată pe o pânză, pe care să nu le fi studiat atunci cu dragoste, în timpul unui lung popas; peste toate imaginile încântate, mai plutia încă zâmbetul enigmatic al femeei ce-l iubise fără să i se fi dat; în braţele lui simţia şi acum lunecarea trupului şerpuitor. Crezuse că o uitase dar, în furnicarul lumii din piaţa Domului, ochiul lui o căuta îngrijorat; pasul îl luă deci spre Lung'Arno. Mai era oare la Florenţa? Ce făcea Giorgio? de abia avu timpul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să-şi pue întrebarea, când şi dădu peste apa leneşă şi galbenă a Arnului, pe malurile căruia casele însemnau acelaş ferăstrău ciudat. In faţa locuinţii lui de odinioară şovăi înainte de a se prăvăli furtunos în întunericul gangului; abia atinse, speriat, soneria, deoarece clopoţelul bătu sgomotos în propriul lui piept. Se auziră paşi leneşi; o femeie brună se proectă brusc în cadrul de lumină a uşii deschise; Igea îl privi la început fără să-l desprindă din umbră, dar când îl recunoscu ţipă scurt şi i se atârnă, grea, de grumaz... Discumpănit, tânărul privi cu spaimă în jur; prevederea nu mai era însă necesară; Giorgio murise de un an; în gura femeii puteau deci hurui toate suspinele de amor înăbuşite odinioară. In cameră nici o schimbare: după opt ani de absenţă toate lucrurile se aflau la locul lor: fereastra, de pe care privise de atâtea ori amurgul de la Cascine, era deschisă; în stânga, soarele îşi încâlcia ultimele lui raze în frunzişul grădinei Boboli. Tânărul se aplecă pe geam, în timp ce, beată de propria-i libertate, femeia îşi ciripia nimicurile sentimentale şi se oferia cu o divină neruşinare.

Andrei ar fi putut fi acum fericit; îşi regăsise o pagină aproape uitată a tinereţii lui. Privi pe furiş spre chipul femeei brune, cu ochii lâncezi, cu părul luciu şi bogat, cu sânul învolt; era aceiaşi fiinţă ce-l tulburase atât acum opt

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

BIBLIOTECA „ASOCIAȚIUNII"

ani; îi lipsia doar taina; nu mai era umbra ce i se strecura în odae, în spaima sosirii bărbatului; nu mai era misterul ce-i lunecase prin braţe; familiară şi impudică, ameţită de libertatea corpului ei atâta timp captiv, ea i se lăsă acum grea pe umăr, muşcându-i cu buze voluptoase sfârcul urechei. Sub muşcătură tânărul tresări însă; gândul lui rătăcise departe...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

XI

Andrei se lăsă repede cucerit de frenezia vieţii libere de odinioară; îi plăceau cu deosebire preumblările pe Lung'Arnurile frământate de copitele cailor pitici ale trăsurilor de pae. Lume multă de streini, printre care Florentinii se distingeau prin atitudinea lor mândră şi prin pelerina aruncată pe umăr după obiceiul toscan; din colţurile străzilor, madonele de porţelan cu broboadă albastră îşi arătau pruncul divin cu trufie de mamă fericită. Revărsat de pe colinele Falteronei, Arnul străbătea oraşul, în valuri leneşe lipite de pietrele cheiului; de la San Nicolo panglica lui se pierdea pe sub poduri în păduricile Cascinelor. Trecând peste Ponte Vecchio ce-i amintia de Benvenuto Cellini, Andrei se îndreptă spre Viale dei Colli, drum tăiat în brâe în pieptul colinii, printre lauri, stejari, pini, alpeştri, şi printr'o risipă atât de mare de palmieri că mai lipseau burnuzurile Arabilor pentru coloarea locului. Din Piazza Michelangelo privirea lui stăpâni întreaga panoramă a Florenţei, de la Santa Croce, cu faţada-i de marmoră albă şi cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

trupul desgolit şi cenuşiu, peste pădurea de palate, de campanile şi de cupole, până spre muntele Morello, spre colinile de la Fiesole şi spre munţii din Valombrosa, al căror frunziş întunecat de chiparoşi se topia în incendiul amurgului; cu lăsarea nopţii, pe dunga imobilă a Arnului se mişca doar un punct: Charon trecea cu barca pe Stix.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XII

Când Igea intră, Andrei tresări; în ochii lui era o remuşcare, pe care femeia n'o înţelese; se simţia străin şi departe; îi era ruşine; ca un vinovat o luă deci în braţe înainte de a pleca spre Cascine. Soarele îşi făcea obicinuita lui bae de sânge peste vârfurile întunecate ale chiparoşilor; adieri proaspete aduceau din grădini miresmele florilor; pe Lung'Arnurile înguste, grăbită, lumea mişuna. Andrei se gândia la plimbările de odinioară pe cărările pustii ale pădurii, plin de imaginea Igeei; lângă dânsa, el se gândia acum, la trecut; era nedrept; strânse, deci, mai tare braţul femeei care, deşi nu bănuia nimic, îi răspunse, totuşi, ca la o chemare.

In pădure o luară pe cărările mistuite de iarba năvalnică, din care săriau păsări speriate; pe o piatră acoperită de muşchi o şopârlă cu ochii de aur, scăpărători, îşi răsfăţa pielea la mângâerea razelor piezişe. La marginea unei poteci, doi lucrători şedeau în jurul focului ce strălucia, scânteia, se chi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nuia; lemnul mort trosnia; apa forfotia în oala afumată. Cu ochii rătăciţi în depărtare, lucrătorii aşteptau seara ce cădea; frunzele lunecau peste capetele lor în foc, în timp ce ei tăceau, cu mâinile încrucişate peste genunchi.

Andrei asculta viaţa pădurii; Igea nu se gândia la nimic; fericită, ea căta cu ochii neîntrebători; se mulţumia cu prezentul fără să cerceteze viitorul. Intimitatea o depoetizase, de altfel; Andrei i-ar fi dorit sub fruntea lină un gând enigmatic, un gând care să-l frământe; ar fi dorit să se îndoiască de dânsa, după cum se îndoia de Alina, pe care o vedea acum în focul aprins, în luminişurile pădurii, în frunzele moarte, în firicelele de iarbă veştedă. Nu ştia de o iubeşte dar n'o putea uita; amintirile îl trăgeau îndărăt; Andrei se lăsa în voia lor; ca întotdeauna trecutul îl stăpânia mai mult decât prezentul; pe nesimţite, el fu, deci, supt de apele lui viclene.

Ostenită, femeia se aşeză pe o bancă... Andrei porni prin pădure, trecu pe lângă mormântul Maharadjahului, fără să-l privească; se gândia la Alina. Unde era ea acum? De ce nu-i scria? Ar fi fost atât de lesne să-i afle de urmă... Nu-i scria totuş! Plecase... Era poate la Paris, poate la Brest... La Brest? Inima i se încleştă la gândul că s'ar fi putut duce la celalt.

Când se întoarse, soarele se ştersese după colinele Pisane, deşi razele lui întârziate mai arun-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rtdrr1901-1932

cau o slabă licărire peste copaci, peste apa întunecată a Arnului; pretutindeni, tăcere: tăcerea înserării ce înmărmureşte întreaga natură în aşteptarea nopţii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XIII

Prin aleia de chiparoşi, Andrei nimeri în Bobolino, verde încă, plin de mireasma florilor de toamnă; lăsă drumul, spre a se urca pe cărările trase printre copacii deşi, printre palmieri, printre măslini, printre chiparoşii funerari; coti apoi pe uliţa largă a pădurii rărite; din luminişuri se zări priveliştea frântă a Florenţei; câteva case şi Domul; Domul, mai ales, se ivia pretutindeni: cu turla lui roşie, greoae, părea o vedenie ameninţătoare.

Din piazzale Michel Angelo, de lângă statuia lui David, Andrei privi spre panorama neuitată a Florenţei şi a dealurilor toscane, împădurite, împestriţate; ochii îi alergau peste văile, peste domurile bisericilor, peste apa leneşe a Arnului, dar gândul îi era aiurea. Icoana Alinei i se proecta tot mai limpede peste oraş. De ce plecase? se gândia el; voise să se arate tare şi-acum îi părea rău. Nu mai putea rămâne singur; aştepta să-i scrie, să-l cheme... De ce nu-i scria? Il uitase poate? O presimţire îl săgetă; nu-l uitase; trebuia să-i scrie... azi... când se va întoarce îi va

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

găsi pe masă scrisoarea. Nu mai putu rămâne pe loc. Panorama Florenței i se destrămă pe dinainte; se coborî, deci, zorit pe treptele nesfârșite ce duc la San Nicolo; mergea, mergea, mânat de o siguranță. Când ajunse, Igea îi dădu, în adevăr, o scrisoare, pe care o citi grăbit: „Sunt patru ani de când m'ai împiedecat dela pasul ce-l fac acum și nu-mi pare rău: prin prelungirea vieții mi-ai dat anii cei mai buni, pentru care mâinele mele împreunate se îndreaptă spre tine la sosirea ultimei clipe. Moartea, pe care o simțisem atunci atât de aproape, îmi pluteşte deasupra creştetului; îi aud fâlfâirea...: mă atinge. Nu avea remuşcări... eram sorocită; cred în destin. Acum ascultă: după ce te-ai dus, am plecat la Paris; aşteptam să te întorci, să mă ierți, nu pentrucă greşisem, ci pentrucă-mi înțelegeam altfel decât tine datoriile. N'ai venit. Ah, nopțile nedormite, nopțile de aşteptare nebună, pe care nu le vei afla niciodată! Am stat ascultând suflarea vântului, trosnetul uşei, zgomotele nopții...; în fiecare moment te iubeam mai mult: te iubeam pentrucă mă făceai să sufăr; mi-era inima grea, voiam să vii, să te apropii, să te laşi adorat, să te ştiu lângă mine; tresăriam la fiecare şoaptă a nopții; îți priveam scaunul obişnuit, cu dragoste, aş fi voit... Nu... ce aşi fi fost eu de nu te-aşi fi cunoscut? Închipueşte-ți viața mea tristă, fără bătaia de inimă: „e aici... va veni... şi totuş e departe!". Îți mulțumesc că eşti *tu*, aşa cum eşti tu; îți

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

iubesc inima pentru că a putut să mi-o mişte pe a mea... îmi închipuiam în vis că ai venit. Eram lângă tine, sorbindu-ţi privirea drăgostoasă ce mă făcea să tresar; mă înălţam în vârful picioarelor, să-mi ascund obrazul în haina ta ca şi cum aş fi voit să-mi ascund păcatul că te iubesc; aş fi voit, totuşi, să-ţi pot citi în ochi şi să ştiu dacă inima îţi mai bate pentru mine; mi-era frică... şi mi-ar fi fost, cu toate astea, aşa de drag să stau grămădită în tine ca un copil... Dar tu n'ai venit. Târziu numai am înţeles că nu vei mai veni niciodată, că iubirea noastră s'a sfârşit pentru totdeauna... un gând negru m'a străbătut o clipă, apoi mi-am adus aminte că e pe lume un om, pentru fericirea căruia mi-am jertfit-o pe a mea, un om căruia i-am dat pomana vieţii fără să-l fi iubit... Nu puteam decimuri; mai aveam o datorie pe pământ; trista mea viaţă era izvorul fericirii altuia, pe care nu-l puteam uita...

„M'am dus atunci la Brest, unde nu fusesem niciodată. Mă înăbuşeam la Paris.. Cum să-ţi povestesc însă durerea ce mă aştepta acolo? cum să găsesc cuvintele care să-ţi explice nenorocirea? Jean nu era singur; trăeşte de mult cu o femeie, cu care are şi un copil. Cum nu s'a năruit cerul în clipa când mi s'a spulberat minciuna? Ai avut deci dreptate: omul pentru care m'am jertfit, pentru care te-am pierdut pe tine, pentru care mi-am zdrobit viaţa, pentru care te-am făcut să suferi,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

înşelându-te, m'a minţit. Tot ce a fost bun în mine s'a năruit deodată; mi-e groază de toate; sila şi desnădejdea m'au biruit. Pentru iluzia unei datorii mi-am jertfit dragostea, te-am jertfit pe tine. Tu te-ai dus pentru totdeauna, mie ce-mi mai rămâne de făcut? Să mă arunc în veşnicie; mă arunc, Când vei primi rândurile mele, nu voi fi decât o amintire; moartea mea îţi va răscumpăra suferinţa şi-ţi va da pacea trecutului nostru... Seara îşi toarce încet caerul clipelor; îi simt firul ce-mi lunecă printre degete; mă'nfior de vremea ce fuge şi trec totuşi cu seninătate pragul somnului de veci. E târziu. Moartea îmi fâlfâe tot mai aproape; scobor pleoapele, îmi leagăn lenea; din când în când tresar; cutremurul morţii mă pătrunde, atingându-mi genele ce cad. Aş vrea, totuş, să mă mai gândesc o clipă, să smulg din noapte chipul tău iubit. Te apropii ca în vis; pe buzele mele strânse îmi pui sărutarea iertării; sunt fericită!".

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

II

LULÙ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rtdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

BIBLIOTECA CENTRALĂ
a „ASOCIAȚIUNII"
SIBIIU

I

Odată cu încetarea muzicii militare, lumea se risipi în grupuleţe, printre care, sprinten, Ciprian Cornea îşi primbla profilul roman, luminat de un zâmbet fin, în timp ce o voce profundă şi cu vibraţii metalice răsună neaşteptat, dintr'un colţ al cazinoului:

— Nu mai sunt tineri!

Ochii tuturor se întoarseră spre Còlea Malinof, ce se desprindea dintr'un grup de bărbaţi în haine negre şi de femei decoltate; lat în spate, trupeş, deşi proptit pe nişte picioare subţiri, strânse şi mai mult în pantalonii creţi aproape, cu faţa largă şi stacojie, prelungită printr'o bărbie dublă, şi desfigurată de grosimea neobişnuită a buzei de jos, răsfrântă, cu părul roşcat fără un fir alb, Còlea era un bătrân de opt-zeci de ani. Lovind cu pumnul greu în măsuţa de lac, el repetă:

— Nu mai sunt tineri!

Privind speriat în jur cu sfiiciunea miopilor, Andrei ar fi voit să se strecoare nevăzut: alături de statura uriaşă a lui Còlea, păreau gru-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pul lui Baccio Bandinelli din Piazza della Signoria din Florenţa, al lui Hercul sdrobind cu ghioaga pe Cacus; lipsia doar gestul mâinilor ridicate în semn de apărare sau de iertare. Andrei cerşia, totuşi, cu privirea un ajutor dela lumea adunată în jur. Ciprian îl pironi ironic prin monoclu; desvelindu-şi dinţii rari printr'o mişcare nervoasă a gurii, Diomò bătu din palme:

— Te ascultăm, cneazule.

Căutându-şi tonul şi pregătindu-şi efectul, Còlea tuşi de câteva ori. Inconjurat şi ascultat cu încordare, el ar fi voit să pară confidenţial; sunetele îi ieşeau, totuşi, sălbatice din gâtlejul de erou homeric:

— Nu mai sunt tineri! Aduceţi din străinătate poate ceva mai multă învăţătură, pierdeţi însă virtuţile rasei; uitaţi că aţi supt laptele lupoaicei.

Un zâmbet flutură pe buzele tuturor: Còlea era Rus; deşi tatăl lui venise ca inginer în Moldova, pe timpul lui Mihai Sturdza, şi rămăsese aici pentru că-i plăcuse vinul şi femeile locului, Còlea prefera laptele lupoaicei vutcei naţionale şi pomenia de virtuţile rasei de ori câte ori se necăjia. Speriat, Andrei ar fi voit bucuros să plece; abia îşi mai amintia prin ce-şi atrăsese mânia uriaşului: povestise cum cedase odată unor străini, numai pentrucă erau străini; o umilinţă moştenită ne încovoae grumazul; în străini vedem încă pe stăpânul secular. Deşi din rasa învingătorilor,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Còlea protesta ; uluit, Andrei îl privia cum creşte şi se distramă ca o nălucă.

— In vremea noastră, ne purtam altfel; străinii ne respectau.

O amintire plutia în jurul buzelor lui cărnoase şi răsfrânte. Bătrânul povestia bine, cu revolte de zeu marin ce răscoleşte valurile cu tridentul.

— Sunt cincizeci de ani de când Nemţii puneau cele dintâi şine de drum de fer. Eram pe vremea aceia căpitan ; umblasem călare pe zăduf o jumătate de zi ; nu mai puteam de osteneală şi de foame ; pe la amiază iată că ajung, sleit, în valea Siretului, unde, la marginea drumului, într'o baracă de lemn, mâncau lucrătorii şi inginerii. Opresc calul :

— Herr Neamţ, strig eu, ieşi afară de-mi adapă calul ; pregăteşte-mi apoi de mâncat şi de băut, sunt rupt de oboseală.

Neamţul mormăi în limba lui:

— Nicht für Militären.

Păgânii se uitau cu toţii la mine ; unii râdeau; alţii cătau urît ca la un musafir nepoftit. Mă îndârjii :

— Essen... fressen... trincken... Pferd und ich, strigai eu apăsat ca omul ce se bizue să fie înţeles mai mult din ochi şi din ton decât din vorbă.

Neamţul se încăpăţină :

— Nicht für Militären.

Atât mi-a trebuit, urmă el, lăsându-şi palma grea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pe umărul lui Andrei speriat; atât mi-a trebuit ca să mi fiarbă sângele în vine. Fără vorbă, am intrat de-a călare în baraca Nemţilor. N'a crâcnit niciunul: mi-am adăpat, astfel, calul în farfuria inginerului-şef, ce nimerise sub masă.

Còlea tăcu, mândru; părea, în adevăr, şi mai falnic cu trupul lui atletic pe picioare şubrede, cu gestul neptunic de răsculător de valuri. Strivit sub greutatea gestului, Andrei nu înţelegea încă legătura dintre dânsul şi istoria uriaşului; prin ce greşise faţă de neamul hrănit cu laptele lupoaicei? Recules din explozia lui de forţă a naturii, bătrânul îşi privia cu mulţumire fapta; strânsă o clipă, buza de jos se răsfrânse din nou; pe când îşi culegea tocmai laurii energiei lui de odinioară, în mijlocul tăcerii se auzi, deodată, un glas supţire:

— Ah, cneazule, unde-s vremurile de atunci!

Capetele ascultătorilor se întoarseră spre o doamnă, care, speriată de propriile ei cuvinte, îşi plecă ochii în jos; un zâmbet uşor flutură pe buzele tuturor. Scăpat de sub ghioaga lui Hercul, tânărul respira acum liniştit la o parte, liber; corp izolat în spaţiu, îşi studia pe îndelete vecinii, când glasul femeei îi atinse plăcut urechea cu muzica lui şi-l făcu să se întoarcă spre Ciprian:

— Cine e doamna care regretă trecutul?

De i-ar fi plesnit un biciu pe la urechi, Ciprian n'ar fi părut mai uimit; se răsuci, deci, brusc

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

către Andrei, cu ochii lui scânteietori sub luciul cheliei, își încordă mușchii feții ca într'o sforțare de a pironi un punct nevăzut și rămase astfel, atârnat, ca un cercetător la microscop, — apoi dădu drumul mușchilor într'un râs ce-i descărcă energiile înăbușite ale sufletului :

— S'a găsit, în sfârșit, un om ca să nu cunoască pe doamna Lulù!

Mirarea lui părea atât de definitivă, încât Andrei nu mai avu timpul să-i răspundă că sosise abia de câteva zile în acel orășel de vilegiatură; enormitatea crimei îi îndoi grumazul; se recunoscu vinovat. Fără milă, maestrul îl trase silnic sub lumina policandrului pentru a-i cerceta mai de aproape diformitatea morală; abia scăpat de invectiva homerică a lui Còlea Malinof, Andrei se vedea amenințat să ajungă ținta vervei lui Ciprian. Călcase greșit ; sfiiciunea lui firească se neliniștia în fața valurilor violente, ce-l smulgeau depe țărmul, pe care ar fi voit să rămână. Grupul din jurul lui Còlea se refăcu acum în jurul lui Ciprian : sub lumina policandrului, nobila chelie a Maestrului, tivită cu bucle cărunte, luase luciul ivoriului vechiu ; din ochii sclipitori și din desenul mobil al gurii i se citia limbuția spirituală. Maestrul avea profil aristocratic și eleganță în atitudini; un nimic îl destindea însă în jocul slobod al inteligenții sale; luându-l de mâini, Ciprian îl aduse, deci, pe Andrei ca pe o victimă votivă în fața altarului :

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Doamnă, rosti el curtenitor, îţi prezint un Bucureştean ce n'are cinstea să te cunoască: domnul Andrei Negrea, întors de curând dela Paris, şi de puţine zile în vilegiatura oraşului dumneavoastră.

Privindu-l cu seninătate, femeia îşi ridică pleoapele cu gene mari de păpuşă, îşi deschise ochii albaştri, adânci şi miraţi, ca şi cum atunci ar fi văzut pentru întâia oară un chip de bărbat şi schiţă apoi o uşoară înclinare din cap. Maestrul urmă:

— Doamna? Nu ţi-am prezintat-o.., îngăimă el de oarece-i uitase brusc numele de familie, de ce să-ţi mai spun însă cum o chiamă? Priveşte-o: e încântătoare. Numele îi e scris pe colţul buzei umede, i se afundă în gropiţele obrazului, i se urcă pe tâmplă pe un fir auriu, i se încolăceşte în părul blond, i se scufundă apoi în unda ochilor. Natura e un coroplast divin; dintr'un material atât de şubred a creat statuete de o graţie nepieritoare. Iat-o: poate fi şi o păpuşă de Nürenberg, cu genele lungi şi cu albăstrimea de cobalt a ochilor, cu gesturi pudice şi mecanice; poate fi şi Fecioara, prin ovalul pur al figurii, prin candoarea privirii — o fecioară în aşteptarea Bunei-Vestiri; şi pentru cine vede forma plină şi ascunsă a sânului şi linia şoldului poate fi şi o Veneră, — voluptatea zeilor şi a oamenilor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Maestrul tăcu o clipă şi, cum i se păruse că făcuse efect cu mica lui cuvântare, se răsuci pe loc ca să dispară.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

II

Lumea se risipise ca prin farmec; la bufet răsuna trâmbiţa eroică al lui Còlea, întretăiată de firul subţire şi şuerător al vocei Maestrului. Lulù şi Andrei rămăsese singuri, în singurătarea desăvârşită a primilor oameni; jocul forţelor ascunse ale naturii îi aruncase într'un pustiu; Andrei plecă ochii: adinioară, îl stânjinia mulţimea; acum, îl încurca singurătatea. Cu prezenţa de spirit a femeilor Lulù îşi reveni însă repede în fire:

— După descripţia poetică a Maestrului nu m'ai recunoaşte: poeţii amestecă eternul feminin în descripţiile lor, încât, cu bunăvoinţă, ne-am regăsi fiecare în ele. E nevoe, deci, de o prezentare mai exactă; nu sunt nici păpuşă, nici Fecioară, nici Venus; sunt doamna Lulù Calomfir.

Andrei se înclină: ce muzică i se păruse că aude? Ceva subţire şi aproape ireal îi mângâiase timpanul cu sonorităţi suave. Un glas de femee sau de copil? Işi ridică ochii. Prin frăgezimea formelor, prin fluiditatea fiinţei ei mărunte, părea, în adevăr, o păpuşă; prin puritatea ovalului, prin

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII"

candoarea privirii şi prin neştiinţa răului ce i se citia pe faţă, părea Fecioară — Fecioară fără prunc la sân, idealizată şi întinerită; în linia cărnoasă a gurii, umbrită de un fin puf blond, şi în mişcarea armonioasă a şoldurilor ce chiamă şi opresc, se putea descifra, totuşi, voluptatea discretă dar tenace a formelor ce-şi fac o armă din nedesvoltarea lor. Fluturele îşi păstra încă înfăţişarea crisalidei: deşi părea numai de 18 ani, doamna Lulù Calomfir avea douăzeci şi cinci; frăgezimea sufletului ei, dibaciu întreţinută, stabilia o armonie desăvârşită între aparenţă şi atitudine; liniştită, femeia înfrângea legile naturii; îşi pleca instinctiv capul pe umărul stâng cu un gest, în care n'ai fi putut deosebi alintul copilului de desmierdarea femeei. Intr'o scurtă trecere pe lângă dânşii, zărind gestul etern, Maestrul aruncă şuerător:

— Sireno!

Cei doi rămaseră iarăşi în singurătatea oamenilor biblici; le lipsia doar arborele cunoştinţii binelui şi a răului pentru a repeta legenda povestirilor sacre din cărţile ilustrate ale copilăriei. Conversaţia nu-şi găsia un început: lui Andrei îi vâjâiau urechile; surde voci interne i se ridicau în gâtlejul încleştat; mai stăpână pe sine, spre a-şi suna glasul muzical, Lulù ar fi vorbit bucuros; dintr'un instinct al armoniei, ea se adapta însă celui cu care vorbia; cu Ciprian Cornea găsia tonul glumei şi al replicei potrivite; cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sfioşii avea farmecul sfiiciunii şi al rezervei; cu Andrei, ea nimeri dintr'odată nota intimităţii simple; după cele dintâi tăceri, se stabili, deci, între dânşii un fel de familiaritate. Andrei nu era vorbareţ; mândria sau discreţia îl împedicau de a pomeni de sine; cu simplicitate şi tact, Lulù îl aduse, totuşi, pe calea spovedaniei; sinceritatea naivă a întrebărilor cerea sinceritatea răspunsurilor. Pe negândite, lunecară, astfel, la dulceaţa unei vechi prietenii. Obicinuit să-şi studieze atitudinile, înfrânându-le în măsură, Andrei porni, totuşi, pe drumul amintirilor personale; îi povesti, deci, ca pe un lucru firesc cum îşi părăsise de copil orăşelul pentru a se muta la Bucureşti; de câteva luni îşi isprăvise studiile la Paris şi se simţise cuprins de nostalgia locurilor copilăriei; nu putuse, de altfel, refuza invitaţia lui Iliuţă Sterian, cel mai bun prieten al tatălui său. Oraşul îi plăcea; era fericit în mijlocul vieţii patriarhale a provinciei moldoveneşti, dela care păstrase amintiri fragede; era şi mai bucuros că venise la serată. Incordată, ca şi cum ar fi ascultat mărturisiri importante, încredinţate seriozităţii ei, Lulù îşi ridica pleoapele cu încântări şi mirări de copil, subliniindu-i vorbele prin gesturi expresive şi prin ciripiri rostogolite armonios în guşa de porumbiţă: i se părea ciudat că-i plăcea viaţa de provincie — şi, pe urmă, nu i se mai părea de loc; îşi legăna capul, când pe un umăr când pe celalt, fără cochetărie voită;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se alinta şi, deodată, îşi lăsa pleoapele în jos cu vinovăţie; îşi aducea aminte cu emoţie de Paris, unde fusese în călătorie de nuntă. Andrei o privi mirat; obrazul femeei se lumină de luciri fugare. Îndrăzni s'o întrebe de fusese măritată — întrebare de prisos; ea dădu din cap simplu, cu gestul ridicării rochiei pentru a străbate prin vadul apei: ajunsese, în adevăr, dincolo, neatinsă; în mijlocul subţirel şi în fecioria întregei ei făpturi, n'ai fi bănuit trecerea bărbatului; părea un aluat nefrământat. Pe nesimţite, ajunsese în jurul unei măsuţe de lac; îi despărţia numai o plantă tropicală, pe ale cărei frunze cărnoase Andrei le mângâia. In jurul lor grupurile se făceau şi se desfăceau, respectându-le, totuşi, singurătatea; Andrei se credea acum într'un pustiu; prezenţa plantei tropicale îi deschidea privelişti îndepărtate. Intrebările familiare ale femeei îl aduseră însă repede la realitate, trezindu-i amintirile copilăriei; trăia din emoţiile de odinioară şi refăcea de câteva zile popasurile educaţiei lui sentimentale; recunoştea şi acum colţul de stradă, în care avusese întâia zguduire în faţa frumuseţii femeeşti şi geamurile neuitate dinaintea cărora tremurase o iarnă întreagă... Lulù păru mişcată; şi, deschizându-şi ochii lâncezi, îl rugă copilăros să-i povestească prima lui dragoste. Andrei nu se mira; erau lucruri vechi, nepovestite nimănui; le crezuse uitate; acum îi reveneau însă pe buze, nesilite, ca şi cum şi-ar fi aşteptat de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm1901-1932

mult rândul; cădeau potolit în larma sălii ce nu-i tulbura; avea încă impresia singurătăţii biblice; nu se auziau decât pe dânşii.

— Eram numai de treisprezece ani, începu el hotărît, când am simţit prima emoţie de dragoste, trezită de fata unui bancher evreu. Deşi de vârsta mea, Ema se bucura, totuşi, de superiorităţi neîndoioase. Mai întâi, n'o cunoşteam; o vedeam însă zilnic la primblare cu două surori mai mici în tovărăşia guvernantei. Vorbiau englezeşte: limba mi-o îndepărta, astfel, mai mult; străină de preocupările celorlalţi, îmi părea o fiinţă misterioasă; nu ştiu, dealtfel, ce mă atrăsese mai mult în figura Emei; nu ştiu chiar de era frumoasă. Mă impresiona, totuşi, chipul ei serios până la severitate, ovalul brun încadrat de un păr luciu, ochii mari, negri şi gravi; mă impresiona, mai ales, necunoscutul din ea. O iubiam, deşi nu aveam scopuri anume şi nici nu le bănuiam, de altfel; mă mulţumiam să-i trec pe sub ferestre; când o zăriam, era o dată în viaţa mea sentimentală... Dela o vreme, printr'un îndemn nelimpezit, mă hotărîi să-i scriu: simţiam nevoia să-mi tălmăcesc iubirea în forma limpede a cuvintelor; cum mi-se părea însă că limba noastră nu poate traduce mulţumitor sublimul sentimentelor mele faţă de o fiinţă atât de îndepărtată, mă destăinuii unui prieten, fiul unui doctor evreu, ce ştia englezeşte şi care o iubia şi dânsul pe Ema: ne-am pus, astfel, dragostea în comun; fără scopuri ho-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

tărîte, ne îmbărbătam, unul pe altul şi ne schimbam cu rândul la geamurile Emei; plecam, deci, la cucerirea femeei cu arme egale şi cu un sentiment cavaleresc: în clipa cea mare, Ema avea să aleagă între noi; învinsul urma să dispară apoi... Până atunci, eu redactam scrisorile în româneşte, în termeni aleşi şi poetici, iar Oswald le traducea în englezeşte; printr'o sublimă solidaritate, în răspunderi şi în răsplată, le iscăliam cu iniţialele amândorora: ne pusesem, aşadar, dragostea în societate pe acţiuni; la sfârşitul iernei, tovărăşia noastră nu dădea încă nici un dividend. Trimiteam scrisorile guvernantei ca să i le dea Emei. Ca s'o înduioşăm îi adăugam şi ei scrisori suplimentare, pe care, ascultând glasul datoriei, Miss Mary le dădu însă bancherului; la rândul lui, acesta se plânse doctorului, ce veni să se plângă tatălui meu că-i desfrânasem copilul. Sosise, deci, ziua judecăţii: livid dar hotărît, mă prezentai în faţa tribunalului suprem: deşi scrisul nu era al meu, îmi recunoscui, totuşi, iniţiativa. Doctorul, un om mic, cu ovalul figurii încadrat cu o barbă mătăsoasă şi îmbelşugată, cu ochelari de aur petrecuţi pe după urechi, se plimba nervos prin odae, bufnind de precocitatea noastră erotică; motivul adevărat al indignării lui era însă cu totul altul: trăgându-se de barba lui marină, mormăi înciudat printre dinţi:

— Auzi dumneata, nişte *studenţi* să se apuce de astfel de lucruri: să-mi strice clientela!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Titulatura de „student" mă umplu de mândrie: creşteam în importanţă; latura comică a plângerilor lui făcându-mă însă să-mi uit situaţia de împricinat, izbucnii într'un râs necugetat; doctorul cătă mânios la mine, în timp ce autoritatea părintească îşi lăsa urma peste obrazul meu. Mă prăbuşii într'o clipă din înălţimea trufiei mele; în zadar îmi spuneam că suferisem pentru „dânsa" ultragiul suprem; în zadar îmi înobilam durerea; umilinţa pedepsei mă aruncă în fundul unei genuni; eram necinstit pentru veşnicie; mă simţiam nevrednic de obiectul năzuinţilor mele. Cum nu mă mai socotiam vrednic de iubirea Emei, pentru nimic în lume nu i-aşi mai fi înfruntat privirile; când o zăriam, mă cuprindea o adevărată spaimă; întâiul meu roman de dragoste era sfârşit.

Uşor mişcat, Andrei se opri. Lulù îl ascultase, oglindindu-se în unghiile lustruite şi roze sau alintându-şi copilăreşte capul; la urmă rosti:

— Şi ce a devenit Ema?

Andrei zâmbi:

— Am revăzut-o aici.

Lulù îşi încordă figura, ca şi cum s'ar fi neliniştit. Andrei urmă:

— S'a măritat cu un bancher evreu; s'a îngrăşat; severitatea figurii a mers până la asprime. Nu mai vorbeşte englezeşte şi nici nu mai aduce cu o domniţă îndepărtată; s'a scoborît pe pământ; în fiecare zi are partidă de cărţi. Am re-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

văzut-o adinioară la ruletă, roşie, cu ochii lacomi la câştig... şi pentru prima oară nu mi-a mai bătut inima în apropierea ei.

Lulù se înseninä din nou.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

III

Maestrul apăru spintecând aerul cu repeziciunea unei săgeţi; era în atitudinea lui firească: cu degetul cel mare al mânii stângi trecut prin mâneca vestei, cu dreapta liberă pentru a-şi sublinia prin gest vorba sprintenă, cu silueta lui bătăioasă şi cu o tinereţe în mişcări ce contrasta cu buclele lui cărunte. Oprindu-se în faţa femeei şuieră:

— Sireno!

Lulù căţă spre dânsul cu nevinovăţie.

— Ai dat însă peste un Ulise nesimţitor la farmecele Sirenelor. Şi-a ferecat urechile la Paris.

Ceilalţi zâmbiră cu înţeles afară de Alexis Diomò; sub mustaţa lui neagră încă, i se zăriau dinţii lungi şi rari, pe care-i desvelia la supărare printr'o tremurare nervoasă a colţurilor gurii. Trecut de cincizeci de ani, smead, cu un profil fin şi uscăţiv. Diomò privia întunecat; urmaş al unuia dintre domnitorii perindaţi pe tronul Moldovei, avea încă ceva din linia speţei sale; ros de patimi brutale, de aventuri şi de jocuri de cărţi îşi risipise averea părintească prin garni-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

zoanele în care-l aruncase soarta. Chefurile „prinţului“ era cunoscute; scos din armată, ajunsese prin stăruinţile familiei director al prefecturii locale. Brun şi delicat odinioară ca un tânăr cocon fanariot din stampe, cu nasul arcuit, cu părul negru ca pana corbului şi cu acea lene orientală în privirea străbătută uneori de uraganele repezi de vară, obrazul îi era brăzdat acum, părul adus în bucle îi cădea peste o ureche sfârticată într'un duel. Ruinat, păstrase încă obiceiul desfrâului iar decăderea nu-i slăbise nici mândria moştenită. Beizadea Grigore murise de mult; rămasă cu trei fete şi cu Alexis, bătrâna prinţesă îşi opria în fiecare săptămână caleaşca pe la cămătarii oraşului. Bogat, harnic, Iorgu Viezure, fiul fostului vechil al bătrânului Beizadea, nu uitase pe domniţa Elena: în amintirile lui o vedea încă trecând pe alezanu-i încordat prin parcul de la Hasca; după atâţia ani, ajuns omul cel mai de seamă din partea locului, el se gândia şi acum la dânsa cu sentimentul fanatic de adoraţie al copilului. Când îi ceru însă mâna, răspunsul lui Alexis fu scurt: la Hasca locul de vechil al tatălui tău era încă liber, iar domniţa Elena nu-i ieşi din cuvânt.

Diomò privise tot timpul spre măsuţa de lac, în jurul căreia Andrei şi Lulù îşi schimbau armonios gândurile, cu o tremurare nervoasă ce-i desvelise mereu dinţii rari; chemat de grija prie-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tenească a Miei Sterian, care observase neliniştea lui Diomò, Andrei trecu în sala de cărţi. Lulù oferi un scaun lui Ciprian... Cum maestrului nu-i plăcea însă să şadă, i se opri deci în faţă, spre a o cerceta cu ochi ironici.

— Maestre.., zise ea cu glas înăbuşit şi alintat.

Tăcu totuşi.

Ciprian îi răspunse scurt:

— Te-am înţeles fără să vorbeşti.

Ea plecă ochii

— Ce-ai înţeles?

— Ţii să afli dela mine istoria lui Ulise şi a Sirenelor.

Lulù îşi strânse gura ca un copil pofticios.

— Nu vei spune că nu te cunosc, şueră Ciprian; îţi citesc şi gândurile.

După ce trecuse în sala de cărţi, Diomò se întorsese acùm în salon; cătând îndelung la grupul din jurul măsuţei, se apropie apoi hotărît. Mia Sterian veni şi ea. Ascultat, Ciprian îşi îngroşă glasul:

— Voiam tocmai, începu el mulţumit de sine, voiam tocmai să-i povestesc lui Lulù o istorioară de amor şi să-i supun un caz sentimental. Prefer însă un auditor mai numeros: nu pun prea mult temei pe experienţa sentimentală a doamnei.

Ironia prinse; un zâmbet înflori pe buzele tuturor, numai Diomò îşi desveli din nou dinţii. Artemiza Vardali suspină, cătând spre Cleo:

— Te ascultăm, maestre.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Vă voi povesti, începu Ciprian, întâmplarea unui prieten care, în timpul studiilor lui la Paris, a cunoscut o femeie încântătoare, tocmai în momentul în care ea se sbătea într'o criză dureroasă de iubire; scăpând-o de la moarte, consolând-o, el o făcu apoi fericită un număr oarecare de ani, Prin una din acele întâmplări, pe care le numim fatale, el descoperi însă că prietena lui mai avea un amant: durere imensă, explicaţii, ceartă violentă; amantul era un camarad al ei de copilărie, un biet nenorocit, un dezechilibrat, un candidat la sinucidere, căreia femeia susţinea ea, i se dase dintr'un sentiment de milă şi de protecţie: cerându-i cum era şi firesc se aleagă între dânşii, femeia şovăi, făgădui dar nu se ţinu de cuvânt; prietenul meu se revoltă şi se întoarse în ţară. Nebună de durere, ea plecă atunci în orăşelul îndepărtat, în care celălalt îşi făcea stagiul militar, unde află însă că omul, pentru care îşi sdrobise fericirea, era încurcat cu o altă femee, cu care avea şi un copil; desperarea lui fusese deci numai o atitudine; pentru a-i exploata naivitatea o făcuse anume să i se creadă indispensabilă vieţii, dându-i un rol de binefăcătoare. In faţa îndoitei nenorociri, nu i-a mai rămas femeei decât soluţia sinuciderii. Iată cazul; faptele sunt exacte numai tălmăcirea lor poate fi felurită. Avem, deci în discuţie pretenţia unei dragoste pornite dintr'un sentiment de omenie şi din iluzia unei fapte frumoase. Acţiunile noastre bune ne leagă; de-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

venim obligaţii celor pe care îi obligăm ; suntem victimele propriei noastre bunătăţi. Femeia a putut avea iluzia că e necesară existenţei unui nenorocit : i s'a putut da din milă şi din omenie. Problema e însă alta ; pusă în dilema de a alege între propria ei fericire şi fericirea altuia, căreia i s'a devotat, era cu putinţă oare să se jertfească pe sine ? Iată nodul : acord deci oricui cuvântul, fără să mi-l ceară.

Când Ciprian tăcu, toţi începură să vorbească deavalma ; nervos, Diomò îşi desveli dinţii rari, în semn de protestare. Cu experienţa ei îndelungată Artemiza Vardali îşi exprimă cea dintâi părerea :

— Iubirea din milă ? E încă una din minciunile obicinuite. Egoistă, iubire e o forţă ce nu ce abate din drum pentru a ajuta ; e crudă cu alţii şi îngăduitoare cu sine ; ştie ce vrea şi nu cedează pasul nimănui.

Mia Sterian era de altă părere ; trecută de patruzeci de ani, frumoasă încă, renunţase, totuşi, la strălucire ; o buclă albă de păr îi da un cadru de vechime ce contrasta cu frăgezimea liniilor şi ochilor ; din vorbă i se desprindea blândeţa şi îngăduinţa ; dreaptă şi nepătată, ea înţelegea păcatul ; nu se indigna de nimic şi ierta slăbiciunea, îndărătul căreia bănuia un sentiment puternic.

— Cum amorul, începu ea blând, e un sentiment plin de nuanţe, ne poate păstra şi surpriza omeniei. Născută soră de caritate, femeia e un izvor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de sacrificii: dacă înfruntă primejdia morţii, o cred în stare ca, din iluzia de a se crede folositoare cuiva, să consimtă şi la jertfa unei iubiri prefăcute. Plăcerea de a da şi plăcerea de a primi se pot măsura într'un suflet cumpănit şi, deşi egoismul birue cele mai adese ori, se poate admite şi excepţia unei femei ce preferă să dea decât să primească.

Prin omagiul unui gest, Ciprian subliniè nobleţa cuvintelor Miei, în timp ce Diomò iscodia cu încordare ochii lui Lulù rătăciţi în căutarea cuiva. Pentru a-şi alunga gândurile prin sgomot, el isbucni apoi:

— Iubirea şi mila? Puse faţă în faţă, învinge totdeauna iubirea; amorul nu e cariera unei surori de caritate, ci e un sentiment unic şi puternic, care de nu durează mult, atât cât există, mişcă munţii din loc şi aprinde universul... E drept însă că-i şi un sentiment rar; o pasiune mare este tot atât de măreaţă ca erupţia unui vulcan.

In ochii Artemizei Vardali tremura flacăra unei pasiuni nestinse; aprobându-i fiecare cuvânt cu gesturi sgomotoase, nu se putu opri, la urmă, de a nu bate uşor din palme. Diomò îşi continuă însă cuvântarea cu aceiaşi înflăcărare.

— O astfel de iubire nu admite nici un fel de târguială; sunt însă şi alte iubiri comode, pe care unele femei le practică deschis, fără nici o silă; ca să-şi împace conştiinţa lor sau pe cea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

a altora, cele mai multe le caută motive onorabile; mila, de pildă, poate părea o scuză sufletelor duioase; să te apleci deasupra unei dureri, şi să-i aduci leacul amorului — ce faptă frumoasă! In realitate, e la mijloc numai o mască. Mila şi iubirea nu şi-au împrumutat decât numele pentru a îndreptăţi interesul sau pofta.

Maestrul interveni cu ton de arbitru:

— Nu trebue să uiţi, totuşi, că eroina a plătit cu viaţa o greşală poate, — un sentiment, de sigur.

Diomò cugetă o clipă, apoi urmă sentenţios:

— Sinuciderea nu îndreptăţeşte nimic; când i-a plecat amantul, nu s'a sinucis, — nu-l iubia, deci, în deajuns sau de loc, ci s'a dus la celalt. Numai când a aflat trădarea acestuia, a înţeles că în loc de doi amanţi, nu-i mai rămăsese nici unul. In timp ce ea îşi jucase comedia milei ca o scuză a duplicităţii, — i se jucase o comedie mult mai dibace, pe care n'a mai putut-o suporta...

Cu glasul ei blând şi împăciuitor Mia îl întrerupse:

— Prinţul ne urăşte: sunt femei şi femei, după cum sunt bărbaţi şi bărbaţi; nu judecăm cazul în sine pentrucă nu-l cunoaştem; judecăm numai ce ar fi putut fi; negreşit că putea să-i înşele pe amândoi, cum se întâmplă atât de des; admit, totuşi, că putea iubi numai pe unul, suportându-l pe celalt din iluzia de a-i fi necesară.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Urmă o clipă de tăcere. Ciprian se întoarse curtenitor spre Lulù:

— Numai doamna gândurilor noastre stă visătoare şi nu-şi dă părerea într'o chestiune atât de arzătoare totuşi.

Lulù îi răspunse, zimbind:

— Fiecare se gândeşte la fericirea sa, fără să ţină seamă de cea a altuia... Cum nu suntem îngeri ci oameni, lucrăm ca oamenii: maestrului, de pildă, îi e mai preţios un fir de păr al lui decât întreaga chică de Samson a vecinului.

Toţi zâmbiră, privind la nobila chelie a lui Ciprian; subţiindu-şi buzele, el şueră:

— Două lucruri sunt deopotrivă de netede: chelia mea şi conştiinţa domniei tale.

Apoi ca încheiere a întregei discuţii, urmă tot în ton de arbitru:

— Deşi suntem în faţa unui tribunal atât de destoinic, n'am ajuns la nici o concluzie: e soarta tuturor discuţiilor; părerile n'au decât valoarea unor documente sufleteşti; ne zugrăvim în vorbele noastre, şi atât; ne resemnăm deci de a nu şti de eroina a fost o femee vinovată sau numai o simplă femee ca toate celelalte; ştim, în schimb, că, deşi iubeşte cu patimă, Diomò nutreşte, totuşi, o ură înverşunată şi neîndreptăţită faţă de femeile uşoare; mai ştim că Lulù nu e înger ci om şi că se gândeşte mai întâi la sine, şi mai ştim că d-na Mia Sterian concepe nobleţa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

unui amor dezinteresat şi chiar dăunător fericirii proprii. Judecând pe alţii, ne judecăm, deci, în realitate, pe noi; marginile universului rămân tot în marginile conştiinţii noastre.

Cu acest luminos rezumat al lui Ciprian, discuţia părea închisă, când Lulù întrebă deodată:

— Dar despre erou nu ne-ai spus nimic.

Ciprian se întoarse:

— Care erou?

— Prietenul d-tale.

Muşcându-şi nervos buza până la sânge, Diomò îşi desveli dinţii rari. Ciprian rosti, totuşi, cu îngăduinţă:

— Prietenul meu e un erou fără voe, care n'a făcut nimic ca să-şi merite soarta.., e printre noi îşi îşi poartă rana cu bărbăţie. Cum o rană de iubire nu poate fi închisă decât tot de mâna unei femei, se cere deci un devotament.

Toţi tăcură.

- Iată o tăcere, urmă Ciprian, nevrednică de un oraş cu atâtea femei frumoase.

Bărbaţii zâmbiră; ruşinate, femeile îşi lăsară ochii în jos. Ca să-şi arate lecturile clasice, Maestrul încheie cu solemnitate:

— Se cere jertfa unui om. Corăbiile Grecilor neputându-se urni din Aulis pentru expediţia lor troiană, a trebuit sacrificiul Ifigeniei ca să deslege blestemul zeilor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi cum nici de data aceasta nu-i răspunse nimeni, răsucindu-se pe tocuri, el exclamă:

— Imi vine să răstălmăcesc şi eu vorba memorabilă a Cneazului: nu mai sunt femei! nu mai sunt femei!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IV

Grupul se desfăcu din nou. Căutând ceva din ochi, şi negăsindu-l, Lulù se îndreptă uşoară spre bufet. Ajungând-o din urmă, Diomò o privi întunecat şi îi mormăi printre dinţi:

— Să-ţi văd ochii!

Fără să clipească, ea îi răspunse:

— Ii cunoşti...

— De-i cunosc! scrâşni el pătimaş. De atâta timp nu cunosc decât ochii tăi, Lulù! Te-am ţinut în braţe când erai numai o fărâmă omenească şi te-am văzut apoi crescând; ţi-am cunoscut ochii, pe când nu ştiau nimic şi îi urmăresc şi acum când ştiu atâtea; nu m'ar putea înşela...

Pironindu-i apoi sub privirea lui încruntată, urmă:

— Uite-i! Par senini şi nevinovaţi; citesc, totuşi, în ei păcatul.

Şi cum Lulù voi să plece, el îi răsuci brutal mâna:

— Iubeşti!

Iar ea, râzând:

— De unde ştii?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Din ochi: citesc într'înşii călătoria pentru care te îmbarci. Nu pleca, Lulù! Nu te duce, Lulù!...

Ea voi să-l abată dela gândul lui:

— Ai nimerit-o. De s'ar putea citi gândul omului, mi-ai vedea, în adevăr, în ochi o locomotivă alergând. Mi-e dor de plecare..! mi-s'a urît cu locurile de pe aici.

— O dorinţă, ce ţi-a venit în jurul măsuţei de colo...

Luându-i apoi din nou mâna, i-o strânse cu putere:

— Il iubeşti?

Ea îl privi nedumerită.

— Spune-mi că nu!

— Nu, răspunse ea mecanic.

— Nu-i adevărat! replică el, aruncându-i mâna.

Iar ea nevinovată:

— Atunci de ce m'ai învăţat să mint?

Diomò rămase discumpănit:

— Lulù!

Ea făcu un pas; se întoarse apoi liniştit şi-l întrebă cu nepăsare:

— Nici nu mi-ai spus pe cine-l iubesc?

Diomò se încruntă:

— Ştii prea bine. Aţi suspinat adinioară amândoi în jurul măsuţei de colo.

Cu ochii mari, Lulù izbucni:

— Pe un om, pe care nu-l cunosc decât de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

câte-va minute! A, nu! Nu sunt chiar atât de grăbită.

Diomò îi ţinu însă piept:

— Nu mă înşeală ochii tăi, Lulù, cum vor să mă înşele cuvintele; povestea lui Ciprian a venit la timp pentru a-ţi înflăcăra imaginaţia.

Apoi muşcător:

— Un erou pentru care femeile se sinucid!

— De cine vorbeşti?

— De Negrea.

— De unde voiai să ştiu că romanul lui Ciprian privia pe d. Negrea?

— Atunci de ce-l căutai din ochi pretutindeni?

Lulù îl măsură compătimitor; cu gestul ei obişnuit de a-şi ridica rochia pentru a trece o apă, păşi apoi mai departe pură şi neştiutoare.

La uşa bufetului, îi tăie însă drumul Puiu Cercel, un tânăr desgheţat, cu o lipsă de sfiiciune aproape nefirească, cu o figură suptă şi perversă de om ce a gustat totul şi nu mai pune nici un temei pe bucuriile vieţii.

Cu monoclul aţintit, se opri drept în faţa femeei pentru a-i spune într'un amestec de nepăsare şi de obrăsnicie:

— Lulù, ai de gând să mă înşeli!

Figura ei se schimbă dintr'odată; din senină ea deveni provocatoare, cu o mică tremurare nervoasă a buzei de deasupra ce-i înfiora puful blond, cu licăriri repezi în ochii aţâţători; arătându-şi dinţii mici şi ascuţiţi, suspină:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Şi tu!

— Cum şi eu! Ţi-a mai spus-o şi altul? răspunse Puiu jignit.

Lulu păru obosită:

— De abia acum am scăpat de Maurui din Veneţia.

— Ţi-a spus că-l înşeli?

Lulù îl privi şiret printre gene:

— N'are dreptul să fie înşelat.

Puiu isbucni:

— Eşti încântătoare, Lulù! ai nişte expresii! „N'are dreptul să fie înşelat": un drept neprevăzut în cartea drepturilor omului...

Apoi cu o înclinare curtenitoare:

— Iţi mulţumesc că mi-ai dat dreptul de a fi înşelat.

Cu aceiaşi înclinare Lulù îi răspunse:

— Dreptul nu înseamnă însă şi obligaţia; pierzi numai atunci când nu ştii ţine.

Iar Puiu glumeţ:

— Cum să luptăm însă cu bărbaţii irezistibili, cu oamenii, pentru care femeile se sinucid! Cum să luptăm noi nişte provinciali fără şcoala înaltă a amorului!...

Lulù îşi tremură nările cu o respiraţie adâncă; un fior de plăcere îi trecu prin fiinţa ei tulburată. Se stăpâni, totuşi, şi-şi plecă genele mătăsoase, cu aerul de Fecioară; păşi apoi mai departe, nevinovată, ca şi cum nu s'ar fi simţit deodată răscolită.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

La câți-va pași, o opri Artemiza Vardali:

— Să fie oare adevărat romanul maestrului Ciprian?

— Știu eu!

— Era vorba, de sigur, de d. Andrei Negrea?

Lulù păru mirată, ca și cum ar fi auzit întîiași dată un nume ce-i vâjâia, totuși, în urechi.

— Crezi că era vorba de d. Andrei Negrea? Maestrul nu ne-a spus nimic despre eroul lui.

Artemiza își mușcă buzele; citia nesinceritatea în trăsăturile, de altfel, atât de netezi ale lui Lulù. Cu buzele subțiate rosti șuerător:

— Ai dreptate; îmi închipuisem, totuși, că la măsuța din salon, d. Negrea ți-a povestit, singur romanul lui.

Lulù răspunse senin:

— D. Negrea mi-a povestit, înadevăr, un roman de dragoste; nu însă pe ăsta.

Apoi glumeț:

— E un om plin de romane de amor; trebue să ne stăpânim imaginația.

Ironia prinse. Artemiza păli. Frumoasă în tinerețea ei, naltă, subțire, cu pielea fină și satinată, la 40 de ani era scuturată, cu ochii adânciți în orbite, cu pielea lipită pe os, imaterială parcă; o suflare de femee, în care bătea totuși ritmul unei vieți puternice, bănuite din patima privirii. Origina meridională îi adusese în vine un sânge cald și-i dăduse o imaginație fierbinte; nu vedea lucrurile în proporția lor; trecându-le prin

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

focarele închipuirii sale le măria. Cum n'avea simţul armoniei şi al egalităţii, înălţa sau scobora, iubia sau ura; era o pasiune în veşnică mişcare; o forţă activă şi huruitoare pornită spre fapte sublime sau josnice. Complica în totdeauna; lucrurile cele mai simple i se păreau încurcate; le interpreta şi diforma până la măreţ. Cu aspiraţii atât de mari, îşi irosise totuşi tinereţea prin garnizoanele de provincie, pe urma unui bărbat mohorît şi paşnic; îşi cheltuise, astfel, frenezia în aventuri mărunte; nevoia unei iubiri poetice şi pasionate cu scări de mătasă, cu primblări pe lac, cu epizoade dramatice şi sensaţionale, cu declamaţie şi rapt i se realizau în scurte intrigi, cu posesiuni brutale prin odăile prozaice ale otelurilor de provincie — fără poezie şi fără dramă. Nesăţioasă în dragoste, dacă viaţa îi fusese vitregă şi nu-i aruncase decât fărămituri, îşi pusese totuşi speranţa în fata, pe care o adora cu toată exaltarea caracterului ei; într'însa se vedea cu douăzeci de ani îndărăt; tânără, frumoasă, plină încă de iluzii; apropiindu-se de ea cu ochii visători şi enigmatici, o întrebă:

— Ce zici de Negrea şi de romanul lui de dragoste?

Cleo era mult mai potolită; în vinele ei se amestecase şi sângele liniştit de bărbat înşelat al lui Vardali. Cum imaginaţia nu-i lucra decât sub biciul de foc al Artemizei, se scutură ca dintr'o lâncezeală:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Tocmai eram să te întreb şi eu pe tine, maman!

Fără să-i răspundă, Artemiza o privi pătimaş. Prin gând îi trecu, însă, vorba Cneazului: „nu mai sunt tineri!“ De ar fi avut ea douăzeci de ani! Ar fi voit să-i treacă fetei ceva din flacăra ce o mistuia... Nu mai sunt fete!... Artemiza se înşela totuşi. Simţurile lui Cleo nu erau cu totul amorţite. Printre gene i se părea că zăreşte în perspectiva depărtării un tânăr, căruia îşi simţia nevoia fulgerătoare de a i jertfi viaţa; picătura de sânge a Artemizei începuse să-i ardă prin vine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

V

Lulù întâlni, în sfârşit, pe Ciprian.

— Maestre, ştii că povestea prietenului d-tale m'a mişcat?

Ciprian o privi ironic:

— De aceia am şi povestit-o.

Cum Lulù nu-şi găsia cuvintele, urmă o clipă de tăcere.

— După cât se pare eroul ei e d-l Negrea?.

Ciprian întări:

— Negreşit.

Incurcată de scurtimea răspunsurilor lui Ciprian, Lulù stărui.

— Şi i s'a întâmplat întocmai aşa?

Ciprian zâmbi:

— Fantezia e darul zeilor. Din romanul prietenului meu am preferat însă să suprim; am rămas mai pe jos de natură. N'am voit să pătez conştiinţa nevinovată a copilei, să tulbur visarea albastră a Fecioarei, nici să trezesc lascivitatea Venerei — binefacerea oamenilor şi a zeilor — trinitate adormită în domnia ta, doamnă scumpă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Lulù îl provocă:

— Cu ce anume?

Ciprian se închise în tăcere:

— E o taină...

— Nu te prind tainele.

— Trec drept un indiscret profesional, răspunse Ciprian, şi e mândria mea: prin glasul meu micile gesturi omeneşri iau importanţa lucrurilor memorabile ce vor să înfrunte timpul; e dreptul artei de a exprima, înfrumuseţând şi proclamând minunile vieţii; ştiu totuşi şi tăcea.

Lulù bătu cu tocul în parchet.

— Nu văd de ce ai tăcea acum.

— Văd însă eu: discreţia poate fi uneori mai elocventă decât indiscreţia şi tăcerea mai creatoare decât vorba.

— Nu te înţeleg.

— Prin tăcere îţi las câmpul deschis închipuirii. Nu ţi-am dat decât elementele necesare, pe care imaginaţia le va creşte apoi.

Şi privind-o apoi cercetător:

— Lulù, iată doi ochi ce nu se vor închide la noapte, şi nu se vor închide, — nu din pricina urii, a geloziei, a neliniştii, nici chiar din cauza voluptăţii înşelătoare, ci din cauza visării. Îi fericesc: în linia depărtării vor zări chipul unui necunoscut aproape, — de care începe să se lege o iluzie. Linişteşte-te, fetiţo: lasă-ţi căpşorul pe perine, lasă-l să viseze şi să culeagă din visare rodul gustos al iubirii ce se apropie...; nu-mi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cere să vorbesc. Transfigurată chiar de arta mea, realitatea e mai pe jos de imaginaţia copilei, cu ochii albaştri, ce-şi scufundă capul în puful perinilor... Visează, Lulù, în pace..., din gîndurile tale frivole vei reconstitui drama, în care s'a prăbuşit o femee, mai bine decât ţi-aşi povesti-o eu...; idealizează-ţi eroul. Se apropie iubirea, Lulù: clipa cea mare, în care lumea întreagă dispare pentru a lăsa pe pământ numai două fiinţe.

Lulù îl privi cu emoţiune; atingându-i apoi uşor mâna, rosti cu glas tremurat:

— Iartă-mă de tot răul ce ţi-am făcut.

Senin şi măreţ, Maestrul îi răspunse:

— Te am iertat de mult, Lulù, după cum am iertat pe toate femeile ce m'au înşelat sau mă vor înşela. E soarta noastră: în faţa feminităţii fluide şi multiple, forţele noastre sunt reduse; n'o putem deci satisface; ne lunecă pe dinainte, râu graţios, în care ne oglindim ochii fericirii o clipă. Te-am adorat, Lulù, şi te-am iertat de tot răul ce mi-ai făcut; suspinul mi s'a prefăcut în romanţe; durerea în cântece. Mi-ai sporit puterile sufletului şi mi le-ai îndreptat spre ţelul pentru care m-am născut. Mi-am îndeplinit, deci, menirea, după cum tu ţi-ai îndeplinit-o pe a ta. Nu te iert numai: te binecuvintez chiar pentru iluziile şi amărăciunile, pe care le-ai semănat în mine, spre a rodi în poezie.

Liric, maestrul făcea gesturi largi de binecu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vântare; sub puterea unei emoţii violente, Lulù îşi puse mâna în mâna lui aristocratică.

— Atunci am făcut pace?

— Am făcut-o din clipa când ţi-ami înţeles menirea în faţa căreia m'am închinat ca dinaintea slujbei divine de a aduce zâmbetul zeilor pe pământ şi de a scoborî cerul în sufletele oamenilor: comoara fiinţii tale nu trebue păzită în ascunzătoarea avarului. Te am iertat, te-am binecuvîntat, şi am salutat în tine azima şi vinul liberator din proza vieţii, poezia misterului femenin ce ne sporeşte puterile, poarta deschisă spre ideal, spre uitare de sine; am înţeles că trebue să-ţi împlineşti menirea de a lărgi graniţele fericirii omeneşti, — O! Afroditâ Polyandră.

Zorită de aceeaş nelinişte, Lulù ajunse, în sfîrşit, la bufet, în care singur şi măreţ, Còlea înfulica la o masă cu gesturi de erou homeric. Cum voi să se întoarcă, Còlea îi prinse mînuţa în laba lui roşie şi mare, cu vine noduroase:

— Stăi, fetico!

Lulù se sbătu o clipă, ca într'un laţ; deşi captivă, căta cu privirea departe. Tremurîndu-şi bărbia răsfrîntă, Còlea tună:

— Il cauţi!...

— Nu caut pe nimeni.

Mlădiindu-şi glasul, uriaşul stărui;

— Eu îţi spun că-l cauţi.

— Pe cine?

— Pe dînsul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Care dînsul? întrebă Lùlu.

Còlea isbucni:

— De unde să ştiu eu cum îl cheamă? E el însă — eternul *el*, după care îţi umblă ochii umezi.

Lulù dădu din umeri cu tăgadă. Bătrânul suspină:

— De ce n'am patruzeci de ani mai puţin!

In glasul lui vibra ecoul imensului regret de a fi renunţat la bucuria vieţii; apoi cu blândeţe şi înduioşare îi dădu drumul:

— Eşti liberă, fetico. Du-te repede după dînsul. Caută-l; iubeşte-l, ascultă-mă pe mine: atît e pe lume, iubeşte cît ţine tinereţea; când vei ajunge ca schija asta rece a mea va fi prea târziu: iubirea nu se mai întoarce.

Şi cu gingăşie, uriaşul se înclină ca un Vulcan deasupra unui fragil juvaer şi îi sărută podul palmei, în care căzu o lacrimă caldă. Işi şterse apoi ochii, zîmbind:

— Acum du-te, fetico. Nu mai sta; timpul cît ai sta cu mine e pierdut pentru tine.

Mişcată, femeia îi zîmbi; plecă apoi, sprintenă, în căutarea destinului. Intr'o sală de alături, zări, în sfârşit, pe Andrei de vorbă cu Iliuţă Sterian.

Fără nici un gând hotărît, ca dintr'o chemare poruncitoare, ea păşi spre dânsul. In salon, muzica începuse tocmai un vals; perechile se învârteau.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Domnule Negrea, i-se adresă ea cu simplicitate, aş voi să-mi faci plăcerea unui vals.

Dorinţa îi venise fără să se fi gândit mai dinainte; vroia să-l simtă aproape. Impurpurat de plăcere, Andrei abia putu îngâna:

— Inchipueşte-ţi că nu ştiu dansa,; e întâia oară când o regret,

Rămaseră amândoi, tăcuţi, şi stânjiniţi. Voia să-şi spună ceva, dar nu găsiau nimic; clipele de tăcere li se păreau veacuri. Când începeau să se creadă pierduţi, dinspre salon se apropie Puiu Cercel, cu gesturi legănate de nepăsare. Aţintindu-şi monoclul în ochiu, îi oferi femeei braţul:

— Un tour de valse?

Sinceră, ca şi cum ar fi rostit un adevăr neîndoios, Lulù îi răspunse:

— Mă doare puţin capul şi nu mai dansez astăseară.

Intoarsă spre Andrei, părea însă a-i împărtăşi prin expresia întregei ei fiinţe încordate: nu voi mai dansa niciodată! — cu o renunţare în care se simţia bucuria jertfei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VI

— „Mă doare puţin capul şi nu mai dansez astăseară".

Rostite atât de firesc, cuvintele îi răsunau în urechi ca o muzică suavă. Adrei visa acum în pat cu ochii deschişi şi nemişcaţi. Era în apropierea dimineţii; viaţa scăzuse cu totul; liniştea stăpânia, funebră, înainte de revărsatul zorilor; pe uliţă nu se auzia nici un pas; noapte înlemnită pentru veşnicie. In vinele lui Andrei viaţa bătea, totuşi, într'un ritm năvalnic:

– „Mă doare puţin capul şi nu mai dansez astă-seară".

Cuvintele îi picurau în urechi în armonii felurite, când blânde şi şoptite, când furtunoase. Desfăcându-le în silabe, se îmbăta de sonoritatea lor; le unia apoi în împerecheri lungi şi şerpuitoare; nu le auzia numai ci le şi vedea; în întunericul odăei i se păreau uneori un şir de puncte luminoase, de liniuţe mişcătoare, de virgule de foc trase de un deget nevăzut.

— Ce voise să spună şi prin atitudine şi prin

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vorbă ? De ce refuzase să danseze cu Puiu, când cu un minut înainte îl invitase pe dânsul ?

Intrebări simple cu răspunsuri simple, ce i se păreau, totuş, adânci şi meşteguite... Nu vedea limpede ; nu cunoştea linia dreaptă ; îşi crea singur piedici, nu din dorinţa eroică de a le învinge ci din teama de a nu se fi înşelat. Sub puterea sentimentului cumpăna minţii se strâmba ; din fire Andrei era mai prevăzător decât se cuvenia, căutând pricini ascunse lucrurilor fireşti, îşi căuta, de fapt, o amânare a acţiunii. De ce-l refuzase pe Puiu, şi-l preferase pe dânsul ? întrebare de prisos ; ca şi vântul, sentimentul bate ori unde. Andrei nu era lipsit de egoismul vieţii, dar şi-l refugiase însă în suflet. In amănunt, nu se credea, dealtfel, superior celorlalţi ; în totalitate, se credea purtătorul unei flacăre divine : egoism necesar, care micşorează tragicul sentiment al inutilităţii ; cu toate că-şi da seama de naivitatea iluziei, el se lăsa, aşadar, stăpânit de instinctele elementare ale fiecărui om ; superioritatea lui morală i se părea unul din postulatele existenţei sale. Deşi omul fizic nu-l interesa, şi nici nu-şi închipuia că l'ar putea interesa pe cineva, el se sculă totuşi din pat şi se duse la oglindă. Aprinse o lumânare ; în sbuciumul ei, limba flăcării îi tremura figura ; nu era frumos ; mic, plăpând, puţin cam îmbătrânit pentru cei treizeci de ani ai lui, spânatic, cu puful unei mustăţi blonde deasupra buzei cărnoase, cu bărbia ascuţită sublini-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

indu-i vulgaritatea ce contrasta cu puritatea ochilor mari, melancolici. Nu era un om de voință și de energie; peste chipul lui supt și puțin cam lungueț îi plutia însă un aer de blândețe ce o înnobila. Tânărul se privi lung în tremurarea flăcării; era nedormit și tras la față; ochii îi străluciau mai mult ca de obicei; în locul lâncezelii flutura parcă o luminiță voluntară și cuceritoare; își zâmbi, deci, binevoitor.

Nu-și putea, totuși, închipui că trupul lui strivit de o greutate ce-i atârna pe umerii aduși, că fața lui suptă puteau plăcea dintr'odată. Increderea în sine e aspectul moral al factorului fizic; conștiința frumuseții trezește în suflet energia necesară pentru a plăcea și stăpâni. Se îndoise, totuși, într'o seară, când văzuse un bărbat cărunt, cu mâneca lipsită de braț, urmărind îndrăsneț o fată frumoasă; betegia nu-i stânjenia încrederea și voința amoroasă. După picioruşele ce se deschideau repede și mărunt, el păşia, aşa dar, îndesat, ca un vânător ce-și întinde lațul sigur. In nesomnul lui, amintirea i se încălzi; din trecutul îndepărtat i se deșteptă deodată în minte icoana unui prieten din copilărie, care, isteț, sprinten și uşuratec, își făcuse din femeie unicul scop al vieții. Femeia îl răsplătise însă rău, și-l silise la tragica necesitate a amputării unui picior, ce-i dădu repede o altă înfățișare: un trup buhav de sedentar, o față spuzită de flora unui sânge vițiat, peste care se prelingea pudra deasă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

un abundent păr negru şi creţ lăsat pe o frunte romană; veselia nu-i dispăruse, totuşi, odată cu piciorul. Era tot veselul Biţă, organizatorul petrecerilor, duhovnicul femeilor, maestrul tuturor ceremoniilor; nu mai dansa, firește, dar ochiul lui urmăria cu voluptate spasmul picioarelor fine; din obiceiul de a-i respira parfumul, trăia în preajma femeei ca şi înainte, -- sau aşa îşi închipuise cel puţin Andrei.

Din roiul lumii bucureştene venite în orăşelul de munte, Andrei distinsese într'o vară, de mult, silueta Adinei: îi plăcea prin forma statuarică, prin bogăţia bustului îngustat de un mijloc subţire, prin rotunzimea şoldurilor armonioase: o forţă stăpânită în graţie şi măsură; un monument solid, îndulcit totuşi de frăgezimea mijlocului şi modelajul fin al picioarelor; insufla siguranţa fără a înlătura ideia slăbiciunii, adevărata expresie a feminităţii. Lui Andrei îi plăcea, deci, să se strecoare în brazda ei armonioasă, urmărindu-i mersul sigur, graţia şoldurilor rotunde, promisiunea sânului, jocul elastic al muşchilor; o cunoştea, cum se cunoaşte toată lumea la băi; nu ştia, totuşi, nimic despre dânsa. Dintr'o nevoe sufletească o idealiza ca pe toate femeile: fără a cerceta, o credea deci cinstită; în râsul sensual şi în gura ei de rodie, citise biruinţa materiei nu şi degradarea ei; Adina îi zâmbise cu o vagă ademenire, pe care el n'o înţelesese însă; nu ştia încă tălmăci gestul frivol al femeei; pe mu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

chia ascuțită a vorbelor și a zâmbetelor, nu știa să-și ia o atitudine hotărîtă; se temea să nu fie răsturnat. Ne fiind om de luptă, înfrângerea l'ar fi zguduit mai mult decât succesul; viața lui se cheltuia într'o analiză inutilă; ceiace pentru altul ar fi fost numai un imbold de luptă, pentru dânsul ar fi devenit o adevărată catastrofă. Nedescifrându-i deci zâmbetul, o urmăria numai din ochi, cum stăpânia gloata oamenilor, prin statura-i de zeiță. Intr'o seară, zări însă o femeie ieșind grăbit pe portița de dindos a curței lui Biță. Andrei zâmbi: „sunt femei care vin la Biță!" Indesă pasul; se opri însă brusc: în linia plină a trupului, în mișcare, în mlădierea lui grațioasă recunoscuse pe Adina, care, iscodind ulița, pe sub voaleta deasă, dispăru în noapte.

Andrei își simți respirarea curmată: n'o iubia, desigur, dar suferia în simțul său estetic; nu putea suporta viziunea unei perechi atât de nepotrivite. Grupul grotesc se descompunea pe retina lui revoltată. Nu înțelegea nici impuritatea femeei, nici lipsa de poezie a amorului invalid; de câte ori se încerca să-i evoace la prima lor întâlnire, auzia huruitul mecanic al piciorului de cauciuc, o deșurubure și apoi o bufnitură a mașinii ce cădea, lăsând în vânt un mont inform. Amorul sănătos și estetic, în esența lui, devenia monstruos, iar femeia un animal impur ce nu cunoaște limită în degradare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

După atâţia ani îşi aminti de dânşii în această noapte de insomnie: Biţă murise de mult; se însurase, de altfel, de două ori: două fecioare intraseră, deci, în patul nupţial în huruitul piciorului mecanic... Întâmplarea îi deschisese, aşa dar, de mult lui Andrei privelişti noi asupra iubirii şi a femeei, fără să-i schimbe, totuşi, nevoia idealizării.

Aţipit aproape, prin minte îi treceau încă în crâmpee vorbele femeei:

— „Mă doare puţin capul şi nu mai dansez astă-seară".

Le silabisi mereu până ce, legănat în muzica or suavă, adormi, cu întâia rază a dimineţii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VII

Lulù nu avea obiceiul reflecţiei sau al analizei; mic animal cu mişcări feline, conduse de instinct, se întindea, trăgea la sine, strângea: acte reflexe împlinite fără amestecul gândirii şi uneori fără amestecul inimii; se îngrădia la funcţiile vitale; nu-şi intelectualiza atitudinile. In oglinda sufletului ei lucrurile aruncau o imagine fără adâncime; se perindau, deci, fără urmă. Nemişcată şi nepătată, oglinda cuprindea în ovalul ei mobilitatea evenimentelor.

La trecerea lui Andrei, oglinda îi reţinu imaginea fără să i-o prefacă; sufletul ei nu fremeta de poezia necunoscutului; Lulù nu era din rassa femeilor, în care ţâşneşte dintr'odată scânteia iubirii; pasta ei moale şi delicată trebuia mlădiată în lungi frământări pentru a-şi trezi virtualităţile. Cu o elegantă nepăsare, Ciprian sămănase legenda amorului tragic al lui Andrei; ceeace n'ar fi făcut o stăruinţă răbdătoare, înfăptuise dintr'odată o istorioară romantică. Nici Ciprian nu ştia, dealtfel, mai mult decât spusese; prin intuiţia forţelor ce lucrează asupra sufletului feminin, po-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vestind esenţialul, învăluise restul în mister; luase voluntar rolul destinului.

Imaginaţia femeei nu se aprindea totuşi lesne. Dospită din realitate, se ţinea strâns de ea fără avânturi. Lulù aţipi, deci, liniştită, cu zâmbetul pe buze, legănată de imagini vesele. Nu-şi mai reamintia nici chipul lui Andrei; nu bănuia că în jurul patului soarta îşi împletia, totuşi, nevăzuta sa pânză

Se văzuse de mai multe ori de atunci; la ora ceaiului, şedeau acum cu toţi de vorbă într'un mic salonaş; un colţ înconjurat din trei părţi cu divanuri joase în jurul mesuţelor turceşti, lucrate în fine sculpturi şi cu incrustaţii de ivoriu; în mijlocul salonaşului, pe o coloană răsucită, se înălţa, simbolic, Venera Mediceică. Lulù se legăna în fotoliu; ceilalţi luau ceaiul pe mesuţe; încordat ca întotdeauna, numai Ciprian nu-şi afla locul; pe divanul scund, rezemat între două mari perine, Andrei privia cu încântare colţul armonic ce încadra atât de bine pe Lulù; ochii îi lunecau dealungul policioarelor de palisandru ce trăgeau un subţire chenar în jurul odăei, cu volumaşe legate în alb; deasupra, mici panouri cu acuarele alternau cu arcuri de lemn capitonate cu atlaz roz; prin uşa din fund se zăria camera de culcare; pe o estradă înaltă patul părea leagănul fecioarei adormite. Andrei îşi simţia ochii noi şi sufletul plin de bucurii naive; amintirile literare îl duceau spre camera

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Margaretei; în ureche îi răsuna cu încăpăţînare aria lui Gounod. Işi dădea seama de primejdia comparaţiei; privind spre făptura pură şi vaporoasă a lui Lulù, i se părea totuşi îndreptăţită. Pe când ceilalţi discutau, aşadar, despre femei şi despre dragoste, cu vervă şi uneori cu înverşunare, el plutia, uşurel, legănat de acordurile muzicei lui interioare. Se opriseră asupra geloziei, pe care o priviau ca pe un semn al iubirii; unii ca pe o deviaţie excesivă şi bolnavă, alţii ca pe o formă firească şi ca pe o dovadă convingătoare; fiecare aducea o pildă; Ciprian luă cuvântul, în felul lui vioi şi înflorit:

— Gelozia e, în adevăr, una din formele dragostei contrariate; nu totdeauna însă; uneori este numai manifestarea perversităţii de a tortura. Fără nici o legătură cu dragostea este expresia unei tiranii neîndreptăţite; nu pleacă din iubire ci din instinctul de dominaţie; nu e o suferinţă adevărată ci nevoia de a produce suferirînţa.

Ciprian tăcu; în frumoşii lui ochi mobili trecură umbrele unor lucruri vechi; însurat odinioară, nefericirea lui intrase în domeniul public. Cum îl chinuia şi acum o amintire, pe care n'o putea rumega, începu din nevoia uşurării:

— Despre Lona pot vorbi ca de ceva foarte îndepărtat, şi deci fără pasiune, deşi nu fără nedumerire; din pricina ochilor ei verzi, ea declarase războiu versurilor mele, în care cântasem

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

odinioară ochii albaştri; a trebuit, aşadar, să scot din ele tot albastrul. Era o luptă aprigă, o luptă zilnică, fără odihnă. Din această epocă neagră, a cărei amintire mă doare încă, vă voi istorisi, totuşi, povestea unei chei, care, fără să fie fermecată, este totuşi simbolică, pentrucă deschide poarta absurdului feminin spre perspective nebănuite.

Maestrul se opri din nou, spre a-şi căuta cuvintele:

— In tristele efemeride ale căsniciei mele mi-aduc aminte de o zi frumoasă de primăvară şi de linişte, – zi rară, pe care o gustam cu rezerve de bucurie îngrămădite de mult. Lona îşi arătase sufletul de copil bun, pe care-l cunoscusem la început; ne întoarceam acum pe la miezul nopţii, la braţ, uşori şi fericiţi; plutiam, şi cu puterea iluziei pururi vie brodam trandafiriu pe pânza viitorului; e cu putinţă să mă fi înşelat asupra Lonei, îmi ziceam eu; gelozia putea fi mărturia unei mari iubiri; prin acest fel ciudat de a-mi dovedi că mă iubeşte mă chinuia dar se chinuia şi ea. Mă înduioşasem; ajunserăm acasă, strânşi unul de altul; la uşă, scoţând cheia să deschid, văzui că era alta: vroii s'o pun în buzunar; o mână mă apucă însă puternic de braţ:

Dă-o încoace!

Cătai spre Lona: se îmbujorase; în ochii se aprinse luminiţa rea, pe care i-o cunoşteam de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mult. Smulgându-mi cheia, îmi zise cu glas aspru:

— De unde-i?

Nedumerit eu însumi, îi răspunsei cu nepăsare prefăcută:

— Nu ştiu.

Ea îşi muşcă buza de jos:

— A, nu ştii!

Eu o priveam mereu, aiurit: o chee cu un număr atârnat pe o placă de metal; n'o mai văzusem niciodată şi nu pricepeam cum mi se rătăcise în buzunar. Lona mă ţinea însă în cleştele ochilor ei iscoditori:

— De unde o ai?

— Nu ştiu.

Eram sincer; nu-mi aduceam aminte; o pânză mi se lăsase peste ochi, şi nu-mi găsiam în mine nici puterea de a-mi blestema soarta ce mi-o scosese dinainte într'o zi atât de fericită. Lona îmi răspunse amar:

— Nu ştii? Ştiu însă eu! Deschide...

Intrarăm în dormitor. Liniştit, aprinsei lumina; mă simţeam nevinovat. Lona urmă:

— Priveşte-o mai bine.

O cercetai cu aceeaşi nedumerire. Lona isbucni:

— N'ai să mai poţi deacum tăgădui!

Aiurit, căutam spre cheia ce nu mi-se mai părea ca altele, ci o chee apocaliptică, de care atârna un număr uriaş: de unde îmi venise în buzunar? Mă gândeam, mă frământam, fără să-mi amintesc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu te preface că n'o cunoşti: e cheia ochilor albaştri, atât de cântaţi.

Cum nu înţelegeam încă, Lona lămuri:

— E cheia odăei de la otel.

Holbai ochii:

— Ce odae de otel?

— Odaia „doamnei visurilor tale", cu ochi albaştri şi cu părul auriu, pe care l'ai împletit în toate versurile tale.

Nu răspunsei nimic: absurdul e o forţă nebiruită; nu-i puteam opune de cât resemnarea. Hotărît să nu lupt, plecai capul. Lona scrâşni:

— Taci? Nu mai spui, însfârşit, nimic? Unde ţi-i tonul nepăsător cu care m'ai încântat şi m'ai minţit atâta timp!

Tăcu o clipă pentru a-şi şterge ochii, uscaţi totuşi; isbucni apoi în obişnuita nebunie: un vas de Copenhaga sbură în ţăndări; un Sèvres nimeri în perete; natura moartă luă parte la dezordinea sufletelor noastre Realitatea se ştergea din dărâtul conştientului; începură să apară fantomele minţii bolnave; „dama blondă" răsări şi ea ameninţătoare şi tragică; era o fiinţă plăsmuită pe deantregul ce-şi căpătase o viaţă furtunoasă în încordarea nervilor noştri, o adevărată personalitate cu anumite atribute; avea o formă, un caracter şi o situaţie socială; răsbind în încăperile minţii înebunite îşi împrăştia spaima. Rămăsei, astfel, cufundat în nenorocirea mea, resemnat la orice, când o lumină îmi străfulgeră deodată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prin minte... îmi amintii de unde venia cheia. Ca un miner, ieşit la lumină şi bucuros de a cânta soarele, mă apropiai de Lona spre a-i lua mânile:

— Lona, mi-am adus, în sfârşit, aminte de unde-i cheia...

Ea îşi smunci mâna; privind-o atunci aţintit, avui o senzaţie neuitată: în ochi nu-i citeam neîncrederea ci teama că aşi putea să-i dau o explicaţie nedorită; avui, astfel, cea dintâi lumină asupra naturii geloziei femeeşti: cine iubeşte e dornic să fie întărit în sentimentul lui chiar şi de aparenţa adevărului. Lona doria, dimpotrivă, să fie întărită în temerile ei arbitrare. Plin, totuşi, de dreptatea mea, îi luai din nou mânile:

— Lona, Lona mea, cheia e dela biroul ziarului...

Intrasem, în adevăr, de câteva zile în redacţia unui ziar şi mi se dase o cheie dela un birou, de care nu mă folosisem încă. Lona mă privi pieziş, fără să i se descleşte muşchii feţei; mă lovii, deci, nu numai de neîncrederea, ci şi de reaua voinţă faţă de adevăr. Se găsia mai bine în închipuirile ei; o rugai, deci, să-mi dea un răgaz până dimineaţa spre a-i aduce dovezi. Nu primi sub cuvânt că voiam să scap de mânia ei răsbunătoare; am rămas, astfel, ca doi duşmani de moarte. Când se lumină de zi, înfăţişarea odăei răvăşite mă impresionă; eram un Marius pe ruinile Cartaginei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cu o trăsură ne duserăm spre redacție; cheia se potrivia, firește, la saltarul biroului.

Ostenit, Ciprian tăcu o clipă înainte de a reîncepe cu sforțarea omului ce pornește din nou la drum; în glas avea ceva solemn:

— Până aici conflictul ar fi putut avea o explicare. Cu abstracția formei ei absurde, gelozia ar părea, de fapt, un omagiu: expresia unei iubiri pătimașe și a unui violent instinct de proprietate; deși ași fi renunțat bucuros la ea, nu-i i-ași fi putut, totuși, tăgădui temeiul. O răbdasem, mai ales, și din speranța răsplății: cum adevărul trebuia să iasă la lumină, avea să vină și clipa dulce a reabilitării mele; privii deci lacom la chipul Lonei spre a prinde momentul intrării evidenței în conștiința ei turburată; așteptam cu încredere cuvântul de iertare și duioșie, de umilință și de căință ce mi se cuvenia, așteptam... cu ochii mari și însetați.

Lona privi jocul ușor al cheei în broasca saltarului fără să-i tremure însă un mușchi al feței: întorcându-și apoi ochii metalici și răi spre mine, rosti aceste cuvinte neuitate:

— Nu e cheia camerei de otel, dar... o voi găsi eu și pe aceia!

Nici o părere de rău, nici o remușcare, Nimic, nimic; aceiaș figură închisă și încruntată, aceiași răutate rece în privire; nu se discumpănise nici în fața evidenței... Ne întoarserăm acasă: eram

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

însă alt om. Am adorat totdeauna femeia — şi o ador şi acum, fiindcă mi-am revenit repede la rolul meu de a o idealiza, dar din acea clipă am înţeles că natura are tipare felurite: în fuziunea sufletului femeei pune tot ce e mai bun şi tot ce e mai rău.

Maestrul tăcu.

Cuvintele lui mişcară cu atât mai mult, cu cât ştiau cu toţii că nefericirea lui conjugală avusese şi alte aspecte; Lona îl înşelase fără pasiune şi fără demnitate: gelozia ei plecase, deci, numai din spiritul de dominaţie şi de răutate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VIII

Clocotind de pasiune, Diomò iubia şi ura femeia cu o vehementă nestăpânită ; desvelindu-şi dinţii rari printr'o crispare nervoasă, el isbucni deci.

— Femeia înseamnă răutate şi viclenie ; cheia Maestrului ne-a desvelit unul din resorturile ei sufleteşti, eu voi desveli pe celalt. Femeia înşeală din instinct : în slujba înşelăciunii pune o inteligenţă care, pusă în serviciul ştiinţii, ar duce mai departe civilizaţia omenirii ; nu numai femeia unei anumite clase sociale, ci femeia în sine, fără deosebire de situaţie sau vârstă, de cultură sau de educaţie. Viclenia e una din funcţiile sexului ; prin ea femeia rămâne pururi aproape de natură, fără ca educaţia s'o schimbe. In Lona se exprima răutatea primară a femeei din popor lăsată în prada instinctului, şi pe care cultura n'a ajutat-o cu nimic ; în schimb şi o femeie din popor poate avea viclenia femeei rafinate : cele două capete ale scării sociale se ating într'o armonie condiţionată de sex : prin funcţiile ei sufleteşti

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

servitoarea mea Tereza poate sta deci alături de Lona Maestrului: harnică, destoinică, plină de calităţi numeroase, devotată, sobră, ea nutreşte pentru „bărbat" un sentiment integral, ca pentru o divinitate binefăcătoare şi indulgentă: îl respectă, îl iubeşte, îl adoră şi îl înşeală, cu seninătate. Măritată odinioară cu un „plutonier major", Tereza a păstrat şi acum un cult armatei şi steagului ţării; deşi îşi schimbă amanţii din motive cunoscute numai de dânsa, îşi împacă totuşi conştiinţa, prin faptul că-i alege tot din marea familie militară; îşi dă, probabil, astfel iluzia unei credinţe relative.

„Plutonierul" de serviciu nu vine niciodată pe ascuns, ci e introdus cu oarecare solemnitate; din nevoia respectabilităţii, e prezentat totdeauna cu perspectiva unei viitoare căsătorii ce nu se încheie niciodată. Dispărând după o lună sau două, el lasă, de altfel, în urma lui o vacanţă sentimentală, repede împlinită. Nevoia de adoraţie a Terezei îşi găseşte un alt idol. Cu toată deasa primenire a dragostelor ei, îşi păstrează, totuşi, şi o legătură mai trainică cu un tânăr dintr'un orăşel vecin, parfum de poezie şi de necredinţă necesar orcărei femei. Tânărul vine din când în când pe neaşteptate; e sentimental şi îşi rescumpără absenţa prin floricele de stil: „după cum iarba are nevoie de razele soarelui ca să crească, aşa am şi eu nevoie de iubirea matale, fetiţa mea dulce", îi scrie el duios şi poe-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tic pe cărţi poştale ilustrate, rătăcite şi pe biroul meu.

Intr'una din nopţi, pe când Tereza se odihnia lângă „bărbatul" ei din urmă, d. plutonier Chirică, auzii un glas de femeie de afară:

— Terezo! Terezo!

Distinsei apoi nişte paşi, o uşă deschisă, o mică discuţie înăbuşită şi, însfârşit, plecarea Terezei; abia a doua zi am putut da de rostul întâmplării. Sosise tânărul şi ne voind să intre înnăuntru, pusese pe o femee s'o strige pe Tereza pe fereastră, ca s'o poftească apoi la cârciuma din faţă. Femeia şovăi o clipă; cum tânărul se încruntă, ea avu atunci una din acele scăpărări de viclenie, în care nu trăeşte numai o femeie ci sexul întreg. Liniştită şi gravă, Tereza se întoarse în odae: era şi timpul de vreme ce d. plutonier Chirică începuse să devină şi el bănuitor. Cu siguranţă în atitudine şi hotărâre în glas, ea îi povesti că, fiind în durerile facerii, o vecină trimisese după un ajutor, pe care nu i-l putea refuza; d. plutonier fu şi el de aceeaş părere. Rămase, deci, în culcuşul cald, în timp ce Tereza trecu la cârciumă cu tânărul. In zori ea se întoarse cu conştiinţa sacrificiului împlinit: „femeia nu născuse; avusese numai chinuri groaznice"; motivul mai putea fi întrebuinţat şi a doua seară.

— Ei, domnule Diomò, îmi explică a doua zi d. plutonier major Chirică, straşnică femee! E

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bună de inimă; sare numai decât să dea o mână de ajutor.

— Iată faptul, încheie Diomò, sau mai bine iată femeia! Nu ştie citi şi scrie, nu s'a ridicat încă din lumea instinctului; printr'o viclenie înăscută, ea înşeală, totuşi, isteţimea mult încercată a d-lui plutonier Chirică şi sentimentul bănuitor al tânărului, lăsându-l pe unul în patul conjugal, sburând cu celălalt într'o cameră de cârciumă şi primind dela amândoi omagiul cuvenit credinţii şi bunătăţii. Ca şi Lona, Tereza este, deci, femeia în sine, peste deosebirile sociale, femeia veşnică, ingenioasă şi multiplă în arta de a înşela...

Sfârşind, Diomò privi cu ochi de pasiune şi ură spre Lulù; deşi vorbele lui mergeau spre dânsa, ea era însă senină; izolată în norul ei, n'o atingea nimic; urmărise deci povestirile lui Ciprian şi Diomò, cu nevinovăţie. Cum asculta numai ceiace voia, nu răspundea decât la ceiace ascultase; intenţia de a o umili cădea totdeauna alături. Andrei, dimpotrivă, se revoltă; în piept îi gâlgâiau isvoare de ape generoase, ţâşnite dintr'odată, ce-l răcoreau şi-i dădeau forţe nebănuite; se răzvrătise şi el odinioară împotriva femeei; suferise şi el de pe urma vicleniei ei. Lângă Lulù, uitase însă trecutul, respira numai atmosfera ei de nevinovăţie; femeia se reducea acum pentru dânsul la ovalul ei pur şi la graţia cu care îşi ridica sau lăsa pleoapele. Experienţa lui sentimentală începea de când cunoscuse pe Lulù: o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pagină albă în jurul căreia trăsese abia un chenar fin şi poetic; uitând trecutul, pornia la drum cu speranţă tânără; avea un suflet nou. Inviorat de o flacără interioară, necunoscută încă, începu deci:

— Lona şi Tereza nu-s femei ci două exemplare omeneşti: pentruce răutatea ar fi un privilegiu al femeei? Unui caz i se pot opune altele; răutatea n'are sex ci e umană. Imi veţi spune că în ordinea domestică se citează mai multe cazuri de răutate a femeei. Totul se explică prin faptul că energiile bărbatului se cheltuesc în afară, în activitatea lui multiplă, pe când femeei nu-i rămân decât resursele modeste ale alcovului; acţiunea ei n'are spaţiu şi nici rezonanţă. Ca un paiajen ea îşi ţese plasa în ungherul căminului, unde desfăşură forţe impunătoare pentru scopuri mediocre. Nu cred, deci, în psihologia sexelor; nu există bărbat şi femeie, ci oameni, adică domeniul tuturor posibilităţilor, plămadă de viţii şi de calităţi; apoi nu există femeie ci femei: înger sau demon, după fatalităţile ei interioare".

Buzele lui rostiau cu indiferenţă „înger sau demon"; îndreptată spre Lulù, privirea lui spunea însă limpede că e numai înger. Intr'însa adora sexul întreg. Deşi tăcu, în ochii femeei i se citia însă recunoştinţa; cu un delicat joc de pleoape, ea urmărise cuvintele lui Andrei şi se legănase în muzica lor; în fiecare vorbă simţise roza pe care i-o arunca.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IX

Rămas după plecarea celorlalţi, Diomò bătu de câteva ori nervos cu degetele pe măsuţă şi se plimbă apoi în lungul şi latul salonaşului. Lulù îl privia senină:

— Pari într'o cuşcă.

— Sunt.

— Cu uşile deschise însă.

Cu un zâmbet, ea îndulci totuşi asprimea cuvintelor. Il simţia, de altfel, furtunos şi se temea de isbucnirea lui. Pierdut pe gânduri, Diomò se uita pe geam. Mormăi apoi:

— Nu pot ieşi lesne din cuşca sentimentelor mele.

Apropiindu-se apoi de Lulú cu paşi repezi, o apucă de mână printr'o mişcare bruscă:

— Ştii cât te iubesc!

Lulù şi-o trase uşor şi zise cu glas de copil:

— Mă doare.

Diomò îi aruncă mâna:

— Iar ai gesturi şi cuvinte de copil. Când mă gândesc că te-am jucat pe genunchii mei, te-am mângâiat şi te-am sărutat de atâtea ori! Cine

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

ar fi crezut că din fetița de odinioară aveai să devii femeia de acum! In tine a rămas, totuși copilul, pe care nu-l vreau, fiindcă nu sunt încă destul de bătrân și de pervers.

Fără voe Lulù își schimbă atitudinea; ovalul ei pur se înăspri. Diomò isbucni din nou:

— Nici Fecioara! Nu-mi plac atitudinile de icoană; nu simt sensualismul tămâei și al profanării.

Lulù zâmbi:

— Atunci?

— Imi place femeia din tine, pe care, în zadar, o ascunzi sub aparența de păpușe și de fecioară. Păpușa poate plăcea altora,—de pildă, lui Negrea. Nu mie. Eu vreau femeia și o vreau cu toată violența moștenită de la strămoși. Străbunii mei n'au pus mai multă patimă pentru a dobândi scaunul Moldovei, de cât pun eu să te am pe tine; și te voi avea!

Simțindu-i dorința în juru-i, Lulù se întrupă femeie. Prezența lui Andrei o spiritualizase; cu degetele lui fluide, o mlădiase; sub biciul pasiunii lui Diomò, se transformă însă repede; râse deci sensual:

— Cel puțin știi ce vrei..

— Ca totdeauna. Știu ce vreau și o spun neted; nu-ți întind curse; te vreau și te voi avea. Sunt brutal; așa va fi însă. Nu se poate ca femeia din tine, pe care o deslușesc acum în râs și în privire, să nu audă strigătul pasiunii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mele şi să nu-i răspundă. Nu sunt un sentimental; sentimentalismul e bun pentru tineri romanţioşi şi fără chemare, ca Negrea, sau pentru poeţi bătrâni ca Ciprian, care au mai multe coarde la liră decât în dragoste. Nu-ţi suspin la geamuri, nu te cânt, nici măcar nu te idealizez; te iubesc, nu pentru ce-mi închipui că eşti ci pentru ceia ce eşti; îmi place în tine tocmai ceace cauţi să ascunzi ca pe o ruşine. Sunt o forţă a naturii; am proaspete puteri puse în slujba instinctului de posesiune şi, ca şi cum am fi într'o savană, reduşi la animalitate, retrăeşte în mine gorila străbună ce te doreşte.

Lulù se transfigură; în ochi îi licăria o luminiţă provocătoare; în gâtlej îi gâlgâia râsul sensual:

— Incep să mă tem; noroc că pot deschide geamul oricând.

— N'avea nici o grijă: nu mă voi atinge de tine decât în clipa când mă vei chema — nu cu glasul ci cu privirea şi cu trupul; te vreau supusă dorinţii mele, consimţind, cedând şi dispărând în uraganul meu.

Se plimba furtunos, desvelindu-şi mereu prin tremurarea nervoasă a gurii dinţii mari şi rari. Oprindu-se apoi, zise apăsat:

— Şi aşa va fi.

Lulù îl privi, rătăcită:

— De unde ştii?

— Pentru că-ţi citesc în faţă poftele răscolite; sunt bărbatul ce-ţi trebue. Iţi pot trece prin viaţă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

toţi figuranţii, toţi poeţii sentimentali şi toţi nechemaţii romanţioşi ce te idealizează şi fac din tine o madonă; eu sunt însă cel ce va veni, sunt aşteptatul. Nu ştiu de voi rămâne, dar atât cât voi fi, din tot universul nu vom exista de cât noi doi.

Şi dând apoi din umăr nervos:

— Negrea? Avea dreptate cneaznl când spunea că nu mai sunt tineri; romanul lui de amor e o istorioară pentru femei sentimentale: cum nu mai lucrează în propriul lui interes, Ciprian îşi serveşte prietenii.

Lulù îl aţâţă:

— Eşti nedrept cu Negrea; deşi nu m'aş sinucide pentru dânsul, nu i-aşi putea tăgădui totuşi oarecare calităţi.

Iar Diomò încordat:

— Am şi băgat de seamă.

— Exagerezi puţin, glumi Lulù.

— De loc. Am văzut-o dela întâia întâlnire. Te cunosc aşa de bine! Ţi-ai scos îndată seducţia pentru tineri naivi şi sentimentali: copilul şi Fecioara ce stau aţipiţi în sine, fără să-şi simtă profanarea. Ai început apoi jocul pleoapelor, nevinovăţiile, gingăşiile, spaimele, tăcerile emoţionate; ţi-ai ferecat femeia ca să nu se vadă fiinţa, pe care a sculptat-o dalta atâtor braţe pentru fapta amorului. Negrea nu poate deslusi în arcul buzelor cărnoase, în linia gâtului, în rotunjimea şoldurilor munca îndelungată a naturii ce te-a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şlefuit pentru alte scopuri şi te-a frământat pentru alte fioruri de cât pentru romanţele dulcegi ale lui Ciprian şi pentru langoarea sentimentală lui.

Lulù glumi:

— Fiecare cu ce poate.

Diomò îşi continuă însă idea:

— Işi închipuie că eşti o păpuşă; soarta ta e să trăeşti viaţa aşa cum o înţeleg eu: intens.

Lulù îl aţâţa mereu:

— Ne potrivim oare atât de bine?

— Da şi ai s'o vezi încurând. Nu mi-a sosit ceasul; voi aştepta sfârşitul crizei, când vei înţelege că nu eşti făcută pentru astfel de idile sentimentale — ci pentru pasiune, pentru viaţă şi moarte; mă vei chema şi voi veni.

Ne aşteptând nici un răspuns, Diomò ieşi apoi furtunos şi încruntat, fără rămas bun.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

X

Plouase mai multe zile dearândul, îndesat ca la munte. Sfios soarele îşi încerca acum din nou puterile desvăţate; aburii se ridicau în pânze uşoare din brădetul parcului şi se risipeau apoi sub puterea razelor, ca într'o jilavă zi de primăvară. Pe terasă Andrei, Diomò, Ciprian şi Còlea respirau aerul proaspăt al dimineţii. Còlea povestia tocmai amintiri de pe timpul lui Cuza-Vodă, când în capătul aleei se arătă deodată o pată de lumină. Ciprian exclamă:

— Primăvara!

Toţi îşi întoarseră capul:

— Primăvara!

Din pânza de aburi ce învăluia parcul, se desprindea, în adevăr, silueta albă şi vaporoasă a lui Lulù: în mirosul umed şi proaspăt al pământului muiat de apele ploaei, în răcoarea amoroasă a boarei matinale, în decorul brazilor cu frunzele spălate şi al ierbei strălucitoare, în hainele ei clare şi în mersul ei unduios şi tânăr, ca o apariţie primăvăratică, Lulù ieşise par'că din învelişul norilor, ca să vestească un nou anotimp;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

păşia sfioasă şi totdeodată sigură de slujba ei divină, de simbolul fiinţii ei graţioase, cu gestul liturgic al unei reînoiri a naturii. Paşii se îndesau în nisipul fin şi silueta ei creştea; din fundul îndepărtat al parcului părea un sol al luminii ce se apropia; când trecu pe lângă terasă, ochii tuturor îi se umplu de strălucire. Femeia îşi înclină capul cu un zâmbet enigmatic pe buze, apoi dispăru la o cotitură a aleei, simplă, şi măreaţă, totuşi, în simbolul dus în cutele hainelor albe... Ciprian, pentru care sensul ascuns al lucrurilor exista, strigă:

— Viaţa, iată viaţa! Peste truda noastră, peste arta neîndestulătoare şi ştiinţa migăloasă, iată viaţa, iată revelaţia ei într'o formă clară şi definitivă: în această figurină ce-şi clatină armonios şoldurile, pline de instincte puternice, în această păpuşă sculptată de dalta iubirii, ce-şi închide cu nevinovăţie pleoapele şi se joacă atât de meşteşugit cu umbrela de dantelă, în această felină cu lunecări discrete, natura a ascuns semnul ei cel mai adânc; e nu numai podoaba aleelor şi a saloanelor noastre, ci şi beţia ochilor noştri; din euritmia corpului ei, învăţăm poezia mişcării.

Ciprian tăcu o clipă; inspirat, înălţă apoi glasul;

— Simbol al femeei, mă închin în faţa ta! Cu toţi am respirat efluviile primăvăratice ale naturii ce renaşte după ploae sub binecuvântarea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

soarelui. nu le-am simţit însă atât de adânc ca la apariţia siluetei lui Lulù ; simbolul ei e mai viu şi mai pipăibil decât simbolul Primăverii lui Botticelli ; arta slugăriceşte natura ; penelul şi dalta nu pot lupta cu perfecţia vieţii. Femeile frumoase ar trebui considerate ca utilităţi publice ele sunt mijlocul cel mai puternic al culturii artistice. Ca pe timpul marei revoluţii franceze, ar trebui înălţate în rândul marelor simboluri ale patriei şi ale civilizaţiei. Purtată în carul primăverii, Lulù ar simboliza, astfel, misterul naturii ce se reînoeşte...

O emoţie strângea gâtlejul lui Andrei ; la numele femeii, aţinti urechea, cu teama necunoscutului şi ascultă vorbele ce aveau o rezonanţă atât de adâncă în sufletul lui. Diomò îl privia întunecat. Se pregătia ; părea că şovăeşte ; smuncirea nervoasă a gurii îi trăda şovăirea. Se hotărî în sfârşit :

— Nu-i însă nevoe de intervenţia statului, de oarece femeile îşi înţeleg, singure, utilitatea şi abuzează chiar de ea. Nu mă ridic împotriva amorului liber, pe care îl cred singura formă potrivită vieţii naturale; mă ridic numai împotriva societăţii ce a abătut scopurile naturii. In locul unirii sănătoase, în care vorbesc numai instinctele lăsate în voia lor în vederea scopurilor lor, avem împerecheri rânduite de prejudecăţi sociale. Nu ascultăm glasul limpede al simţurilor ; societatea şi literatura ni le-au pervertit. In locul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

sensualităţii, literatura a introdus sentimentalismul; unui gest precis, violent, i se preferă suspinul languros, serenada, romanţa şi tot ceiace slăbeşte şi degradează energia. Trăim într'o epocă efeminată şi dulceagă; abătut din scopurile lui, amorul a ajuns un motiv literar, o temă pentru variaţiunile poetice ale celor ce nu simt adevăratul ritm al vieţii în vinele lor. Rasa nu ni se va îmbogăţi cu nimic; energiile vor degenera prin lipsa exerciţiului continuu şi violent.

Diomò tăcu o clipă, apoi fixând pe Andrei:

— După ce a făcut bucuria relativă a unui bărbat, ce n'a ştiut scoate din vioara ei sunetele preţioase pe care le conţinea, după ce a trecut apoi în braţele altui bărbat ce se pare că a murit tocmai fiindcă se silise să fie la înălţimea posibilităţilor ei, Lulù face sau va face bucuria vreunui tânăr, ostenit şi viţios, care, lipsit de nerv şi de rasă, n'o va preţui ca pe scopul vieţii înseşi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XI

Cu ochii la Negrea ca un om ce-şi calculase cuvintele, Diomò tăcu. Andrei îngălbeni, urechile îi vâjâiau; un gol i se deschise dinaintea ochilor. Ne mai putând rămâne pe terasă, îşi luă, deci, pălăria şi plecă spre singura primblare a oraşului.

Urcă la deal printre livezile pline de roade, din mijlocul cărora abia se zăriau casele albe, cu largi pridvoare străjuite de stâlpi văruiţi. La capătul oraşului se opri în faţa casei, pe care o admirase atât în copilărie; prea joasă pentru numeroasele ei podoabe, cu ferestrele sprijinite de cariatide, cu scara străjuită de doi sfinxi roşii; un mic palat ruinat şi pretenţios ce domina oraşul şi prin aşezare şi prin bogăţia stucului violent colorat. Păşi apoi, slobod, pe drumul de ţară, umbrit de sălcii stufoase: drum scump al copilăriei, pe unde ieşia din cercul strâmt al oraşului, în lumea ispitelor, spre a-şi primbla melancolia primului amor. Işi puse paşii în paşii de odinioară; glasurile amintirilor îl chemau din toate părţile; nu era salcie sub care să nu se fi oprit

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cândva cu o bătae de inimă ce-i revenia acum; nu era cotitură, din care priveliştea peste valea Hurmuzului şi dealurile Gugeştilor să nu-l fi încântat cândva prin vreun amănunt. Bisericuţa Clucerului îi păru îmbătrînită şi ţintirimul părăginit. Se opri o clipă la banca, pe care îşi adăpostise întreaga lui nedumerire în faţa Emei: ce însemna oare năvala sângelui în inimă de câte ori o zăria printre sălciile drumului ei obişnuit? Dragostea îi intrase în sufletul fraged cu rituri solemne şi cu un îndemn sălbatec spre singurătate şi melancolie. Paşi în paşi şi bătae a inimii în bătae a inimii... Trecutul îi trecu acum viu în amintire; un murmur de izvoare îi gâlgâia din colţuri uitate; i se deşteptau puterile moarte, întoarse spre viaţa mare a prezentului. Ajuns în vârful deluşorului, de unde se desfăşura valea Hurmuzului şi oraşul îngropat în verdeaţa grădinilor, se uită îndărăt; printre sălciile pletoase zări o siluetă albă; nu era însă silueta Emei, limpezită de atâtea ori în acest cadru al primei lui iubiri; în dimineaţa luminoasă şi răcoroasă i se părea acum că Lulù se desprinsese de pe fundul îndepărtat al munţilor violeţi...

Nu se mai putea înşela. Problema i se punea acum neted: dela prima întâlnire cu Lulù, făcuse paşi mulţi; în fiinţa lui înţelenită simţise străpungerea tăioasă a ferului plugului; nu voise s'o recunoască la început, ori nici n'o simţise, i

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

se păruse numai că-l învăluia o atmosferă mai pură; o nevoe neînţeleasă de a se înălţa îi dase o mişcare de înălţare: cu aripi la picioare, reedita imaginea graţioasă a unui Hermes antic; îl stăpânia o sensaţie nelămurită de fericire, de dragoste de viaţă şi de oameni: primele semne ale unui rău ce mistuie apoi vinele prin jocul viclean al naturii. Deşi îşi dădea poate seama de cauza primenirii, nu voia totuş să şi-o mărturisească, din speranţă că o va înăbuşi înainte de a fi depăşit regiunile inconştientului. Cuvântul stimulează şi precipită stări sufleteşti ce pot muri, altfel, în penumbra conştiinţii. Credea că totul se va deslega într'o simplă întâmplare; ieşise dintr'o dragoste cu un sdruncin atât de mare, cu îndoeli şi remuşcări atât de dureroase încât devenise duşman faţă de orce revenire a răului etern. Moartea, deci, nu-l luminase deplin asupra problemei sufleteşti a Alinei; renunţase la descifrarea misterului: se sinucisese pentru dânsul, ori din deziluzia de a nu mai fi necesară existenţei cuiva? Moartea îi luase elementele oricărei deslegări. Cu toată neîncrederea, forţele iluziei îi rămăsese, totuşi, neatinse şi n'aşteptau decât prilejul de a isbucni. Inconştientul putea lucra surd; conştientul i se îndârjise în voinţa de a rezista amorului. Lua, dealtfel, sentimentul în absolutul lui: nu îngăduia nici o târguială; îşi recunoştea slăbiciunea de a nu se putea adapta mobilităţii universale, şi, deci, de a împrumuta coloarea vremii şi a împrejurărilor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Făcea din amor un demon interior cu cereri imperioase; nu înţelegea legătura capricioasă ce se desleagă fără sguduire, dela prima îndestulare; natura nu-i dase satisfacţiile violente ce-şi găsesc scopul în însăşi producerea lor. Punea în durată şi în înceata contopire ceia ce-i lipsia în intensitate; strein de instinctul tiranic al posesiunii, atribuia iubirii un caracter mistic de eternitate: sublinia, deci, cu o gravă solemnitate gesturi atât de simple la alţii. O fire cinstită îl împingea spre această concepţie fără nuanţe; se ştia, prin urmare, o victimă firească a eternului feminin, în faţa căruia se simţia tras în direcţiuni contrarii: pe deoparte, de o neîncredere împinsă până la scepticism, iar pe de altă, de o putere de iluziune creatoare; ce rodea una, clădia cealaltă; forţele se luptau, astfel, între ele cu biruinţe parţiale.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XII

In ruina ei, tragedia Alinei îi târîse şi puterea iluziei; Andrei luase deci hotărîrea nepăsării; îşi câştigase dreptul la linişte prin destul sbucium. Năzuia la pace; nu-şi făcea o vină din sinuciderea femeei; Alina îi sta, totuşi, deacurmezişul conştiinţii; nu cerea răsbunare; se plângea numai că n'o înţelesese. Cum n'o înţelegea nici acum, prăpastia se deschidea tot mai adâncă: dacă nici moartea nu poate deslega misterul inimii, ce-i mai rămâne atunci omului pentru a se face înţeles? Cuvintele au fost născocite ca să acopere sensul real al gândului; suntem nişte pelerini într'o ceaţă eternă, în care nu ni se disting decât gesturile, pe când sufletele rămân învăluite în umbră; ne atragem, ne pipăim, — nu ne înţelegem însă.

Andrei rămăsese nu numai cu neîncredere, ci şi cu o spaimă în faţă iubirii. Îşi măsurase capacităţile sufletului: pe când talerul bucuriei trăgea uşor în cumpăna lui sentimentală, durerea atârna greu. Căile plăcerii erau înguste; largile porţi ale durerii îi dădeau posibilităţi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mari de suferinţă. Netrăind numai prin simţuri şi prin îndestulări imediate, ci mai ales prin ecouri cerebrale şi sentimentale, sufletul statorniceşte felurit formele vieţii; grăbită, violentă, plăcerea se îndestulează prin sine şi se mistue fără urmă; durerea se spiritualizează. Nu e numai un fenomen material ci devine repede o obsesiune spirituală, pe care Andrei o simţia răscolindu-i în nopţi de insomnie şiragul obositor al regretelor, al umilinţilor, al gândurilor negre. Se credea un năpăstuit al vieţii; negustându-i la fel izvoarele, se socotia nedreptăţit şi furat. Fiind instrument de rezonanţă, vibra numai la atingerea durerii;. trebuia, deci, să se apere contra unei porniri ce creştea şi mai mult cu vârsta. Năzuind spre o linişte voluntară, fugia de emoţiuni puternice. Era, desigur, o laşitate şi o îngustire a vieţii, la care se resemnase însă pentru a-şi economisi forţele. Durere stearpă, la ce-i folosia sbuciumul iubirii? negativă şi corozivă, era mai bine s'o ocolească; lăsând puterile sufletului să i se polarizeze în jurul singurei axe a refuzului durerii, lăsa, astfel, să-i cadă din mână şi cupa vieţii adevărate.

Retras într'o renunţare, pe care o credea definitivă, Andrei întâlnise pe Lulù. Cum întâlnirea îl impresionase fără a-l şgudui, nu-şi închipuise, deci, că iubeşte. Se bucura numai de prezenţa femeei şi din plăcerea lacomă a ochilor şi dintr'o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nelămurită participare a sufletului; nedesvelind femeia de sub aparenţe, îi plăcea copilul naiv şi curat; lipsa dorinţii îl făcuse tocmai să se înşele asupra naturii sentimentului lui: în profilul ei pur citise numai castitatea. Se simţia bine lângă dânsa; mulţumit cu atât, nu-i cercetase nici trecutul, nici prezentul; îi citia viaţa numai în chipul feciorelnic şi în jocul naiv al pleoapelor; cu ajutorul unor elemente atât de sumare îi alcătuise o biografie sentimentală, în care idealul strivia realul. Lângă Lulù, Andrei se înfiora de un optimism necunoscut; calomniase poate prea mult femeia şi căzuse într'un pesimism ursuz; îşi refăcea acum sufletul din apropierea unei fiinţe ideale.

Venise în orăşelul de munte pentru linişte şi liniştea îi sosia, nu prin uitare şi izolare, cum îşi închipuise, ci prin mijlocirea delicată a unei prefaceri. Suferia o terapeutică sufletească; i se despotmoleau din nou izvoarele idealizării, atât timp secate; îi răsărise iarăşi nevoia absurdă de a-şi înălţa obiectul dragostei printr'un proces firesc la oricine, dar cu totul anormal, prin proporţiile lui, la Andrei. Imaginaţia îi sculpta din femee un fetiş ireal; sub stăpânirea unui demon interior, ajungea de o credulitate naivă; în hotărîrea abţinerii, intrase şi conştiinţa acestei înclinări pentru a deveni o victimă uşoară. Faţă de Lulù, simţise însă dintr'odată zădărnicia principiilor. Îşi părăsise, deci, platoşa aşa că printr'un proces

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nesimţit, încrederea i se infiltră pe încetul O altă mână de femeie venise acum să liniştească ceia ce tulburase atâtea mâini de femei. Molohul îşi cerea tributul; natura îşi îndeplinia slujba: repara pentru a putea apoi distruge şi mai temeinic, strecurându-şi balsamul; dezarma pentru a-şi turna apoi mai sigur veninul. Amorul nu venia pe calea unui sentiment violent; se furişa prin infiltraţii blânde, prin amorţirea sufletului; cu cât acţiunea lui e mai înceată cu atât reacţiunea e mai zădărnicită. Când se trezeşte conştientul, e prea târziu pentru a opri acţiunea îndelungată a inconştientului.

Andrei îşi păstrase, de altfel, aparenţa libertăţii; putea pleca oricând fără părere de rău. Gusta numai plăcerea prezenţei femeei; nu-l chinuia încă icoana ei absentă. N'avea o dorinţă hotărîtă, nici măcar o curiozitate. Fusese măritată, atâta ştia. Nu ştia însă în ce împrejurări anume, după cum nu cunoştea nici situaţia ei de acum. Avea sau nu pe cineva? Nu se gândise încă. Credea că din nepăsare; de fapt, din convingerea anticipată că nu putea să aibă. Nu şi pusese întrebarea, pentrucă o rezolvase instinctiv, fără nici o deliberare. Se credea deci indiferent; era numai încrezător.

Şi, deodată, Diomò rostise câteva cuvinte ciudate: amintise de cele două căsătorii ale femeei şi de legătura ei cu Puiu Cercel. Abia acum An-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

drei se isbia de realitate. O întrebare îi sfredelia creerul: să fie adevărat?

Privia peste valea Hurmuzului şi pe coastele înverzite ale Gugeştilor şi asculta talangele vitelor ce păşteau domol. Pacea amiezii, ce se înstăpânia peste oraşul dispărut în frunzare, îi sburase din suflet. Indoiala îşi începuse acţiunea ei duşmană. Nu-l durea încă; îl neliniştia, totuşi. Inţelesese, în sfârşit, că iubia; n'o înţelesese cât timp iubirea i se arătase sub forma bucuriei, ci numai când simţise muşcătura durerii. Nimic nu se schimbase, aşadar, într'însul. Rămăsese tot cum se ştia. Incovoiat ca un om ce e gata să-şi suporte fatalitatea, porni atunci spre oraş.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XIII

Dormi, totuşi, liniştit; neputinţa lucrului îi apăru cu încetul atât de luminoasă, în cât somnul veni să-i închidă ochii cu o potolire şi mai mare. Când se trezi, soarele era sus. Uitase de îndoelile „de pe muntele Măslinilor"; fluieră chiar zâmbindu-şi în oglindă. Se privi cu bunăvoinţă; nu-i sta atât de rău: paliditatea îi dădea oare care distincţie; lipsiţi de vioiciune, ochii lui melancolici oglindeau, totuşi, un suflet în stare de sentimente mari. Se gândi la însemnătatea frumuseţii fizice în dragoste; nu se raporta, firește, la dânsul; privia lucrul din punct de vedere general. Impresionând, frumuseţea poate pricinui o mişcare sentimentală; n'o poate însă susţine numai prin mijloacele ei. Mai târziu nu are nici o însemnătate; fizicul devine indiferent. Linia cea mai diformă pare firească şi contribue, prin sprijinul ei obscur, la marea transfigurare a întregului. Iubirea e o transmutaţie a valorilor; ea amestecă într'o egală adoraţie lipsurile şi însuşirile.

Sprinten, Andrei se îndreptă spre parc, fără

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vre un gând hotărît; întâlnind pe Ciprian, i se păru, totuşi, că-l căuta. Maestrul era vesel şi cu poftă de vorbă; la cinci zeci de ani respira tinereţea. Un cap de imperator roman, cu profil energic, ras, cu desenul gurii larg şi spiritual, cu superbi ochi castanii, cu mâini patriciene, încărcate de inele. Impresiona nu numai prin linie, ci şi prin elasticitatea mişcărilor, prin vioiciunea unei inteligenţe ce nu adâncea dar avea scăpărări; mobil, se concentra cu greu asupra unui lucru. Inlocuia, totuşi, lipsa atenţiei printr'o putere de asimilaţie şi o elocuţie înflorită. Era un om de spirit, cu toate formele spiritului, dela jocul de cuvinte până la paradoxul de idei. Nu numai spirituală, conversaţia lui se ridica până la un lirism plin de îngăduinţă, de o savoare atică căpătată din lecturile tinereţii. Poet al iubirii graţioase şi rafinate, părea şi în viaţă trubadurul unei vechi curţi provansale, fără pasiune dar cu galanterie înăscută; instinctiv îşi îndoia genunchiul în faţa oricărei femei frumoase. Versurile lui respirau o sentimentalitate fugară, turnată într'o formă cristalină şi muzicală. Era, firește, adorat şi el de femei. Iubirile lui nu cunoşteau însă saţiul; din trandafir culesese doar floarea, fără să se fi înţepat în spini; după cum Andrei nu simţia decât durerea amorului, Ciprian nu-i gusta decât bucuria, Natura fusese darnică cu dânsul; frivola lui bucurie şi-o intensifica apoi în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

retorta lui sufletească, spre a o reda sub forma poeziei.

Maestrul era vesel; dimineaţa îi da un aer de fragedă tinereţe. Vorbiră de lucruri mărunte, despre rochiile matinale ale femeilor şi graţiile lor reînoite; pe nesimţite Andrei aduse vorba cu nepăsare de Lulù, de cele două căsătorii şi de legătura ei probabilă cu Puiu Cercel şi, ca şi când ar şti totul, insinua mai mult de cât întreba; tremurarea glasului şi încordarea atitudinii, nu-i scăpară însă lui Ciprian, care-şi dădea seama din ce regiuni sentimentale îi veneau întrebările, fără să le bănuiască însă adâncimea. Nepricepând omenescul în formele lui complexe, îl colora prin personalitatea lui; deşi îşi închinase viaţa dragostei, nu-i atribuise o importanţă prea mare. In concepţia lui sumară îi scăpa latura profundă şi năvalnică; când o presimţia, totuşi, se silia să o abată spre o formă mai senină. Înţelegând interesul sentimental al prietenului său, Ciprian îşi impuse o oarecare discreţie, nu însă şi tăcerea. Privind, deci, pe Andrei cu o ironie prietenească, începu:

— Mă întrebi de legăturile matrimoniale ale lui Lulù... Te felicit de interesul ce-i porţi; în acest orăşel şi în spaţiul unei vilegiaturi nici nu puteai găsi un obiect mai vrednic de atenţie.

Andrei protestă molcom: n'avea nici un interes sentimental; se documenta numai asupra tuturor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

persoanelor, cu care întîmplarea îl pusese în legătură.

Ciprian zîmbi din nou ironic:

— Dacă interesul tău e atît de general, voi începe, deci, cu aventurile Artemizii Vardali şi voi trece apoi la aspiraţiile mereu înşelate ale frumoasei Cleo, printre care trebuie să ocupi şi tu un loc însemnat.. N'ai de cât să rosteşti un cuvânt.

Andrei îl întrerupse:

— Nu-l voi rosti. N'ar fi mai bine însă să trecem la Lulù?

Ciprian întări:

— Dacă insişti tu, negreşit. Mă întrebi, aşadar, despre trecutul ei autentic înregistrat la ofiţerul stării civile; pe celalt cred că nu-ţi închipui că-l ştiu. Sunt, deci, un istoriograf incomplect: nu înregistrez variaţiunile alcovului de cît după acte publice. Pe Nicu Iorgandà, cel dintîi bărbat al lui Lulù, l'am cunoscut: un avocat fără ocupaţie sigură: de altfel, un spirit meditativ, înclinat spre reflecţie profundă. Scoborând cu o plută pe Bistriţa, exclamase odată: „şi când te gândeşti că mereu] aceiaşi apă curge în matca rîului!". Noi credeam că vorbeşte de transformările picăturii de apă, în călătoriile ei sub diferite forme dela cer la pămînt şi îndărăt; Iorgandà încheiè însă sentenţios: „pămîntul fiind rotund, apa nu poate de cât reveni în aceiaşi matcă". Un astfel de om a avut norocul să smulgă crinul din drum,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi să formeze spiritul şi inima acestei femei. Şi-a părăsit, de altfel, repede sarcina; câteva săptămâni după nuntă, Iorgandă s'a reîntors liniştit la club; peste doi ani, l'a răzbit soarta meritată: atribuţiile părăsite i-au fost împlinite de un altul. Nu tresări: înlocuirea a fost consfinţită de legea umană şi divină. Şi pe bietul Iorgu Calomfir l'am cunoscut în desele mele vilegiaturi: un om ros de o pasiune nefericită pentru nevastă-sa. Prea binele e duşmanul binelui: amorul lui năvalnic e, dealtfel, un punct de istorie locală, nedovedit poate, dar obşteşte primit; n'am nici o autoritate să-l confirm sau să-l tăgăduiesc; istoria l'a înregistrat ca pe un lucru sigur; din umedul lui locaş din cimitirul Clucerului, Iorgu Calomfir pare a-l întări printr'o situaţie de fapt. Umbra lui trebue să se plimbe jalnic, ca umbrele atîtor eroi legendari, ce au săvîrşit păcatul de a fi iubit prea mult.

Andrei asculta fără suflare pentru a nu opri unda armonică a vorbei maestrului. Cînd acesta tăcu, el interveni:

— Dar Puiu Cercel?

Sfredelindu-l cu ochiul lui ager, Ciprian porni cu gesturi largi:

— De unde încetează istoria, începe cronica, — domeniu desgrădit, în care ingeniozitatea oricui îşi poate arunca sămânţa. O femee frumoasă e punctul de întretăere al privirii tuturor: e firesc ca în jurul ei să se ţese legende, şi să i se atribuie un număr impunător de amanţi, In faţa bănuelii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

obşteşti, nu ne rămîne decât scepticismul. Ignorăm tot ce e nedovedit: ignorăm, astfel, uneori şi adevărul; de cele mai multe ori distrugem însă prin dispreţ calomnia.

Andrei stărui:

— Dar Puiu Cercel?

Ciprian reluă:

— Puiu Cercel sau un altul — cine poate şti? Presupuneri fără siguranţă. A mai iubit Lulù pe altcineva? Nu ştiu. Legea sexului îi da însă dreptul. Noi existăm prin noi; avem personalităţi distincte şi ţeluri de viaţă independente. Avem o activitate publică ce ne satisface pe deplin. O femee nu există însă prin sine; n'are o viaţă proprie; raţiunea ei de a fi e amorul. A iubi şi a fi iubită e unicul scop. Un bărbat singur ar putea încă răsturna universul prin activitatea lui; o femee nu începe să trăiască decât dela cea dintâi bătae a inimii în apropierea bărbatului. Fără iubire, femeia e o lume prăbuşită în întuneric, la dispariţia razei ce-i da viaţa. Nici o lege n'o poate deci, sili, la negaţia existenţei ei; n'o poate condamna la neant, tăgăduindu-i hrana necesară vieţii ei. Este deci indiferent dacă o femee a mai iubit pe cineva răspunderea începe din momentul din care te iubeşte pe tine. Nu există drepturi asupra trecutului; a aparţinut poate altora sau poate nimănui: chestie de temperament şi de împrejurări. Nu poţi cere unei femei să te fi presimţit. Puiu Cercel sau alţii —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

n'au, deci, nici o însemnătate, fie că sunt realităţi, fie că sunt numai creaţiuni ale imaginaţiei populare.

Ciprian se opri:

— Ajunge. Din fundul aleei se apropie şi Lulù, voluptatea zeilor şi a oamenilor, aşa că-ţi va explica ea cu mai multă preciziune cauzele morţii lui Iorgu Calomfir sau ce e cu tânărul Puiu Cercel...

Şi coti pe o potecă a parcului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XIV

Andrei rămase uluit şi de teoriile şi de dispariţia neaşteptată a lui Ciprian. Teoriile îi dădeau măsura sufletului lui uşuratec; trecutul unei femei nu i se părea cu totul indiferent. Amorul nu e o întâlnire într'un punct atmosferic a doi bolizi; nu trăeşte numai din prezent ci îşi implântă rădăcinile în adâncimea timpului. O complicaţie, de sigur, a problemei; răspundea însă nevoei lui Andrei de a privi lucrurile cu gravitate şi sub unghiul eternităţii; într'o floare, nu se mulţumia numai cu strălucirea petalelor ci doria să-i cunoască şi pământul din care se hrănia.

In costumul ei de tenis, Lulù părea o simfonie lilială dela pantoful fin până la umbreluţa de dantelă; venia cu frăgezimea matinală a femeilor tinere, pe care o măria albul vestmântului. Nemulţumit de teoriile lui Ciprian, le pipăi acum zădărnicia; teoriile îi erau, de fapt, indiferente; îl pasiona numai aplicaţia. In faţa femeei, la atingerea mânei ei moi, i se risipi orice îndoială; uită şi de Nicu Iorgandà şi de amorul tragic al lui Iorgu Calomfir şi chiar şi de Puiu Cercel.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Totul i se părea absurd; linia profilului femeei era atât de pură, glasul atât de suav şi din întreaga ei fiinţă se desprindea o nevinovăţie atât de aşezată încât clevetirea n'o putea atinge; în zelul lui s'ar fi luptat nu numai cu cronica ci şi cu istoria; ar fi tăgăduit şi existenţa lui Iorgandă şi Calomfir; privindu-i mijlocul subţire şi formele proaspete nu le putea crede frământate de o mână de bărbat.

Lulù plutia într'o atmosferă de fericire... Cum se vedeau de mai multe ori pe zi în parc, se stabilise între dânşii o camaraderie fără echivoc; era felul ce-i plăcea lui Andrei. Privia cochetăria ca pe o armă neleală. Instinctul îi spunea poate că nu era destul de înzestrat ca s'o înfrunte; prefăcea însă instinctul într'o teorie proprie; dintr'o slăbiciune îşi crea o superioritate. Cu spiritul lui grav prevedea nenorocirea spre care-l sorocia simplicitatea cinstită; nu putea trăi decât într'o încredere desăvârşită. Prin intuiţia aspiraţiilor lui intime, Lulù li se adapta dela sine; devenise simplă şi sinceră, nu din calcul instinctiv. Insetaţi unul de altul, ei nu se gândiau la eternitatea timpului; fiecare întâlnire li se părea cea din urmă. Inainte de a se fi întâlnit, li se părea că trăiseră o veşnicie izolaţi; voiau să-şi umple golul prin povestirea amănunţită a vieţii lor; ocoliau, fireşte, întâmplările mari şi ascunse; se revărsau, în schimb, asupra lucrurilor mici; îşi luminau colţurile pitoreşti ale existenţei şi se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bucurau şi se întristau împreună. Işi dădeau, astfel, iluzia de a-şi amesteca trecutul şi de a-şi contopi prezentul printr'o sinceritate întreagă: sinceritatea era, de fapt, o făţărnicie; brusca lor întâlnire nu putuse nimici încă realităţile, ce-i încătuşau. Uitarea de sine era însă atât de mare, încât îşi închipuiau că nu-şi ascund nimic. Inchizându-şi umbreluţa, Lulù îi spuse:

— După grabă plecării Maestrului, presupun că vorbiaţi de mine.

Andrei voi să tăgăduiască, dar nu ştia minţi fără să roşească. Ingână câteva cuvinte, înţelese numai de dânsul, şi tăcu apoi fără să se fi lămurit.

Lulù reluă cu gravitate:

— Nu credeam că sunt taine între noi.

Andrei nu ştia cum să înceapă. Cuvintele lui Ciprian îl tulburaseră; atitudinea calmă şi demnă a femeei respira însă nevinovăţia; se ruşină, deci, de propriile lui îndoeli. Lulù păru mâhnită; profilul ei pur se umbri; rosti totuşi liniştit:

— După tăcerea d-tale înţeleg şi natura conversaţiei. E soarta mea; în contra bârfelii nu pot lupta; vai de femeia singură!

O lacrimă îi tivi pleoapele. Emoţia strânse gâtlejul lui Andrei. Luându-i mâna, murmură sugrumat:

— Ai dreptate: mi-a ajuns la urechi o clevetire, pe care Ciprian mi-a risipit-o cum ştie el risipi. Iată adevărul.

Zidită în demnitatea ei, Lulù răspunse:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Mai întâi, amicul meu, îţi cer o promisiune solemnă. Făgădueşte-mi..

Andrei se înclină, cu tot sângele în obraz:

— Făgădueşte-mi că de câte ori vei auzi ceva nu te vei adresa lui Ciprian, ci mie; e mult mai simplu şi mai demn pentru prietenia noastră.

Ridicând apoi tonul:

— Nu depind de nimeni şi nu dau socoteală nimănui. După atâtea suferinţi, sunt mândră de libertatea mea. Ne cunoaştem de puţin; mi se pare, totuşi, că ne cunoaştem de totdeauna. Ne vom despărţi poate curând; ţin însă la opinia d-tale. Îţi voi face chiar o mărturisire sinceră: n'am ţinut la opinia nimănui cum ţin la ceiace crezi d-ta; nu voi, deci, să pleci, cu o idee rea.

Andrei o privi recunoscător. Ea urmă:

— Cum n'am nimic de ascuns, îţi voi spune totul. Vei înţelege cât de grea e situaţia unei femei singure.

Apoi cu o nuanţă de ironie în glas:

— Acum rămâne să-mi spui... cu cine?

Cu solemnitatea lui obicinuită în cele mai mici gesturi, Andrei îi mărturisi:

— Cu Puiu Cercel.

O privi drept în ochi; faţa femeei se destinse într'o înseninare prelungită, apoi printr'o isbucnire spontană; încordată o clipă, întreaga ei fiinţă se topi în unde cristaline şi gâlgâitoare:

— Cu Puiu! De ce nu cu Còlea Malinoff, — mi-ar povesti istorioare galante de pe timpul lui

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cuza-Vodă. Nu cunoşti încă pe Puiu, amicul meu. Nici nu te întreb cine ţi-a putut spune o astfel de enormitate: cu Puiu!

Lulù tăcù. Enormitatea îi păru vădită şi lui Andrei.

— Puiu e prietenul meu de copilărie. Ne-am jucat împreună; pe picior port încă urma unei sgârieturi. Am crescut ca fraţii — deşi nu mi-a făcut prea multă cinste: primim însă familia aşa cum e; n'o discutăm. După ce şi-a pierdut timpul şi averea în străinătate cu nimicuri, a ajuns organizatorul balurilor de aici, cronicarul de vară al unui ziar din Capitală. De pe urma acestei profesiuni am şi beneficii: în cronicile lui sunt trecută cea dintâi „la toute charmante madame Loulou-Calomfir"; în ziarele bucureştene mi se înregistrează, astfel, nuaţele rochiilor mele.

Lulù se opri. Spre banca lor venia Puiu Cercel, în costum de tennis şi cu racheta în mână: un copil aproape, un copil îmbătrânit însă de cutele subţiri din colţul ochilor, de paliditatea şi aerul de oboseală distinsă ce i se citia pe figură; cu mâna stângă îşi juca mereu monoclul cu un gest de nepăsare. Se înclină puţin în faţa lui Lulù, cu familiaritate şi ca şi cum n'ar fi văzut pe Andrei.

— Partida e începută; te-am căutat prin tot parcul. Nu ştiam că te odihneşti la umbra brazilor cu domnul, (se opri ca şi cum i-ar fi uitat numele) — cu domnul Negrea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Deşi simţise intenţia jignitoare, Andrei nu răspunse nimic; se mulţumi să-şi plece capul afirmativ. Lulù interveni:

— Nu ştii însă dece vorbeam la umbra brazilor.

— Despre amor, desigur, răspunse Puiu hotărît.

— Mai rău: despre tine.

Cu aerul lui ştrengăresc, Puiu suspină:

— Bine că nu eram aici! Imi număraţi, negreşit, examenele de la drept nedate sau îmi recapitulaţi datoriile, căci nu îndrăznesc să cred că vă ocupaţi de operele mele literare.

Lulù îi răspunse în acelaş ton:

— D. Negrea îmi comunica tocmai un svon despre mine şi despre tine — lucruri interesante!

Invârtind racheta în aer, Puiu isbucni sgomotos:

— Bravo Lulù, vezi dacă nu eşti cuminte! Ţi-am spus că o să mă compromiţi.

Apoi catre Andrei, ceremonios:

— Domnul Negrea e prea bun că se ocupă de nimicurile noastre: facem şi noi ce putem în acest oraş de provincie pentru a întreţine curiozitatea Bucureştenilor blazaţi.

Inclinându-se apoi spre Lulù:

— De la jocurile copilăriei nu ne-a rămas de cât jocul amorului, doamnă; opinia publică prin glasul autorizat al d-lui Negrea ne invită...

Vorbele lui exprimau atât umor, în cât Andrei zâmbi; apoi cu aerul lui ştrengăresc, Puiu luă la braţ pe Lulù, îndreptându-se spre tennis.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XV

Rămaşi singuri, Pniu îşi părăsi masca de copil spiritual şi nepăsător şi se întoarse pornit spre Lulù.

— Ai putea să te compromiţi mai puţin cu domnul ăsta!

Femeia râse scurt, silit şi aţâţător:

— Bravo, Puiule! Ai ajuns să-mi porţi grija! Nici nu te gândeşti că numai tu mă poţi compromite. D. Negrea, dimpotrivă, mă reabilitează: dovedeasc lumii că pot sta de vorbă şi cu oameni serioşi. D. Negrea îmi face educaţia; îmi vorbeşte despre teatru, despre muzică, despre expoziţiile de pictură din Bucureşti şi despre alte multe lucruri. Tot ce n'am învăţat dela Iorgandă, dela Calomfir, şi de la tine, învăţ acum de la dânsul.

Puiu îşi pierdu repede gravitatea. Nu'l prindea; se înclină, deci, ironic:

— Te voi fi învăţat, totuşi, şi eu ceva, doamnă.

Lulù făcu şi ea o plecăciune:

— Negreşit, domnule, şi îţi sunt foarte recunoscătoare. Bietul Iorgandà era ocupat cu da-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mele de pică, de treflă, de cupă şi de caro; nu-i mai rămânea timp şi pentru mine; prefera să se ducă la haremul lui de la club. Bietul Calomfir era conştiincios şi monoton: cânta o arie fără variaţii. Ai trebuit să vii tu, copil viţios şi ingrat, ca să mă faci să gust întreaga gamă a amorului şi să-mi arăţi ce poate adăuga omul naturii. Nu cred să te plângi de nedestoinicia mea.

Puiu o privi protector:

— Nu mă plâng; am găsit în tine un zel la înălţimea poveţelor mele.

Lulù râse sensual: nu mai era copilul de adinioară, cu linia feciorelnică, cu glasul suav şi sincer, cu privirea limpede; devenise o femee impură şi perversă... Legătura ei cu Puiu dăinuia de mulţi ani, din copilărie; de când începuse să-i vorbească nelămurit instinctul, întâlnise în cale gura sensuală a lui Puiu; de când se jucau nevinovat, buzele lor se dorise şi se unise; ne cunoscând nici unul legile iubirii, le căutară împreună cu hotărîre. Când le găsiră, se speriară de ce făcuse, dar nu dase îndărăt. De atunci, cu toate despărţirile la care îi silise împrejurările, rămaseră uniţi. Nu se iubiau; nu le trecuse niciodată prin minte să'şi spună o vorbă de dragoste; îi unia însă conştiinţa vechii lor legături. Era de ajuns să-l vadă pe Puiu ca să se deştepte în ea copila de odinioară ce-l căuta în toate ungherele casei; ochii îi străluceau cu sub-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

înţelesuri sensuale; gura îi înfloria roşie; viţiul ce i se rostogolia prin vine îi îmbujora obrazul, Printr'o minunată putere de a se schimba, Lulù se adapta la felul tuturor celor ce-i deşteptau interesul sentimental; se încrusta în personalitatea lor, spre a duce o viaţă parazitară. Era o materie în fuziune ce se turna în feluritele forme ale amorului; devenia sentimentală sau sensuală, naivă sau perversă după sufletele cu care se amesteca. Cu Andrei era pură; cu Puiu un val de sânge îi ardea vinele; cuvintele lascive i se desprindeau de pe buze ca roadele coapte de pe ram.

Puiu o privi ironic; în svâcnirea tâmplelor, în roşaţa obrazului şi în lâncezeala ochilor, recunoscu femeia, pe care o sculptase în braţele lui. Mângâindu-i mâna supusă, îi şopti:

— Te iert.

Nu'şi mai amintia de ce o ierta; uitase de Andrei. Recules, apoi adause:

— Făgădueşte-mi însă că o să te arăţi mai puţin cu Negrea.

Lulù tăcu. Cum se afla sub stăpânirea cuvintelor ce-i tulburase simţurile, îi trebui câteva clipe de linişte până ce putu rosti:

— Dimpotrivă, trebue să mă arăt cât mai mult cu dânsul, pentru a abate clevetirea lumii. Mă va cleveti cu dânsul şi ne va lăsa pe noi în pace.

Argumentul păru hotărîtor. Insuşi Puiu îl re-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cunoscu temeinic. Mormăind la început de formă, încuviinţă apoi:

— Bine, plimbaţi-vă prin parc ca doi îndrăgostiţi cât voiţi. Deseară viu însă la tine.

Lulù tăcu iarăşi. Puiu o privi nemulţumit.

— Nu, nu. Deseară nu...

In faţa suptă a lui Puiu trecu o undă de sânge; pe frunte i se crestă o dungă voluntară. Nu voia! De i-ar fi propus adinioară cînd se ameţise, da; acum, simţia îndemnul conştiinţii deşteptate; prezenţa spirituală a lui Andrei o învăluia; ochii lui o înobilau.

Pironindu-şi cu nepăsare monoclul, Puiu o întrebă:

— Şi pentruce nu astă seară?

Smulsă din vis, Lulù răspunse liniştit:

— Se vorbeşte de noi şi trebue să fim, deci, mai prevăzători.

Puiu nu era convins:

— Şi ce-mi pasă de ce crede Negrea sau chiar alţii!

Lulù stărui:

— Nu-ţi pasă ţie, fiindcă n'ai nimic de pierdut. Imi pasă însă mie. Viaţa mea îşi are încă socotelile ei.

Puiu mormăi din nou:

— Te interesează prea mult domnul ăsta...

Lulù îi răspunse liniştit:

- Nici ăsta, nici altul. Gândeşte-te însă la situaţia mea...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr 1901 1932

Văzându-i apoi chipul de copil mânios, Lulù voi să-l îmblânzească:

— N'ai nici o grijă, deşi nu ne legă nici cuvinte mari, nici jurăminte, ne leagă totuş opt ani; cînd îmi va bate inima aiure, o vei şti tu cel dintâi.

Măgulit, Puiu se îndulci, şi, ca şi cum nu s'ar fi întâmplat nimic, cu o mână deschise portiţa tenisului iar cu celalalaltă respinse cu racheta o minge ce era să lovească pe Lulù.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XVI

După sfârşirea partidei de tenis, imbujorată, Lulù se pregătea tocmai să plece, cînd auzi din spate un glas tremurat şi patetic:

— Doamnă Lulù!

Se întoarse. Un tânăr se aproprie de dînsa şi o salută cu semne de familiaritate. Lulù nu-şi aduse aminte de unde-l cunoştea. Apoi, dintr'odată, o viziune îi împlîntă un pumnal în inimă; se roşi până în rădăcina părului. Ar fi voit să fugă. Era prea târziu: Sandu Mirescu îi şi luase mâna, spre a i-o săruta cu un gest de intimitate.

Inalt, bine făcut, deşi tuşia mereu sec, cu un profil fin, cu fruntea desvelită, cu un nas ascuţit, cu nări subţiri ce fremetau, Sandu avea o distincţie aparentă; glasul lui sentimental şi melodramatic, elocinţa lui uşoară şi goală puteau înşela pe mulţi; înşela, cu siguranţă, pe femei; le încânta cu vibraţia caldă a vocei şi prin isbucnirea lui sentimentală, în care lucrurile cele mai mici luau întorsături sensaţionale. Nu puteai şti de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

e sincer ; părea totuş. Infăţişarea lui fizică şi morală nu inspira încredere oamenilor cumpătaţi, exageraţia supăra ; elocinţa era numai verbală ; caracterul nesigur. Pe femei le ameţia însă. Luminiţa ochilor lui verzi iscodia şi ademenia : era „omul" lor. Nu trăia, dealtfel, de cît pentru dânsele ; se învârtea în jurul lor cu o adoraţie declamatorie ; se preocupa de toate amănuntele ce duc la scopul mare al iubirii. Poet sentimental şi spumegos, gusta din beneficiile profesiei, şi îşi valorifica reputaţia prin cuceriri nenumărate. Cânta cu măestrie pe orga sufletului femeei. N'o idealiza de cît în aparenţă şi la început ; trecea repede apoi la faptă. Declama patetic şi îşi întindea braţul ; cînd îl strângea, prada cădea. Fascina prin nu ştiu ce feminitate a atitudinii sentimentale, în care se simţia totuşi barbatul. După ce-şi ajungea scopul, omul se schimba : nu se ivise încă femeia care să-l încătuşeze.

In Decembrie, Lulù venise, cum venea de obiceiu, la Bucureşti, din nevoia de a scăpa din cercul orăşelului ei, din nevoia de a-şi face rochiii şi cu vaga năzuinţă poate spre libertatea oraşelor mari, cu misterul, cu aventurile din orice răspîntie, cu toate posibilităţile plăcerii. Se simţia uşoară ; nu se temea de ochii iscoditori ai vecinului. Libertatea mişcărilor îi da o nouă fericire şi-i mlădia un suflet nou ; cum se credea necu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

noscută şi nesupraveghiată i se părea totul îngăduit.

Cu ochiul lui iscoditor, Sandu observase din primele zile silueta armonică a lui Lulù... O urmărise, iar ea îi răspunsese printr'un zîmbet nedesluşit, pe care ştiinţa lui amoroasă îl interpretă lesne. Intâlnind-o, deci, într'o dimineaţă în faţa Ateneului, Sandu îi oferi un buchet de violete exotice cu glasul lui cald şi declamator:

— Permiteţi-mi, doamnă, acest mic omagiu al unei admiraţii mari.

Fără sfială, Lulù îl primi:

— Iţi mulţumesc, domnule: dar ce risipă!

Mierloiul îşi începu brusc romanţa:

— Doamnă, ai revoluţionat Capitala. Toţi trecătorii se întorc să-ţi vadă profilul pur de camee romană. Nu mai vorbesc de mine: am ajuns un Orfeu întors după o Euridice rămasă puţin în urmă.

Lulù îi ascultă cu surpriză plăcută glasul sonor, teatral, patetic ce o lăuda în amănunt, se entuziasma, delira. Roşie de plăcere, tăcu; muzica necunoscută o tulbura; sub privirea lui îndrăzneaţă plecă ochii.

La un colţ de stradă, voi să cotească; tragic, ca şi cum s'ar pune între dânşii veşnicia, Sandu o opri.

— Când voi avea fericirea să te mai văd frumoasa mea camee?

Lulù îşi revenise în fire; patima ce-i ardea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

vinele îi dădu un aer îndrăzneţ; răspunse, deci, fără emoţie ca la o întrebare firească:

— Când vei voi.

Rămas o clipă discumpănit, el nu'şi arătă totuşi, mirarea; se înclină:

— Atunci chiar azi la ora 5 la Astoria, camera No. 46.

— Prea bine, răspunse ea cu hotărîre.

Şi, ca şi cum ar fi rostit lucrul cel mai firesc, Lulù coti la dreapta, sub privirea neîncrezătoare a lui Sandu, ce-şi închipuise că voise numai să scape de dânsul. La cinci, o bătae în uşă îl făcu, totuşi, să tresară şi din întunericul coridorului apăru Lulù, cu voaleta trasă peste figură, cu mişcarea şerpuitoare a şoldurilor, — o mişcare, pe care o adopta fără voe de câte ori venia în Capitală, unde păcatul oraşului o impresura şi o învăluia în mistere; mergând la biserică, ai fi crezut că se duce la o întâlnire.

Femeia zâmbi aţâţător:

— M'am ţinut de cuvânt.

Aruncă ochii în jur, cu oarecare şovăire: o odăiţă modestă de otel, cu câteva volume răvăşite pe măsuţă, cu câteva cromolitografii şi cărţi poştale ilustrate bătute pe pereţi. O umbră de nedumerire îi trecu prin ochi. Cum o băgă de seamă, Sandu nu-i dădu răgazul reflecţiei: nu mai era tenorul sentimental din stradă; nu se mai pierdu în lirism. Indrăzneţ, păşi la fapt; în câteva clipe mâna lui dibace îi desfăcuse haina.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Lulù nu se aşteptase la atitudini atât de hotărâte; căutase aventura; îi pusese însă mintal oarecare forme. Privirea perversă a lui Sandu o ameţi; vigoarea lui o moleşi, simţurile i se tulburară; din vasul sufletului i se ridică deasupra mâlul impur. Ochii i se rostogoliră în gol; viţiul i se ivi în jarul obrazului şi în tremurarea nervoasă a gurii; chipul ei de copil îşi pierdu armonia liniilor; femeia se deşteptă — nu femeia care iubeşte şi se dă, ci femeia cuprinsă de nevoia desfrâului, femeia ce vrea să fie pângărită şi umilită.

Goală, se îngrămădi într'însul:

— Spune-mi sincer, — drept cine mă iei?

Stăpân pe sine, Sandu îi răspunse, sdrobindu-i buzele:

— Drept o femee din lumea mare...

Iar ea, râzând sensual, cu nările răsfrânte şi roşie de vâlvătaia simţurilor, gemu:

— A, nu! Nu, aşa... Nu vreau, nu vreau...

Sandu o privi întrebător; ea horcăi spasmodic:

— Sunt... o... aşi vrea să fiu o...

N'avu timpul să sfârşească, deoarece nici Sandu nu doria altceva.

Când deschise ochii, se văzu goală pe un covăraş în faţa oglinzii. Se deşteptase dintr'un somn adânc; pierduse noţiunea timpului: unde se afla? câte ceasuri erau? O moleşeală îi închidea pleoapele. Când zări în fotoliu pe Sandu, îşi aduse

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aminte ca prin ceaţă. Se ruşină. Voi să-şi pună mâna la ochi, dar îi căzu ca o bucată de plumb. Căută în lături şi se văzu iarăşi goală în oglindă. Putu atunci reacţiona: întinse mâna spre pat de-şi trase cămaşa; se îmbrăcă repede şi se sculă apoi ameţită.

Sandu o privia, tăcut... Intr'un târziu, Lulù îl întrebă cu un zâmbet îndoelnic şi cu un gând, venit de departe:

— Ce-ţi mai face nevasta?

Sandu căută la ea mirat; nu era însurat; dar Lulù stărui:

— Crezi că nu ştiu că eşti însurat!

El preferă să n'o contrazică:

— Şi de unde ştii?

Iar ea cu acelaş zâmbet enigmatic:

— Te-am văzut la Iaşi. Stai pe Strada Lăpuşneanu în casele acele atât de frumoase din colţ cu Păcurarii. Te-am recunoscut de cum te-am văzut...

Sandu nu fusese niciodată la Iaşi; nu voi, totuşi, să o desamăgească:

— Aşaa! Şi mie nu mi-ai spus nimic; păreai că nu mă cunoşti.

Lulù îl privi lung în ochi, cu nedumerire, cu o vagă bănuială că se înşelase; căutând în jur, văzu sărăcia odăei cu cele câteva cărţi poştale bătute în perete; nu era o odae de călător ci locuinţa modestă a unui om ce stă la otel. Clătină din cap..., se îmbrăcă nervos, îşi puse jacheta; pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

buze îi plutia o întrebare ; şovăi, totuşi... înţelegea că se înşelase şi că avea să vorbească de prisos... îndrăzni numai să murmure, întinzându-i mâna :

— ...Atunci ?

Sandu îi înţelese privirea ; îi citise de pe buze aşteptarea : se făcu, totuşi, că nu înţelesese ; se înclină, ca să-i sărute mâna ;

— Atunci ? Am rămas cu amintirea celui mai plăcut ceas din viaţa mea...

După şase luni, Lulù vedea acum pe neaşteptate pe necunoscutul dela Astoria ; o pânză i se lăsă pe ochi şi pe simţire : de unde răsărise de odată fantoma trecutului ei uşuratec ? Il măsură cu privirea ca şi cum nu l'ar fi cunoscut, Sandu îi strângea însă mâna cu drepturi vechi ; dădu apoi drumul glasului cald :

— In scurta dar plăcuta noastră întâlnire, scumpa mea doamnă, n'am avut ocazia să mă prezint ; cred că ne-am întrebuinţat timpul mai bine, adaose el cu îngâmfare. Nu sunt Ieşeanul din Strada Lăpuşneanu cum ai bănuit ; sunt Sandu Mirescu.

Lulù îl privi rece, fără să răspundă ; el stărui înţepat :

— Poetul.

Cum Lulù nu dădu semne să-l cunoaşte ; Sandu îşi muşcă buzele :

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cât despre d-ta am bănuit dela început că nu eşti ceiace voiai să pari.

La rândul ei, Lulù îşi muşcă buzele ; un val de sânge îi năpădi în obraz ; pământul i se deschise dinainte.

— Am aflat apoi că am avut plăcerea de a primi în modesta mea cameră pe d-na Lulù Calomfir...

Lulù tăcea mereu.

— In zadar te-am căutat ; nu te-am mai găsit...

Ea abia putu îngâna :

— Am plecat a doua zi.

— Aşa ! Atunci se explică. Dela bunul meu prieten Ciprian, am aflat însă că eşti aici.

Lulù înclină din cap, cu gestul despărţirii. Sandu o opri.

— Nu-ţi mai pot oferi flori. Te întreb însă acum ca şi atunci, când voi avea plăcerea să te mai văd ?

Ea avu, însfârşit, tăria să răspundă :

— La băi toată lumea se întâlneşte destul de des.

Sandu o privi cu înţeles :

— Când te-am cunoscut întâiaşdată, mi-ai dat o întâlnire pe la cinci ; ceasul acesta nu ţi-ar mai conveni ?

Lulù abia îşi reţinu lacrimile de desperare. Se uită cu desnădejde la Sandu. Abia stăpânindu-se să nu plângă, îi răspunse încetişor :

— Nu te înşeli asupra mea, domnule ; sunt în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

adevăr, doamna Lulù Calomfir, m'ai cunoscut într'un moment de rătăcire pe care mi-ar fi prea greu să-ţi-l explic. Mi-e ruşine, domnule, de acea amintire, pe care, te rog, te implor s-o uiţi. Ceea ce s'a întâmplat la Bucureşti nu se mai poate întâmpla aici, unde sunt cunoscută... Stăm chiar de prea multă vreme de vorbă; mă ierţi de mă văd silită să plec...

Şi, salutând rece, plecă.

Privind-o lung, Sandu mormăi printre dinţi ameninţător:

— Aşa mă primeşti? Bine. Vom mai vedea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XVII

Lulù deschise fereastra. Adierile nopţii o mângâiau lin pe frunte, şi-i sburătăceau părul fin din jurul tâmplelor ; avea nevoe de atingerea vântului ce o alina fără să o întrebe. Nu doria s'o întrebe nimeni nimic; din gura încleştată, n'ar fi putut scoate o vorbă. Se gândia numai; gândirea o chinuia însă. Intâmplările zilei o abătuse; era nervoasă; avea fiori nelămuriţi. Vântul îi mângâia fruntea aprinsă, i se strecura sub haina largă de casă. In trup o străbătea o căldură, tăiată de răceli repezi; o scuturau uşoare friguri.

Se gândi deodată la Andrei. Şi, deşi n'avea imaginaţie, îi văzu chipul palid, aproape, ceiace nu i se mai întâmplase, deoarece, roabă a realităţii, suferia acţiunea sensaţiilor, fără să le poată evoca totuşi. Niciodată nu simţise atât de aproape prezenţa iubită, cum o simţia acum pe cea a lui Andrei; n'o impresionase, totuşi, prin nimic nici prin frumuseţe, nici prin dominaţie ; îi plăcea să'l întâlnească, mereu, cu o sete nouă, să-i audă glasul, sau să stea alături, ca să asculte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fâşâitul armonios al vremii ce trece. De unde îi venia oare această plăcere? Lulù n'o putea înţelege: nu găsise până acum în iubire decât beţia şi viţiul; nu pricepea deci, simţirea nouă care o legăna. Nu iubise niciodată, nu şezuse încă la geam, cu gânduri nelămurite, melancolice, ca să respire răcoarea vântului şi să privească spre stelele îndepărtate cu întrebări copilăreşti. Mărginise iubirea la dorinţă; fără ea, se simţia acum însă învăluită în dogoarea unei flacări interioare, neîncercate,

De la cazino veneau încă acordurile frânte ale muzicei militare; dinspre parc străbătea mirosul pătrunzător de molift. Lulù se gândi iarăşi la Andrei; din nou avu impresia prezenţei lui materiale: îi netezise părul pe tâmple; era vîntul; zâmbi de absurditatea iluziei... Işi dădea bine seama că îndoiala intrase în sufletul prietenului ei. Pentru moment i-o risipise, dar mai pe urmă? Cum putea ea să lupte cu tot ce avea să-i vină la ureche? Se scutură, nervoasă; mândria o îndîrji: „Si, la urmă, ce-mi pasă! N'am să dau socoteală nimănui!" Se înţepeni astfel, demnă în suflarea vântului. „Ce înseamnă omul acesta în viaţa mea? Nimic; peste o lună pleacă; n'am de ce să mă chinuesc cu gândul că va afla ceea ce alţii ştiu poate de mult". — Se mlădie totuşi repede. Ţinea ca Andrei să nu ştie nimic. De ce? Dădu din umeri. Il iubia poate? N'o credea. Pentruce ideia de a nu-i afla trecutul îi devenise

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcr1901-1932

atunci un chin? Şi-o explică deodată; ceilalţi o privise până acum ca pe o fiinţă uşoară, ca pe un obiect de desfătare; pentru toţi, era „Lulù"; un simbol! Andrei o privia altfel; o ridicase pe un piedestal, o idealizase; îi deşteptase o mîndrie şi o conştiinţă. Nu-i trezise, poate, iubirea; îi frămîntase însă pasta sufletului pentru deveniri posibile; îi deşteptase dorinţa ascunsă de a scăpa din viaţa de până acum. Simţia o durere tăioasă la amintirea trecutului. Prezenţa lui Sandu Mirescu o despera. Scena dela Astoria îi revenise în minte cu o preciziune sfredelitoare: n'o mânase numai aventura acolo ci şi o mare strîmtorare materială... crezuse... ce ruşine! Se vedea goală pe covorul din faţa oglinzii, îngăimând cuvinte neruşinate, în care vorbia nu numai viţiul ci şi gândul unei nevoi. Ce umilinţă! Citise dispreţul în ochii lui Sandu. Plecase zdrobită: se dase primului venit; dorind să nu-l mai vadă, părăsise a doua zi Capitala şi iată-l acum pe urmele ei. Omul o doria, o cerea; avea drepturi. Nu-l putea refuza; i se dăduse doar atât de simplu! N'avea cum să-i reziste... Sandu nu-i inspira, de altfel, nici o încredere: prieten al lui Ciprian, cunoştea poate şi pe Andrei; le va povesti, desigur, întâmplarea. Simţi cum sângele îi îngheaţă în vine şi cum se îndârjeşte din nou: — „Şi de-i va spune! Poate să-i spună ce-o vrea... N'avea nici o obligaţie faţă de nimeni". I se spovedise, totuşi, din nevoia sincerităţii. — Putea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

oare să-i spună totul? Era prea târziu; pentru dânsa viaţa luase o formă hotărîtă; avea atâtea lucruri de ascuns! Sandu venise tocmai când voia să rupă cu trecutul şi să înceapă o existenţă nouă; trecutul se răsbuna totuşi. Deodată, dori cu înverşunare ca Andrei să plece cât mai repede. Să nu-l mai vadă niciodată; numai să plece înainte de a-i vorbi Sandu. Îi va duce astfel imaginea ei curată, şi o va păstra în amintire idealizată. La gândul acesta totul i se păru un vis; era imaterială; nu-i mai vorbia prin vine glasurile ispitei. Ce bine că nu primise nici pe Puiu în astă seară, ea care nu i se refuzase niciodată. Răcoarea nopţii începuse să-i potolească neliniştea; mângâerea blândă a vântului îi risipise chinul întrebărilor; numai gândul celui departe o veghia.

La o uşoară bătae în uşă, Lulù tresări: în ietacul abia luminat de o candelă se arătă chipul vioi, cu clipiri şirete, al Siminei, — o fetişcană de ţară, cu mişcări sprintene, şi cu o feminitate trezită din contactul cu Lulù. Intrând repede, Simina arătă cu ochiul spre uşă:

— Dudue, a venit...

Lulù tresări din visurile ei de regenerare; nu înţelese gestul Siminei.

— Ce intri aşa de mă sperii? Cine a venit? Nu aştept pe nimeni.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Domnul Mavru.

Lulù se împurpură; simţi un nod de desgust; văzu imaginea apoplectică a moşierului cu gesturile lui brutale. Mânioasă, se răsti:

— Pe unde a intrat?

— Apoi nu i-ai dat mata cheia din fundul grădinii?

Aşa era. Cum venia dela moşie la date neprevăzute, Lulù îi dăduse cheia într'un moment de nesocotinţă. Se prăbuşi în fotoliu, cu capul între mâni. Era desperată. Simina stărui:

— Aşteaptă în salonaş.

Lulù se revoltă:

— Nu, nu-l primesc. Spune-i că nu sunt acasă.

— Te-a zărit la fereastră.

Lulù isbucni:

— Spune-i atunci că nu-l pot primi, că sunt bolnavă — spune-i ce vrei nu-l lăsa însă să intre.

Cuprinsă apoi de un plâns cu svâcniri nervoase, îşi îngropă faţa în palme şi plânse, plânse întâi iute apoi mai domol până ce se uşură de furtuna presimţită de mult în ochi... Se gândi apoi la situaţia ei: Puiu, un uşuratec, de care n'o lega decât obicinuinţa plăcerii; se gândi la cele trei rochii, neplătite încă, se mai gândi la atâtea alte greutăţi, pe care numai ea le ştia... nimeni n'o ajuta... realitatea tragică o prinsese în cleştele ei neiertător şi o înmlădie în formele

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ei fatale. Se întoarse, deci, cu o dureroasă resemnare spre Simina:

— Simino!

Fata era tot acolo, privind cu înţelegere spre dânsa.

— Simino, n'a plecat d. Mavru?

— Nu.

Cu un glas de copil, în care intră o umilită supunere în faţa fatalităţii, Lulù suspină:

— Bine. Spune-i să intre.

Simina voi să plece; Lulù o chemă din nou:

— Inchide mai întâi fereastra şi lasă storul,

Cu o mişcare apoi grăbită, îşi şterse ochii cu batista, îşi trecu puful de pudră peste obrazul înroşit, şi, supusă, îşi aşteptă soarta.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XVIII

Lulù şi Andrei se vedeau în fiecare zi la cazino, la tennis, în parc, la ea acasă. Nu se mai săturau unul de altul în scopuri ce treceau peste înţelegerea lor; abia se despărţiau şi se doriau iarăşi; n'aveau să-şi împărtăşească nimic; li se părea, totuşi, că uitase tocmai ceia ce trebuiau să-şi spună; reînoiau deci pretextele de a se vedea. Nu'şi făceau declaraţii; nu pomeniau de propriile lor sentimente; vorbele aveau însă rezonanţa unei adânci intimităţi, deoarece în fiecare vibra sufletul. Lulù n'avea nici o cultură; printr'o intuiţie nebănuită până acum, găsia, totuşi, observaţii fine, într'un fel personal de a'şi exprima gândul ce-i plăcea lui Andrei...

Nu se întâlniau numai, ci îşi şi scriau; orice petec de hârtie era binevenit, pentru a-l acoperi cu slove înfrigurate ca să nu-şi spună nimic. Se spovediau necontenit; Lulù îi înşira nimicurile zilei de la amănuntele rochiei, plătite de Mavru, şi până la tulburările ei fiziologice, din nevoia de a trezi un ecou, un interes în Andrei; planuri de viitor n'aveau şi aceasta făcea farmecul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prieteniei lor sufleteşti; nu'şi bănuiau gânduri ascunse. Uitase să-şi spună că se iubesc; nici nu ştiau, de fapt, de se iubesc. Era mai mult o infiltrare lentă, o contopire, fără violenţă, nevoia unei absorbiri. Andrei îi povestise, de altfel, trecutul, cu deziluziile lui, cu neîncrederea ce-l rodea; nevoia siguranţei îl domina. Lupta celor două elemente duşmane din sufletul lui se hotărîse; biruise iluzia creatoare. Incidentul cu Puiu fusese uitat; alte mici şoapte şi aluzii indiscrete lunecase pe lângă dânsul fără să-l clatine. Nici nu le amintise lui Lulù. Sinceritatea şi nevinovăţia ei îi deveniseră limpezi; nimic nu le putea, deci, sgudui. Calomnia putea şuera: el o privia ca omagiul adus frumuseţii şi chiar virtuţii. Prin ea se răsbunau sufletele josnice împotriva tuturor supremaţiilor; era spuma murdară aruncată de mare spre vârfurile neatinse ale stâncilor. Idealismul creator îl domina, deci, fără voe şi de data aceasta; avea în suflet o maşină de ideal ce ar fi putut transfigura tot universul... fabrica, fabrica... Oamenii luau aspecte nobile şi dezinteresate; viaţa îi părea frumoasă. Din Lulù, făcuse o fiinţă sinceră, spontană; un copil nevinovat şi nepătat de răutatea lumii; ştia că fusese măritată de două ori, într'o succesiune cam nesigură, — el o voia totuşi, fecioară; îi atribuia o curăţenie morală absurdă, şi o proecta într'o regiune albastră, dincolo de hotarul bunului simţ. Puterea lui de a idealiza

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nu lucra însă numai în abstract; sculpta şi realitatea femeei; o mlădia după propria lui viziune. Fără voe, ea se adapta idealului lui Andrei, şi devenia creaţiunea lui. Instinctele perverse tăcuse; în suflet îi încolţise o nouă viaţă... Trecutul nu putea, totuşi, fi nimicit. Cu lungul lui şir de amanţi şi de aventuri, el se prelungia în prezent şi o urmăria pretutindeni imperios. Sandu devenise ameninţător; Diomò aştepta şi el ca o fiară la pândă să-i vină rândul; iluziunea lui Andrei o purifica însă şi o înnobila: prin acţiunea ei părea un fir de praf ce căpăta o viaţă neaşteptată sub acţiunea razei solare. Reuşia uneori să uite şi să se înşele pe sine; realitatea o svârlia în braţele lui Mavru sau ale lui Puiu; după ce scăpa însă de violenţa unuia şi de viţiul celuilalt se refăcea iarăş sub influenţa idealizării lui Andrei; îl primia cu o suavă candoare; se înfiora la o uşoară atingere a mânii lui; cât de puţin trebue ca să fii fericit! O vorbă... o atingere a mânii... un zâmbet. Şi, totuşi, fericirea e atât de grea! Căile vieţii sunt atât de încurcate!.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XIX

In înserarea ce se lăsa grea, Lulù şedea la geam şi cu nerăbdarea aşteptării dar şi cu o tristeţă nelămurită ce o încerca de câtva timp; o urmăria presimţirea unei nenorociri; niciodată nu fusese, totuşi, mai fericită ca acum; gusta atâtea bucurii, neînţelese odinioară. Andrei o învăluise în plasa lui fermecată; netulburat de nici o bănuială, o vedea prin aceeaş prismă a iluziei...

Uşa scârţâi uşor. Crezând că e Andrei, Lulù tresări, dar Simina îşi arătă ochii şireţi şi-i întinse apoi un bilet adus de un om. Lulù îl desfăcu nervoasă. Inima îi svâcnia; era dela Sandu. Citindu-l, i se urcă sângele în obraz: i se împlinise presimţirea că omul i se va pune deacurmezişul; o voia cu orice preţ, chiar numai o singură dată; amorul lui propriu de cuceritor i se deşteptase; o pândia pretutindeni, la cazino, în parc, în poarta casei; o implora şi o ameninţa.

Dârz, îi cerea acum s'o vadă înainte de a pleca. Cum aştepta pe Andrei, Lulù se simţi pierdută. Luă deci o foae şi, fără să mai chibzuiască, scrise repede: „Domnule, te implor, lasă-mă; ui-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tă-mă. Ce-a fost odată, nu mai poate fi niciodată, niciodată". Simina ieşi la timp. Peste câteva minute, intră şi Andrei, pe care Lulù îl întâmpină înfrigurată. Îi luă mâna, i-o mângâie, şi se mângâie de ea; îl privi ca şi cum nu l-ar fi văzut de mult; îl aşeză în fotoliu, iar ea se lăsă pe un scăunaş; zâmbia copilăreşte şi devenia apoi serioasă; Andrei o privia îngrijorat... La venire, se întâlnise cu Artemiza Vardali, ce-i vorbise cu înţeles despre văduvele cu-o viaţă uşoară, pe când atâtea fecioare nu-şi găsesc un bărbat; apăsă asupra primejdiei femeilor care, sub aparenţe nevinovate, ascund suflete nesăţioase şi perverse. Altădată, Andrei s'ar fi clătinat; acum, cu nepăsare, el ocolise chiar amănuntele, pe care Artemiza se pregătia să i le dea. Interesul femeei era neîndoios; se mulţumi deci să zâmbească, şi să pară că nu înţelege. Increderea lui era atât de neştirbită, încât povesti acum totul cu glume faţă de intenţiile matrimoniale ale Artemizii.

Lulù râse nervos, îngânând: „da, da... aşa? Biata Artemiza, nu găseşte un bărbat pentru Cleo"... Cătă apoi spre uşă; Andrei îi luă mâna, şi-i spuse cu blândeţe:

— Ce ai?

Ea voi să-şi tragă mâna.

— Nimic.

— Atunci de ce-ţi tragi mâna?

Lulù protestă; nu-şi dăduse seama; ca să i-o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

dovedească, îşi strânse pumnul mic în mâna lui mare. Andrei stărui.

— Ai, totuşi, ceva.

— Sunt puţin cam nervoasă. De câteva zile mă urmăreşte o presimţire.

— Ce presimţire ?

— Că o să ne despărţim.

Andrei îi mângâie mâna :

— Ce copilă eşti !

Cum Lulù privi din nou spre uşă, Andrei îi spuse cu blândeţe :

— De ce te uiţi mereu la uşă ?

Lulù tresări iarăşi.

— Mă uit la uşă ?

Se gândi apoi puţin :

— A, da, ai dreptate ; mă tem să nu ne tulbure cineva.

Andrei o privi nedumerit căci n'o văzuse temându-se până acum ; nu-şi arăta, totuş, nedumerirea; ca să schimbe vorba, Lulù şopti :

— N'ai crezut nimic din ceeace insinua Artemiza ?

Andrei întări :

— M'am deprins cu clevetirile ; nu mai au nici un efect.

— Iţi mulţumesc că n'ai crezut ; va veni, totuşi, o zi când vei crede, simt că va veni acea zi — şi atunci ne vom despărţi.

O lacrimă i se ivi în gene ; o şterse repede.

— Nu va veni niciodată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ea zâmbi trist :

— Iţi mulţumesc ; simt însă că va veni : cât aşi dori să plec din orăşelul ăsta !

— Vei pleca.

Ea îl privi, cu ochii mari, fără să priceapă :

— Cum voi pleca..?

Nu-i răspunse deocamdată. Ochii îi vorbiau însă. Sub îndemnul unei forţe lăuntrice, el îi trecu braţul pe la spate ; capul femeei i se lăsă domol pe umăr. Se sprijinise pe atâtea umere şi, totuşi, părea acum că se sprijine pentru întâiaşi-dată, uşor şi nevinovat. Andrei îl privi cu duioşie ca pe o povară preţioasă. Era mai mândru de greutatea lui decât dacă ar li purtat greutatea bolţii. Simţia o dulceaţă nemai încercată. Şi dintr'o dată buzele li se uniră într'o sărutare nesfârşită ; când se desfăcură din încleştarea gestului, Andrei zise domol :

— Lulù, primeşti să fii soţia mea ?

Ea începu să plângă nervos ; îşi ascunse chipul în mânele lui :

— Ce fericită sunt, ce fericită sunt !

Andrei continuă :

— Ne vom instala la Bucureşti ; vei scăpa de clevetirile lui Diomò şi ale Artemizii.

Lulù lunecă jos de pe scaun, la picioarele lui ; îşi aşează căpşorul blond pe genunchii lui, aţipi de emoţie şi de fericire, ca un copil.

Abia plecase Andrei şi se auzi în vestibul,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

glasul ascuţit al Siminei, întretăiat de o voce bărbătească. Deschizându-se apoi violent uşa iataculuí, intră Sandu, calm, demn; Lulù păşi spre dânsul cu înfrigurare:

— Te-am rugat, domnule, să nu vii.

Sandu îi răspunse rece:

— Din colţul străzii am înţeles de ce ţineai să nu vin; am aşteptat să plece Negrea, şi acum am crezut că pot intra.

Lulù isbucni:

— Oricare ar fi fost motivele mele, te rog, domnule, să-mi redai liniştea, pe care mi-ai furat-o; uită-mă, părăseşte acest orăşel, în care urmărirea d-tale mă nenoroceşte.

Sandu îşi păstră liniştea:

— Nu te nelinişti, doamnă; mâne voi pleca. Ţineam numai să te văd ca să-ţi cer iertare: când ai venit la Astoria, am înţeles foarte bine că n'o făceai pentru mine ci pentru domnul din Iaşi de pe strada Lăpuşneanu; am abuzat, deci, de buna d-tale credinţă. Pe când te ţineam în braţe, mi-ai şoptit să te iau drept o cocotă; eu te am luat însă drept o femee de lumea mare; am contractat obligaţii faţă de dumneata, pe care nu mi le-am împlinit încă; înainte de a pleca, ţin însă să le împlinesc.

Vârându-şi deci, mână în buzunarul vestei, scoase repede o hârtie de o mie, pe care o strecură pe măsuţa de alături. Inclinându-se apoi, adaose:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

— Acum, doamnă, plec. De vii la iarnă prin Capitală, sunt tot la Astoria.

Şi ieşi.

Lulù se prăbuşi pe blana de urs de lângă pat. In zadar, Simina îi trecu pe la nas flaconul de eter; se zdrobise ceva în ea; fata o ridică încetişor şi-o întinse pe canapea. Intr'un târziu Lulù tresări. Privi în jur, în ietacul luminat de candela roşie, Simina o veghia la căpătâi. Lulù îi spuse să plece: voia să fie singură; simţia în piept o rană, în care se răsucia un fier roş... Cuvintele şi gestul lui Sandu o torturau... Lunecase de atâţia ani în aventură, cu nepăsare; niciodată nu se gândise că face rău; fapta ei n'avuse alt scop decât interesul şi plăcerea. Se folosise de corpul ei aşa cum voise... Se bucurase, totuşi de consideraţia ce i se cuvenia situaţiei ei; toate casele îi erau deschise; nu citise zâmbetul de pe buzele cunoscuţilor sau îl tălmăcise măgulitor. Pretutindeni simţise omagiul ochilor ce o admirau şi patima semănată în drumul ei triumfal; toţi o doriau, dela adolescentul ce se opria pe loc, deşi nu cunoştea încă iubirea, şi până şi Còlea Malinof, care-i săruta podul palmei, suspinând că n'are patruzeci de ani mai puţin... In jurul ei plutia o complicitate universală pentru a o împinge mai departe... Şi acum, deodată, — nemernicul îi aruncase cuvântul ce o însemna cu fierul roş al unei tragice realităţi...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XX

In vestibul se auzi iarăşi glasul ascuţit şi certăreţ al Siminei, acoperit de un glas bărbătesc mai violent.

— Duduia nu poate primi, e culcată, e bolnavă.

— Trebue s'o văd numai decât.

— Nu se poate; doarme.

— Deşteapt-o şi spune-i că sunt eu.

Lulù recunoscu glasul lui Diomò: ce voia dela dânsa? Şi cum cearta creştea, deschise uşa:

— Lasă-l, Simino, să intre.

Diomò păşi pragul, cu o figură rea, încordată, de pasere de pradă; o bucurie feroce îi licăria în ochi.

Măsurând de câteva ori ietacul cu pas grăbit, isbucni apoi:

— Ceiace s'a întâmplat e destul de grav pentru ca să-mi iau libertatea de a veni la ora aceasta.

Lulù îl privi, mută; nu îndrăzni să-l întrebe ce se întâmplase. Diomò începu singur:

— Vin dela cazino. Eram cu Negrea, Ciprian,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Malinof, cu maiorul Raşcu. Pe când ne sorbeam cafeaua, a sosit şi Sandu Mirescu. Ciprian s-a pus să glumească pe socoteala lui: venise în oraşelul nostru cu aere de cuceritor şi pleca acum bleg. Provocat, Sandu ne-a povestit atunci motivul sosirii lui aici. Intâlnise astă iarnă în Capitală o femee frumoasă ce-i dăduse întâlnire la Astoria dela primul schimb de vorbe; ne-a descris scena dela otel; necunoscuta îl luase drept un bogătaş din Iaşi. Aflând acum că e aici, a venit după dânsa; i-a fost însă cu neputinţă să o mai înduplece. Astă seară i-a cerut să-l primească: ea n'a voit, trimiţându-i câteva rânduri; a intrat, totuşi, pentru a-i lăsa pe măsuţă o hârtie de o mie, — nota neplătită dela otel. Şi ca dovadă, — Mirescu ne-a arătat o hârtiuţă. Cu toţi ţi-am recunoscut scrisul.

Tăcând o clipă, Diomò o privi cu o bucurie rea. Urmă apoi, cu strâmbătura nervoasă a gurii:

— A fost un mome
Negrea a plecat fără o vorbă...

Mută încă de spaimă, Lulù îl privia cu ochii mari, prin care trecea desperarea. Nu găsia nici un cuvânt; se uita, se uita şi nu-i venia să creadă în năruirea fericirii ei. Diomò urmă:

— De altfel, ne-am împrăştiat repede cu toţii, iar eu am venit deadreptul la tine.

Fericită că se poate descărca asupra cuiva, Lulù isbucni:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/imdrr1901-1932

— Şi pentruce ai venit? pentru ce?

— Am venit să-ţi spun c'am aşteptat de ajuns şi că ne-a sosit ceasul.

— Ce ceas?

— Ceasul plecării.

— Ce plecare?

Iar Diomò liniştit şi cu un ton sigur:

— Ţi-am spus că o să plecăm împreună.

Lulù îl privi, speriată:

— De ce plecare îmi vorbeşti?

— Să plecăm în lumea mare, la Monte-Carlo, în America, ori unde vei dori. Am trei sute de mii de lei cu mine. Nu sunt ai mei, n'are însă nici o importanţă.

Lulù crezu că înnebunise:

— De ce Americă e vorba?

Diomò era tot calm:

— America sau aiurea,.. Plecând cu bani străini, e mai bine însă să ne ducem în America să ne refacem acolo o nouă existenţă.

Lulù ţipă:

— Ai înnebunit, Diomò!

— N'am înnebunit de loc. Sunt mai cuminte ca oricând; tu nu mai poţi rămâne aici: „dama dela otel Astoria!" Eşti prea mândră ca să poţi suporta o situaţie, pe care mâne o va cunoaşte tot oraşul; n'ai altceva de făcut decât să pleci. Unde? La Bucureşti? Nu e prea departe.

Lulù îşi lăsă capul în palme şi începu să plângă:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Şi Andrei! Andrei!

Diomò îşi muşcă buzele până la sânge; apoi într'o strâmbătură nervoasă îşi vărsă sarcasmul şi ura:

— A Andrei! Iţi va lipsi Andrei! Lucrurile au mers departe: întâlniri, convorbiri nesfârşite, cărţi împrumutate, scrisori poetice, — toată garderoba romantică, toate nimicurile şi suspinele tinerilor sentimentali şi fără vocaţie.

Şi, după o clipă de tăcere, adaose cu dispreţ:

— Mă prind, totuşi, că nici nu te-a sărutat! N'a îndrăznit!... Nu te-ai ales decât cu o literatură epistolară, în care îţi va fi explicat cutele sufletului lui complicat.

Palidă, Lulù se ridică în picioare şi cu energie în glas şi cu un gest teatral îl opri:

— Nu-ţi dau voe să te atingi de logodnicul meu.

Dimò îngălbeni; nu se aşteptase la această destăinuire. Inţelegând că sarcasmul nu putea decât să o îndârjească, îşi schimbă tactica:

— Ţi-a făgăduit să te ia de nevastă? Bine. Frumos. Aţi ajuns departe, cum văd, dar cu cine vrea să să se însoare? Cu idealul, pe care şi l'a făcut din tine: copilul pur şi naiv, fecioara, fiinţa nevinovată a imaginaţiei lui...

Lulù se aşează din nou în fotoliu, scâncind:

— Il iubesc, îl iubesc!

— Il iubeşti?... Pe oricine îl poţi iubi, numai pe dânsul n'ai dreptul să-l iubeşti. Vă înşelaţi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

unul pe altul. El vede în tine ceia ce nu eşti; nu e îndrăgostit decât de ceiace-şi închipue despre tine; iar tu crezi că ai fi în stare să iubeşti pe un om ca Negrea, când tot trecutul tău protestează.

Lulù plângea, plângea:

— Il iubesc şi n'am iubit pe nimeni altul de cât pe dânsul.

Diomò rânji:

— Mulţumesc pentru ceilalţi!

Apoi cu aceiaş logică nemiloasă:

— El nu-şi iubeşte în tine decât idealul. Te-a pus pe un piedestal cu temeliile falşe. Dragostea lui e la discreţia celei dintâi dovezi că nu eşti femeia visată. Până acum n'a crezut? Nu face nimic Sandu i-a dat o dovadă scrisă... Vei vedea mâne ce va zice şi dacă nu mâne, poimâine; totul va ieşi la iveală... Puiu... Ciprian... Raşcu... Mavru şi ceilalţi... Ajunge să se afle că te măriţi cu Negrea, pentru ca Artemiza Vardali să se creadă jefuită în drepturile ei; cum te-ai putea apăra împotriva adevărului cu atât mai dureros cu cât e ţesut şi cu minciuni?

Lulù plângea mereu:

— Il iubesc, îl iubesc!

Diomù o simţi în prada unui sentiment real; în loc să-l contrarieze, îşi dădu seama că trebue să-l încurajeze exploatându-l;

— Il iubeşti? Cu atât mai mult... Prin ce voeşti să-i arăţi iubirea? Inşelându-l?... Adu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

cându-i ca dar de nuntă un lung şirag de amanţi şi de aventuri... „dama dela otel Astoria!“ Dacă-l iubeşti cu adevărat, nu poţi să-l faci nefericit, minţindu-l...

Ea plângea mereu:

— Il iubesc!

— Când îţi va cere socoteala mâne, cum te vei apăra? Il vei minţi? Dar dacă nu va crede? Totul se va rupe între voi; iar de te va crede, cum te vei apăra de tot ce va auzi pe urmă... Ce viaţă îi pregăteşti? Astfel voeşti să-i arăţi iubirea? Numai într'un singur fel i-o poţi arăta.

— Cum?

— Părăsindu-l imediat, fără nici o explicaţie. Nu sunteţi făcuţi unul pentru altul. El, un naiv sentimental, capabil totuşi de violenţă, în clipa când s'ar vedea înşelat; tu cu un trecut furtunos şi cu o viaţă de plăcere ce ţi se deschide dinainte.

Lulù îşi acopéri privirea:

— Nu-mi vorbi de asta!

— Să nu-ţi vorbesc de asta! Iţi renegi trecutul... Crezi tu că te poţi scutura de el? Te înşeli: eşti sub puterea unei iluzii momentane. Trecutul trăeşte încă în tine şi ţi se va deştepta în curând... Nu eşti făcută pentru sentimentalism pe lună plină şi nici chiar pentru poezia căminului,. Iubirea transformă; transformările ei ţin însă puţin. Sângele birue apoi şi se răsbună; nu uita că eşti Lulù — simbolul vieţii şi al plăcerii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Deşteaptă-te: e încă timpul. Mâine va fi prea târziu, după ce vei fi sămănat nenorocirea, şi sdrobit un om.

Lulù se uită, speriată, la dânsul:

— Pe cine?

— Pe Negrea. Trebue să-l scapi.

— Cum?

— Ţi-am spus. Să-i dai dovada iubirii, renunţând la dânsul. Fiecare cu ursita lui: tu în lumea ta, el în visul lui.

Copleşită de puterea argumentului, Lulù privi cu ură pe Diomò:

— Şi d-ta ce vrei dela mine?

Iar Diomò simplu:

— Te vreau pe tine.

— De crezi tot ce mi-ai spus, atunci cum mă mai vrei?

— Ce întrebare! Eu sunt altceva. Eu nu iubesc în tine nici copilul, nici fecioara, nu sunt nici sentimental, nici idealist. Eu vreau ceiace eşti în adevăr, femeia, plăcerea şi viţiul. Că ai fost a lui Puiu, a lui Ciprian, a lui Sandu sau a altora — ce-mi pasă! N'am imaginaţie. Cu atât mai bine chiar. Braţele lor au mlădiat din tine urna plăcerii, din care vreau să beau şi eu. Mi-e sete. Te-au pregătit pentru unirea noastră. Eu nu caut în tine „idealul" ci vieaţa şi realitatea. Suntem făcuţi unul pentru altul: Lulù Calomfir şi Alexis Diomò, o nimfă şi un faun, „dama de la otel Astoria" şi un prinţ decavat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi dilapidator; câte generaţii n'au lucrat obscur pentru a ajunge la modelarea unor creaturi superbe ca noi, făcute pentru dispreţul moralei şi din preamărirea amorului sterp ce aprinde universul înainte de a se mistui în propria lui flacără. Eu sunt „omul" tău, Lulù... Mi-a sosit ceasul... Să plecăm în lumea largă...

Lulù tăcea.

Iar Diomò cu ceva solemn şi profetic în glas:

— Deşteaptă-te, Lulù! Nu întârzia. Mâine va fi prea târziu. Dimineaţă la şease e un tren; plecăm la Bucureşti şi de acolo în străinătate, unde ne aşteaptă viaţa.

Diomò tăcu, privind-o înflăcărat.

Lulù se deşteptă din toropeală, se gândi într'o licărire de fulger la întâlnirea tragică de a doua zi cu Andrei, se înfioră deodată, deschise ochii mari, extatici, şi, transformându-se încetul cu încetul, nu de bucuria unei vieţi noi, ci de conştiinţa marei jertfe, pe care se pregătia să-o facă, sună.

Simina intră.

— Pregăteşte-mi cufărul, Simino. Mâine dimineaţă plec.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Românului Românesc
revistatransilvaniei.ro

